

ГАБРИЕЛ ГАРСИЯ МАРКЕС В ЛОШ ЧАС

Превод от испански: Емилия Юлзари, 1979

chitanka.info

БЕЛЕЖКА КЪМ ПЪРВОТО ИЗДАНИЕ

През 1962 г., когато романът „В лош час“ бе издаден за пръв път, един коректор си позволи да промени някои думи и да колоса стила в името на чистотата на езика. Сега авторът на свой ред си позволява да възстанови езиковите неточности и стилистическите варваризми в името на суверенната си и свободна воля. Така че това е първото издание на „В лош час“.

Авторът

Отец Анхел се надигна с тържествено усилие. Разтърка клепачите с кокалчетата на пръстите си, отметна мрежата против комари и замислен за миг, остана да седи на голата рогозка достатъчно време, за да осъзнае, че е жив и за да си спомни датата и деня в църковния календар. „Вторник, четвърти октомври“ — помисли си той и каза тихо: „Свети Франциск Асизки.“

Облече се, без да се мие и без да се помоли. Беше едър, червендалест, с добродушното туловище на кротък вол, и се движеше като вол — тежко и тъжно. След като вяло провери дали са закопчани копчетата на расото му така, както се опипват струните на арфа, дръпна резето и отвори вратата към двора. Нардите под дъжда му напомниха думите на една песен.

— „Морето ще набъбне от моите сълзи“ — въздъхна той.

Спалнята беше свързана с църквата с вътрешен коридор, ограден със саксии с цветя и постлан с тухли, между които започваше да расте есенната трева. Преди да се отправи към църквата, отец Анхел влезе в клозета. Уринира обилно, сдържайки дъха си, за да не усеща силната миризма на амоняк, от която му излизаха сълзи на очите. После излезе в коридора, като си припомняше: „Ще ме отведе тази лодка до съня ти“. В тясната вратичка на църквата за последен път усети изпарението на нардите.

Вътре миришеше лошо. Църковният кораб беше дълъг, също постлан с тухли и имаше само една врата към площада. Отец Анхел се упъти право към камбанарията. Видя тежестите на часовника да висят на повече от метър височина над главата му и си помисли, че ще изкара без навиване още една седмица. Комарите го нападнаха. Със силен удар сплеска един на тила си и обърса длан о въжето на камбаната. После чу, там горе, вътрешния шум на сложния механизъм и веднага след това — глухи, дълбоки — петте камбанни удара за пет часа в утробата му.

Почака да отзвучи и последният удар. Тогава стисна въжето с две ръце, нави го на китките си и накара попукания бронз да зазвъни с непоклатимо убеждение. Бе навършил шестдесет и една години. Упражнението с камбаната беше твърде тежко за възрастта му, но винаги лично бе призовавал за литургия и това усилие укрепваше духа му.

Тринидад блъсна вратата откъм улицата, докато камбаната още биеше, и се отправи към ъгъла, където предишната нощ бе заредила капани за мишките. Намери нещо, което предизвика у нея едновременно удоволствие и погнуса — една малка сеч.

Тя отвори първия капан, хвана с два пръста мишката за опашката и я хвърли в една картонена кутия. Отец Анхел току-що бе отворил вратата към площада.

— Добро утро, отче — каза Тринидад.

Той не обърна внимание на хубавия ѝ баритонов глас. Пустият площад, заспалите под дъжда бадемови дръвчета, селото, неподвижно в безутешното октомврийско съмване, предизвикаха у него усещане за безпомощност. Но когато привикна с ромоленето на дъжда, той чу в дъното на площада — ясен и малко недействителен — кларнета на Пастор. Едва тогава отвърна на сутрешния поздрав.

— Пастор не беше с тия, дето правиха серенадата — рече.

— Не — потвърди Тринидад. Тя се приближи с кутията умрели мишки. — Свириха на китари.

— Близо два часа пяха някаква глупава песничка — каза свещеникът. — „Морето ще набъбне от моите сълзи“. Така ли е?

— Това е новата песен на Пастор — каза тя.

Застанал неподвижен пред вратата, свещеникът бе запленил от някакво мигновено очарование. В продължение на много години той бе чувал кларнета на Пастор, който на две преки оттам сядаше да се упражнява — всеки ден в пет, облегал табуретката на гредата на гълъбарника си. Това бе механизмът на селото, който работеше съвършено — първо петте часовникови удара в пет часа, после първата камбана за литургия и след нея кларнетът на Пастор, в двора на дома му, пречистващ с прозрачни отчетливи ноти наситения с фъшкии от гълъби въздух.

— Музиката е хубава — реагира свещеникът, — но думите са глупави. Могат да се обърнат наопаки и пак ще е същото:

Ще ме отведе този сън до твоята лодка.

Обърна се, усмихвайки се на откритието си, и отиде да запали олтара. Тринидад го последва. Беше облечена в дълъг бял халат с

ръкави до китките и носеше синия копринен пояс на един светски орден. Очите ѝ бяха наситено черни под сключените вежди.

— Цялата нощ бяха някъде наблизно — каза свещеникът.

— При Маргот Рамирес — рече Тринидад разсеяно, като разклащаше умрелите мишки в кутията. — Но снощи имаше и нещо по-хубаво от серенадата.

Свещеникът се спря и мълчаливо втренчи в нея сините си очи.

— Какво?

— Пасквили — отвърна Тринидад. И нервно изхихика.

Три къщи по-надолу Сесар Монтеро сънуваше слоновете. Беше ги видял в неделя в киното. Дъждът бе рухнал половин час преди края и сега филмът продължаваше в съня му.

Сесар Монтеро обърна цялата тежест на огромното си туловище към стената, докато изплашените туземци в безпорядък бягаха от слоновете. Жена му леко го побутна, но никой от двамата не се събуди. „Да си тръгваме“ — измърмори той и възстанови първоначалното си положение. Тогава се събуди. В този миг удари втората камбана за литургия.

Стаята беше с големи прозорци с мрежи. На прозореца към площада, също замрежен, бе спуснато кретонено перде на жълти цветя. На нощната масичка имаше портативен радиоприемник, лампа и часовник със светещ циферблат. От другата страна, до стената — огромен гардероб с огледала на вратите. Докато си обуваше ботушите за езда, Сесар Монтеро дочу кларнета на Пастор. Връзките от сурова кожа се бяха вкоравили от калта. Той силно ги опъна, като ги прекара през свитата си длан, по-корава от кожените връзки. После потърси шпорите, но не ги намери под леглото. Продължи да се облича в полумрака, като се опитваше да не вдига шум, за да не събуди жена си. Когато си закопчаваше ризата, погледна часовника на масата и отново затърси шпорите под леглото. Първо опипа с ръце. След това се наведе на четири крака и залази под леглото. Жена му се събуди.

— Какво търсиш?

— Шпорите.

— Окачени са зад шкафа — каза тя. — Ти самият ги сложи там в събота.

Тя отметна настрани мрежата против комари и запали лампата. Той се изправи засрамен. Беше огромен, с яки квадратни рамене, но движенията му бяха гъвкави дори с ботушите за езда, чиито подметки бяха като парчета дърво. Беше здрав като бик. Изглеждаше на неопределена възраст, но по кожата на врата си личеше, че бе преминал петдесетте. Седна на леглото, за да си сложи шпорите.

— Още вали — каза тя, усещайки, че младите ѝ кости са просмукали нощната влага. — Чувствам се като гъба.

Дребна, кокалеста, с дълъг остър нос, тя притежаваше качеството никога да не изглежда току-що събудила се. Опита се да зърне дъжда през пердето. Сесар Монтеро си нагласи шпорите, изправи се и няколко пъти тракна с токове. Къщата потрепера от медните шпори.

— Тигърът надебелява през октомври — каза той.

Но жена му не го чу, заслушана в екстаз в музиката на Пастор. Когато отново го погледна, той се решише пред гардероба с разкрачени крака и наведена глава, защото не се събираше в огледалото.

Тя тихичко пригласяше на мелодията на Пастор.

— Цяла нощ повтаряха тая песен — рече той.

— Много е хубава — каза тя.

Отвърза една панделка от рамката на леглото, събра косата на тила си и въздъхна, напълно разбудена: „Ще остана в съня ти до смъртта“. Той не ѝ обърна внимание. От едно чекмедже в шкафа, където имаше и някакви бижута, малък дамски часовник и автоматична писалка, той извади портфейл с пари. Взе от него четири банкноти и върна портфейла на мястото му. После пхна в джоба на ризата си шест патрона за ловджийска пушка.

— Ако дъждът продължи да вали, няма да се върна в събота — каза.

Като отвори вратата към двора, той се спря за миг на прага, вдишвайки мрачния октомврийски мирис, докато очите му привикнат с мрака. Канеше се да затвори вратата, когато в спалнята прозвуча камбанката на будилника.

Жена му скочи от леглото. Той остана неподвижен, с ръка на резето, докато тя прекъсна звънеца. Тогава той за пръв път я погледна, умислен.

— Снощи сънувах слоновете — рече.

После затвори вратата и отиде да оседлае мулето.

Преди третата камбана за литургия дъждът се усили. Нисък вятър откъсна последните изгнили листа от бадемовите дръвчета по площада. Уличното осветление угасна, но къщите все още бяха затворени. Сесар Монтеро вкара мулето в кухнята и без да слиза, извика на жена си да му занесе мушамата. Свали двуцевката, която бе праметнал на гръб, и я върза напреко с каишките на седлото. Жена му се появи в кухнята с мушамата.

— Почакай да спре — обади се тя колебливо.

Той мълчаливо си облече мушамата. После погледна към двора.

— Няма да спре до декември.

Тя го проследи с очи до другия край на коридора. Дъждът плющеше по ламаринения покрив, но той вече излизаше. Пришпорвайки мулето, трябваше да се приведе на седлото, за да не се удари в горния праг на вратата, която водеше към двора. Капките по стряхата се пръскаха като сачми зад гърба му. От вратника извика, без да обръща глава:

— До събота.

— До събота — отвърна тя.

Единствената отворена към площада врата беше на църквата. Сесар Монтеро погледна нагоре и видя схлупеното ниско небе на две педи от главата си. Прекръсти се, пришпори мулето и го накара няколко пъти да се завърти върху задните си крака, докато животното стъпи здраво върху размекнатата като сапун улица. Тогава забеляза листа хартия, залепен на вратата на дома му.

Прочете го, без да слиза от мулето. Дъждът бе размил цвета на боята, но текстът, написан с четка, с груби печатни букви, все още беше четлив. Сесар Монтеро приближи мулето до стената, откъсна листа и го накъса на парчета.

С едно подръпване на юздите наложи на мулето ситен равен тръс — за дълги часове напред. Загърби площада по тясна крива уличка, с къщи с глинени стени, чиито врати при отварянето им излъчваха топлината на съня. Надуши миризма на кафе. Едва когато зад гърба му останаха и последните къщи на селото, той обърна мулето и със същия ситен и равен тръс се върна на площада и се спря пред къщата на Пастор. Там слезе, взе пушката и върза мулето за гредата, като вършеше всичко отмерено и точно.

Вратата не беше залостена с резе — беше подпряна само с огромна раковина. Сесар Монтеро влезе в сумрачното преддверие. Чу остра нота, последвана от напрегната тишина. Мина покрай четири стола, наредени около масичка, застлана с вълнена покривка и с шише с изкуствени цветя отгоре. Накрая се спря пред вратата към двора, отметна назад качулката на мушамата, пипнешком провери предпазителя на пушката и спокойно, почти любезно, извика:

— Пастор.

Пастор се появи в отвора на вратата, отвинтвайки мундщука на кларнета. Беше слабо, стройно момче, с едва набол мъх, подрязан с ножица. Като видя Сесар Монтеро, забил токове в пръстения под и с насочена към него двуцевка на височината на кръста, Пастор отвори уста. Но нищо не каза. Пребледня и се усмихна. Сесар Монтеро първо заби пети в земята, после притисна с лакът приклада към тялото си, стисна зъби и в същия миг натисна спусъка. Къщата се разтресе от изстрела, но Сесар Монтеро не знаеше дали преди или след разтърсването видя Пастор от другата страна на вратата да се гърчи като червей сред купчина мънички окървавени пера.

В момента на изстрела кметът заспиваше. Бе прекарал три безсънни нощи, измъчван от зъбобол. Тази сутрин, при първата камбана за литургия, той взе осмото хапче против болки. Зъбоболът отстъпи. Плющенето на дъжда по цинковия покрив му помогна да заспи, но докато спеше, кътникът продължи да пулсира без болка. Когато чу изстрела, той се събуди, скочи и грабна колана с патрондаша и револвера, които винаги оставяше на стол до хамака, съвсем близо до лявата си ръка. Но тъй като чу само шума на дъжда, помисли, че е било някакъв кошмар, и отново усети болката.

Имаше малко температура. В огледалото забеляза, че бузата му се подува. Отвори кутийка с ментолов вазелин и намаза мястото, където го болеше — напрегнато, необръснато. Изведнъж дочу, през дъжда, глъч от далечни гласове. Излезе на балкона. Живеещите на улицата — някои по пижами, тичаха към площада. Едно момче вдигна глава към него, размаха ръце и без да се спира, му извика:

— Сесар Монтеро уби Пастор.

На площада Сесар Монтеро се въртеше с насочена към множеството пушка. Кметът едва го разпозна. Извади с лявата си ръка револвера от калъфа и запристъпва към центъра на площада. Хората му сториха път. От салона за билиард излезе един полицаи с готова за стрелба пушка, насочена към Сесар Монтеро. Кметът му каза тихо: „Не стреляй, животно.“ Прибра револвера в калъфа, взе пушката от полицаия и продължи към центъра на площада с готово за стрелба оръжие. Тълпата се скупчи към стената.

— Сесар Монтеро — извика кметът, — дай ми двуцевката!

Сесар Монтеро не го бе видял дотогава. С един скок той се обърна към него. Кметът сложи пръст на спусъка, но не го натисна.

— Елате да я вземете — извика Сесар Монтеро.

Кметът държеше пушката с лявата ръка, а с дясната разтърка клепачи. Пресмяташе всяка стъпка, с пръст на спусъка и втрени в Сесар Монтеро очи. Изведнъж спря и ласкаво заговори:

— Хвърли двуцевката на земята, Сесар. Не върши повече щуротии.

Сесар Монтеро отстъпи. Кметът продължи напред с опънат на спусъка пръст. Нито един мускул на тялото му не трепна, докато Сесар Монтеро не отпусна двуцевката и не я пусна на земята. Тогава кметът разбра, че е облечен само с панталона на пижамата, че се е изпотил под дъжда и че кътникът е престанал да го боли.

Къщите се отвориха. Двама полицаи, въоръжени с пушки, хукнаха към центъра на площада. Тълпата се спусна след тях. Полицайте скочиха полукръгом и викнаха със заредени пушки:

— Назад.

Кметът извика със спокоен глас, без да гледа никого:

— Очистете площада.

Множеството се пръсна. Кметът пребърка Сесар Монтеро, без да го кара да си сваля мушамата. Намери четири патрона в джоба на ризата му, а в задния джоб на панталона — кама с рогова дръжка. В друг джоб намери тефтерче, халка с три ключа и четири банкноти по сто песос. Сесар Монтеро се остави да го пребъркат — безучастен, с отпуснати ръце, едва помествайки тяло, за да улесни операцията. Когато свърши, кметът повика двамата полицаи, връчи им нещата и им предаде Сесар Монтеро.

— Ще го отведете на втория етаж в кметството — заповяда той.
— Вие отговаряте за него.

Сесар Монтеро си свали мушамата. Подаде я на един от полицаите и закрачи между тях — безразличен към дъжда и изумлението на хората, струпали се на площада. Кметът замислено го изгледа как се отдалечава. После се обърна към тълпата, размаха ръце, сякаш пъдеше кокошки, и извика:

— Разотивай се.

Като обърса лице с голата си ръка, той прекоси площада и влезе в дома на Пастор.

Свлечена на един стол, майката на убития седеше сред група жени, които с безмилостно усърдие й вееха с ветрила. Кметът отместил една от жените. „Оставете я да диша“ — каза той. Жената се обърна към него.

— Тъкмо била излязла за литургия — рече тя.

— Добре, добре — каза кметът, — но сега я оставете да диша.

Пастор лежеше в коридора, проснат ничком към гълъбарника, върху ложе от окървавена перушина. Носеше се остра миризма на птичи тор. Неколцина мъже се опитваха да повдигнат тялото, когато кметът се появи на прага.

— Разотивай се — каза той.

Мъжете отново положиха трупа върху перушината, в същото положение, в което го бяха намерили, и мълчаливо отстъпиха. След като огледа тялото, кметът го обърна. Наоколо се пръснаха мънички перца. По корема му имаше и други пера, полепнали по още топлатата, жива кръв. Кметът ги очисти с ръка. Ризата бе разкъсана, а токата на колана — раздробена. Под ризата видя излезлите навън черва. Раната бе престанала да кърви.

— Убил го с пушка за тигри — обади се един от мъжете.

Кметът се изправи. Обърса полепналите по ръката му окървавени пера о една от гредите на гълъбарника, без да откъсва очи от трупа. Доизбърса се о панталона на пижамата и се обърна към групичката:

— Не го помръдвайте оттук.

— Ще го оставите така проснат — каза един от мъжете.

— Трябва да се извърши оглед на трупа — възрази кметът.

В къщата започна плачът на жените. Кметът си проправи път сред виковете и задушшаващата миризма, която започваше да насища въздуха в стаята. На входната врата той срещна отец Анхел.

— Мъртъв е! — възкликна свещеникът слисан.

— Като прасе — отвърна кметът.

Къщите около площада бяха отворили врати. Дъждът бе престанал, но схлупеното небе тегнеше над покривите без никаква пролука за слънцето. Отец Анхел дръпна кмета за лакътя.

— Сесар Монтеро е добър човек — каза той. — Сигурно е било в момент на помрачение.

— Знам, знам — каза кметът нетърпеливо. — Не се безпокойте, отче, нищо няма да му се случи. Влезте вътре, там имат нужда от вас.

И се отдалечи малко рязко, като нареди на полицаите да вдигнат стражата. Множеството, дотогава държано на разстояние, се спусна към дома на Пастор. Кметът влезе в билиардния салон, където един полицай го чакаше с кат чисти дрехи — лейтенантската му униформа.

Обикновено по това време заведението не беше отворено. Сега бе претърпкано още преди седем. Покрай масичките за четири души или подпрени на тезгяха, неколцина мъже пиеха кафе. Повечето от тях още бяха с горната част на пижамата и по пантофи.

Кметът се съблече пред всички, поизбърса се с панталона на пижамата и взе да се облича мълчаливо, заслушан в коментарите. Когато напусна салона, той бе напълно осведомен за всички подробности по произшествието.

— Внимавайте — извика от вратата, — ако някой ми размири селото, ще го напъхам в дранголника.

Спусна се по павираната улица, без да поздравява никого, но ясно си даваше сметка за възбудата, обхванала селото. Беше млад човек, със свободни маниери, и на всяка крачка личеше желанието му да се налага с присъствието си.

В седем часа шлеповете, които три пъти седмично превозваха стоки и пътници, изсвириха, напускаяки пристана, но никой не им обърна внимание както в други дни. Кметът тръгна през пазара, където търговците-сирийци вече излагаха пъстрата си стока. Доктор Октавио Хиралдо — лекар без възраст, с покрита с лъскави къдрици глава, гледаше от вратата на кабинета си как шлеповете се спускат по реката. Той също беше с горнището на пижамата и по пантофи.

— Докторе — каза кметът, — облечете се и идете да извършите аутопсията.

Лекарят го изгледа озадачено. После разкри дълга редица бели здрави зъби. „Значи, сега правим аутопсии“ — и добави:

— Очевидно това е голям напредък.

Кметът се опита да се усмихне, но подутата буза му попречи. Покри устата си с ръка.

— Какво ви е?

— Един дяволски кътник.

Доктор Хиралдо изглеждаше настроен за разговори. Но кметът бързаше.

В края на кея той потропа на вратата на една къща с неизмазани стени от бамбук, чийто покрив от палмови листа стигаше почти до водата. Отвори му жена е маслиненена кожа, бременна в седмия месец. Ходеше боса. Кметът леко я отстрани и влезе в полутъмното коридорче.

— Съдия — повика той.

Съдията Аркадио, влачейки налъми, се появи на вътрешната врата. Носеше памучен панталон без колан, смъкнат под пъпа, а от кръста нагоре беше гол.

— Пригответе се за оглед на трупа — каза кметът.

Съдията Аркадио подсвирна от удивление.

— Я-а, откъде ви хрумна тая новост?

Кметът продължи право към спалнята. „Това е друг случай — каза той, като отваряше прозореца, за да прогони натежалия от сън въздух. — Най-добре е всичко да се върши както трябва.“ Обърса о изгладения панталон прахта от ръцете си и попита, без да влага никакъв сарказъм в думите си:

— Знаете ли как се прави оглед на трупа?

— Естествено — отвърна съдията.

Кметът погледна ръцете си. „Повикайте секретаря си, за да напише каквото трябва“ — каза той отново без никакъв заден умисъл. После се обърна към момичето с протегнати напред длани. По тях имаше следи от кръв.

— Къде мога да се измия?

— На чешмата — отвърна тя.

Кметът излезе на двора. Момичето потърси в сандъка чист пешкир и уви в него един тоалетен сапун.

Излезе на двора в момента, когато кметът се връщаше към спалнята, тръскайки ръце.

— Носех ви сапун — каза тя.

— И така е добре — каза кметът. Той отново погледна дланите на ръцете си. Взе пешкира и се избърса замислен, като гледаше съдията Аркадио.

— Целият беше в перушина от гълъби — каза той.

Седнал на леглото, като отпиваше с бавни глътки от чашата черно кафе, той изчака съдията Аркадио да се облече. Момичето ги последва през гостната.

— Докато не си извадите тоя зъб, подутината няма да ви спадне — каза тя на кмета.

Той побутна съдията Аркадио към улицата, обърна се да я погледне и боцна с показалец издутия ѝ корем.

— А тази подутина кога ще ти спадне?

— Още малко — отвърна тя.

Отец Анхел не направи обичайната си следобедна разходка. След погребението той се спря да поговори в една къща в долния квартал и остана там до свечеряване. Чувстваше се добре, макар че обикновено продължителните дъждове предизвикваха болки в прешлените му. Когато стигна у дома си, уличните лампи бяха запалени.

Тринидад поливаше цветята в коридора. Свещеникът я попита за неосветената още нафора и тя отвърна, че я е сложила в главния олтар. Облак комари го обгърна още щом запали светлината в стаята. Преди да затвори вратата, той напръска стаята с препарат срещу насекоми — най-безмилостно, като кихаше от миризмата. Когато свърши, беше се изпотил. Смени черното расо с бялото, закърпеното, което носеше в къщи, и отиде да бие камбаната за вечерня.

Като се върна в стаята, сложи един тиган на огъня и пусна да се пържи парче месо, докато режеше на кръгчета глава лук. После изсипа всичкото в една чиния, където имаше парче варена юка и малко студен ориз, останали от обяд. Занесе чинията на масата и седна да вечеря.

Яде от всичко едновременно, като режеше късчета от всяко нещо и ги натискаше с ножа върху вилицата. Дъвчеше съзнателно, стриваше с пломбираните си със сребро кътници и последното зрънце, но устните му бяха стиснати. Докато дъвчеше, той опираше ножа и вилицата върху чинията и изучаваше стаята с втрепен и напълно съзнателен поглед. Срещу него се намираше шкафът с обемистите книги на енорийския архив. В ъгъла — плетен стол-люлка с високо облегало и възглавничка, защита на височината на главата. Зад стола имаше дървена решетка с разпятие, окачено до календар с реклама за някакъв сироп за кашлица. Зад решетката беше спалнята.

Като свърши с яденето, отец Анхел почувства, че се задушава. Разви парче мармалад от гуаяба, наля вода до ръба на чашата и изяде озахареното тесто, загледан в календара. След всяка хапка изпиваше глътка вода, без да откъсва очи от календара. Накрая се оригна и обърса уста с ръкав. В продължение на деветнадесет години беше ял така, сам в кабинета си, повтаряйки всяко движение с добросъвестна точност. Никога не се бе срамувал от самотата си.

След молитвата Тринидад му поиска пари, за да купи арсеник. Свещеникът ѝ отказа за трети път, изтъквайки, че капаните са достатъчни. Тринидад настоя:

— Да, ама по-малките мишки измъкват сиренето, без да падат в капаните. Затова е по-добре в сиренето да сложим отрова.

Свещеникът тъкмо щеше да се съгласи, че Тринидад има право. Но преди още да успее да го изрече, в църковната тишина нахлу шумният високоговорител на киносалона на отсрещния тротоар. Първо се разнесе глухо хъркане. После стържение на иглата по плочата и веднага след това — някакво мамбо, което започна с оглушителен тромпет.

— Има ли прожекция?

Тринидад отвърна, че има.

— Знаеш ли какво дават?

— „Тарзан и зелената богиня“ — каза Тринидад. — Същият, дето не можаха да го довършат в неделя заради дъжда. Добър е за всички.

Отец Анхел отиде при камбанарията и отби бавно дванадесет удара. Тринидад беше объркана.

— Сбъркахте, отче — каза тя, като размахваше ръце, а очите ѝ блесяха от възмущение. — Филмът е добър за всички. Спомнете си, че в

неделя не ударихте камбаната нито веднъж.

— Но това е незачитане към хората — рече свещеникът, като бършеше потта от врата си. И повтори задъхан: — Незачитане.

Тринидад разбра.

— Трябваше да видиш погребението — каза свещеникът. — Всички мъже се надпреварваха да носят ковчега.

После отпрати момичето, затвори вратата към пустия площад и загаси лампите в църквата. В коридора, на връщане към спалнята, той се плесна по челото, защото си спомни, че е забравил да даде на Тринидад парите за арсеника. Но пак го забрави още преди да стигне до стаята.

Малко след това, седнал пред работната си маса, той се канеше да довърши едно писмо, започнато предишната вечер. Бе разкопчал расото до корема; подреди върху масата хартия, мастилница и попивателна, докато ровеше в джобовете за очилата си. После се сети, че ги е оставил в расото, с което бе отишъл на погребението, и стана, за да ги вземе. Беше прочел изписаното предишната вечер и бе започнал нов пасаж, когато някой почука три пъти на вратата.

— Влезте.

Беше собственикът на киносалона. Дребен, блед, гладко избръснат, с израз на небрежност. Беше облечен в безукорен костюм от бял лен и обувки на два цвята. Отец Анхел го покани да седне в стол-люлка, но той измъкна кърпа от джоба на панталона си, разгъна я грижливо, избърса праха от скамейката и седна с разкрачени колене. Тогава отец Анхел видя, че на кръста му виси не револвер, а фенерче-батерия.

— На вашите услуги — каза свещеникът.

— Отче — започна импресариото почти без дъх, — простете, че се намесвам във вашите работи, но тази вечер сигурно има някаква грешка.

Свещеникът кимна с глава и зачака.

— „Тарзан и зелената богиня“ е добър филм за всички — продължи собственикът. — Вие сам признахте това в неделя.

Свещеникът се помъчи да го прекъсне, но собственикът вдигна ръка в знак, че не е свършил.

— Аз приех тая работа с биенето на камбаната — каза той, — защото наистина има неморални филми. Но в този няма нищо особено.

Смятахме да го пуснем в събота на дневна прожекция.

Тогава отец Анхел му обясни, че наистина филмът няма никаква морална оценка в списъка, който получава всеки месец по пощата.

— Но да се пуска филм днес — продължи той, — след като в селото има умрял, е липса на уважение. Това също е част от морала.

Собственикът го погледна.

— Миналата година полицията застреля един човек вътре в киното и още щом изкараха убития, прожекцията продължи — възкликна той.

— Сега е различно — каза отецът, — кметът е друг човек.

— Когато пак направят избори, пак ще има клане — възрази собственикът раздразнен. — Винаги, откакто народът е народ, става все същото.

— Ще видим — каза свещеникът.

Собственикът го изгледа със съжаление. Когато заговори отново, веейки си с ризата, за да се разхлади, в гласа му се прокрадваше умолителна нотка.

— Това е третият филм добър за всички, който ни пращат тая година — каза той. — В неделя останаха три ролки заради дъжда и много хора искат да знаят как свършва.

— Камбаната вече би — каза свещеникът.

Собственикът изпусна въздишка на отчаяние. Постоя, загледан право в лицето на свещеника, но вече наистина без да мисли за нищо друго освен за непоносимата горещина в кабинета.

— Значи, нищо не може да се направи?

Отец Анхел поклати глава.

Собственикът опря длан на коленете и се изправи.

— Добре — каза той. — Нищо не можем да направим.

Отново сгъна кърпата, избърса потта от врата си и огледа кабинета с горчив упрек.

— Тук е същински ад — рече.

Свещеникът го изпрати до вратата. Сложи резето и седна да довърши писмото. След като пак го прочете отначало, завърши прекъснатия пасаж и спря да помисли. В този миг музиката от високоговорителя секна. „Съобщава се на уважаемата публика — каза някакъв безличен глас, — че прожекцията тази вечер е спряна, защото

и това заведение се присъединява към всеобщия траур.“ Усмивайки се, отец Анхел позна гласа на собственика.

Горещината стана още по-силна. Свещеникът продължи да пише с кратки паузи, които използваше, за да си обърше потта и да препрочете написаното, докато изписа две страници. Тъкмо се бе подписал, когато дъждът се изля без никакво предупреждение. Изпарения на влажна земя проникнаха в стаята. Отец Анхел надписа плика, затвори мастилницата и понечи да сгъне листа. Но преди това прочете още веднъж последния пасаж. Тогава пак отвори мастилницата и написа послеслов:

Пак вали. При такава зима и при положението, за което ви пиша по-горе, мисля, че ни чакат горчиви дни.

Петъкът осъмна хладен и сух. Съдията Аркадио, който се хвалеше с това, че прави любов по три пъти на нощ, откакто го е направил за пръв път, тая сутрин скъса въжето на мрежата против комари и двамата с жена му паднаха на пода в съблжимния момент, омотани в плетения навес.

— Остави го — прошепна тя. — После ще го оправя.

Измъкнаха се съвсем голи от омотаните воали на мрежата. Съдията Аркадио отиде до скрина да си вземе чисти гащета. Когато се върна, жена му беше облечена и оправяше мрежата. Мина край нея, без да я погледне, и седна да си обуе обувките от другата страна на леглото, все още запъхтян от възбудата. Тя го последва. Притисна кръглия си твърд корем в ръката му и се опита да захване ухото му. Той леко я отблъсна.

— Остави ме на мира — каза.

Тя се разсмя, от смеха ѝ бликаше здраве. Последва мъжа си до другия край на стаята, като го боцкаше с пръсти в кръста. „Дий, магаренце“ — казваше тя. Той подскочи и отблъсна ръцете ѝ. Тя го остави и пак се разсмя, но изведнъж стана сериозна и извика:

— Исусе Христе!

— Какво има? — попита той.

— Вратата е била отворена цялата — извика тя. — Това вече е истинско безсрамие.

Влезе в банята, като се заливаше от смях.

Съдията Аркадио не дочака кафето. Ободрен от ментовия дъх на пастата за зъби, той излезе на улицата. Слънцето беше като от мед. Сирийците, седнали пред вратите на магазинчетата си, съзерцаваха спокойната река. Като минаваше покрай кабинета на доктор Хиралдо, драсна с нокът по металическата решетка и извика, без да се спира:

— Докторе, кое е най-доброто лекарство срещу главоболие?

Лекарят отговори отвътре:

— Да не си пил снощи?

На пристанището група жени разискваха високо съдържанието на един пасквил, залепен предишната нощ. Тъй като денят осъмна ясен и без дъжд, жените, отиващи на утринната служба, го бяха прочели и сега цялото село беше осведомено. Съдията Аркадио не се спря. Почувства се като вол с халка на носа, теглен към билиардния салон.

Там си поръча една студена бира и хапче против главоболие. Току-що бе ударило девет, но заведението беше пълно.

— Цялото село има главоболие — каза съдията Аркадио.

Отнесе бутилката до една маса, където трима мъже седяха като смаяни пред чашите си с бира. Той седна на свободния стол.

— Продължава ли тая история? — попита съдията.

— Днес се появиха още четири.

— Тоя, дето всичко живо го прочете — каза единият от мъжете, — беше за Ракел Контрерас.

Съдията Аркадио сдъвка хапчето и отпи бира от бутилката. От първата глътка му се повдигна, но после стомахът се окопити и той се почувства като нов и без минало.

— Какво пишеше?

— Гадости — каза мъжът. — Че пътуванията, дето направила тая година, не били, за да си пломбира зъбите, а за да абортира.

— Не е било нужно да слагат пасквил за тая работа — каза съдията Аркадио. — Цял свят го разправя.

Макар че топлото слънце го прободеше чак до дъното на очите, когато напусна заведението, той не изпита смътното неразположение от сутринта. Отиде право в съда. Секретарят — мършав старец, скубеше кокошка и го изгледа над очилата си с невярващ поглед.

— Какво е пък това чудо?

— Трябва да задвижим тая работа — каза съдията.

Секретарят излезе на двора, влачейки пантофите си, и през оградата подаде наполовина оскубаната кокошка на готвачката на хотела. Единадесет месеца след като бе получил назначението си, съдията Аркадио за пръв път седна в кабинета си.

Разнебитената канцелария бе разделена на две части с дървена преграда. В предната част имаше една скамейка, също дървена, под картина, изобразяваща богинята на правосъдието с превързани очи и везни в ръце. Вътре — две стари писалища, сложени едно срещу друго, лавица с прашни книги и пишещата машина. На стената над писалището на съдията висеше медно разпятие. На отсрещната стена — литография в рамка — един дебел и плешив усмихнат мъж с президентската лента на гърдите, а отдолу позлатен надпис: „Мир и справедливост“. Литографията беше единствената нова вещ в кабинета.

Секретарят си върза кърпа на устата и с метличка от пера взе да чисти праха от писалищата. „Ако не си запушите носа, ще ви хване хрема“ — каза той. Съветът му не бе удостоен с внимание. Съдията Аркадио се облегна на въртящия се стол и протегна крака, за да провери пружините.

— Не пада ли? — попита той.

Секретарят поклати отрицателно глава. „Когато убиха съдията Витела — каза, — пружините изскочиха, но вече е поправен.“ Без да си сваля кърпата, той добави:

— Кметът лично нареди да се поправи, когато правителството бе сменено и на всяка крачка започнаха да се появяват специално изпратени следователи.

— Кметът иска службата да действа — каза съдията.

Той отвори средното чекмедже, извади връзка ключове и започна да измъква всички чекмеджета подред. Бяха пълни с книжа. Прегледа ги отгоре-отгоре, като ги повдигаше с показалец, за да е сигурен, че няма нищо, заслужаващо внимание; после затвори чекмеджетата и подреди приборите за писане — една кристална мастилница със съдинки за червено и синьо мастило с по една писалка за всяка, в съответния цвят. Мастилото бе засъхнало.

— Вие му допаднахте на кмета — каза секретарят.

Поклащайки се на стола, съдията го следеше с мрачен поглед как чисти лавицата. Секретарят го изглежда, като че ли искаше да го запомни завинаги — под тази светлина, в този миг и в това положение, и каза, като го сочеше с пръст:

— Така както седите сега, ама точно така, седеше съдията Витела, когато го надупчиха като решето.

Съдията попипа изпъкналите вени на слепоочията си. Главоболието започваше отново.

— Аз бях там — продължи секретарят, сочейки пишещата машина, и мина оттатък дървената преграда. Без да прекъсва разказа, той се облегна на преградата с метличка, насочена като пушка към съдията Аркадио. Приличаше на нападател на пощенски влак от някой каубойски филм.

— Тримата полицаи застанаха така — каза. — Съдията Витела, още щом ги зърна, вдигна ръце и каза съвсем тихо: „Не ме убивайте.“

Но веднага след това столът хвъркна на една страна, той на друга, пълен с олово.

Съдията Аркадио стисна главата си с ръце. Усещаше как мозъкът му пулсира. Секретарят свали кърпата и окачи метличката зад вратата. „И всичко това само защото веднъж, като пиян, каза, че той е тук, за да гарантира законността на изборителното право“ — добави секретарят. Замълча нерешително, загледан в съдията Аркадио, който се сви върху писалището с ръце на стомаха.

— Зле ли ви е?

Съдията потвърди. Разказа му за предишната нощ и го помоли да му донесе от билиардния салон едно хапче за главоболие и две студени бири. След като изпи първата бира, съдията Аркадио не откри в сърцето си и най-малката следа от угризение. Усети се просветлен.

Секретарят седна пред машината.

— А сега какво ще правим? — попита той.

— Нищо — отвърна съдията.

— Тогава, ако позволите, ще ида да помогна на Мария да оскубе кокошките.

Съдията възрази. „Това място е за раздаване на правосъдие, а не за скубане на кокошки“ — каза той. Изглежда подчинения си от глава до пети с израз на състрадание и добави:

— Освен това трябва да хвърлите тия пантофи и да идвате в съда с обувки.

С приближаването на обeда горещината се засили. Когато стана дванадесет, съдията Аркадио бе изпил цяла дузина бири. Носеше се в спомените. Със сънливо вълнение говореше за минало без лишения, за дълги недели на морския бряг и ненаситни мулатки, които се любят прави, в преддверията. „Тогава животът беше екстра“ — казваше той и щракаше с пръсти пред кроткото изумление на секретаря, който го слушаше мълчаливо, кимайки с глава. Съдията Аркадио се чувстваше притъпен, но все по-жив в спомените.

Когато часовникът на камбанарията удари един, секретарят прояви признаци на нетърпение.

— Супата изстива — каза той.

Съдията не му позволи да се изправи. „Невинаги човек среща талантлив човек из тия села“ — каза той. Секретарят му поблагодари, изтощен от жегата, и смени положението си на стола. Беше един

нескончаем петък. Под напечените ламарини на покрива двамата мъже разговаряха още половин час, докато селото се вареше в бульона на следобедната дрямка. На предела на изтощението секретарят намекна за пасквилите. Съдията Аркадио сви рамене.

— И ти ли мислиш за тая глупост? — каза той и за пръв път му заговори на ти.

Секретарят нямаше желание да продължи разговора, изнемощял от глад и задуха, но не смяташе, че пасквилите са глупост. „Вече има един убит — каза той. — Ако нещата продължат така, чакат ни лоши дни.“ И разказа историята на някакво село, което за седем дни било унищожено от пасквилите. Жителите му се избили помежду си. Оцелелите изровили и отнесли костите на мъртъвците, за да са сигурни, че никога вече няма да се върнат.

Съдията го изслуша с подигравателен израз, като бавно разкопчаваше ризата си, докато оня говореше. Помисли си, че секретарят е любител на разкази на ужаса.

— Това е най-обикновен случай от криминален роман — каза той.

Подчиненият му поклати глава. Съдията Аркадио разказа, че в университета принадлежал към една организация, посветила се да разгадава криминални загадки. Всеки от членовете прочитал някой криминален роман до определено място и в събота се събирали, за да разгадаят загадката. „Не сбърках нито веднъж — каза съдията. — Помагаше ми естествено познаването на класиците, които са открили логика на живота, способна да проникне във всяка тайна.“ Той разказа следната загадка: един човек се регистрирал в някакъв хотел в десет вечерта, качва се в стаята си, а на сутринта камериерката, която му носи кафето, го намира умрял и разложен в леглото. Аутопсията показва, че дошлият предната вечер клиент е мъртъв от осем дни.

Секретарят се изправи с дълго пукане на ставите.

— Искате да кажете, че когато пристигнал в хотела, от седем дни бил мъртъв — каза секретарят.

— Разказът бе написан преди дванадесет години — каза съдията Аркадио, без да обръща внимание на прекъсването, — но ключът е даден от Хераклит пет века преди Христа.

Канеше се да го обясни, но секретарят беше раздразнен. „Никога, откакто свят светува, не се е знаело кой пуска пасквилите“ — заключи

с напрегната войнственост. Съдията Аркадио го изгледа с присвити очи.

— Обзалагам се, че ще го открия — каза той.

— Прието.

Ребека де Асис се задушаваше в горещата спалня в къщата отсреща, със заровена във възглавницата глава, опитвайки се да изкара един невъзможен следобеден сън. На слепоочията си бе наложила опушени листа.

— Роберто — каза тя, обръщайки се към съпруга си, — ако не отвориш прозореца, ще умрем от жегата.

Роберто Асис отвори прозореца в момента, в който съдията Аркадио напускаше канцеларията си.

— Опитай се да заспиш — помоли той пищната жена, която лежеше с разперени ръце под розовия мрежест балдахин, съвсем гола под леката найлонова нощница. — Обещавам ти, че всичко ще забравя.

Тя въздъхна.

Роберто Асис, който бе прекарал нощта, обикаляйки стаята, като палеше цигара от цигара, без да може да заспи, на разсъмване за малко щеше да хване автора на пасквилите. Беше чул пред дома си шумоленето на листа и неколкотократно докосване на ръцете, мъчещи се да го опънат на стената. Но се усети прекалено късно и пасквилът беше сложен. Когато отвори прозореца, площадът бе пуст.

От този миг до дванадесет на обед, когато обеща на жена си, че ще забрави пасквила, тя бе изчерпала всички начини за убеждение, за да го успокои. Накрая бе предложила едно отчаяно разрешение — като последно доказателство за невинността си тя предлагаше да се изповяда пред отец Анхел на висок глас и в присъствието на мъжа си. Само предложението за такова унижение си бе струвало труда. Въпреки помрачението си той не се реши на следваща стъпка и трябваше да се предаде.

— Винаги е по-добре всичко да се казва — каза тя, без да отваря очи. — Щеше да е ужасно, ако си беше преглътнал яда.

Той излезе и затвори вратата след себе си. В просторната къща, потънала в полумрак и затворена отвсякъде, той чу бръмченето на електрическия вентилатор на майка си, която си почиваше в съседната

къща. Наля си чаша лимонада от каната в хладилника под сънливия поглед на готвачката-негърка.

От свежия си вътрешен мир жената го попита иска ли да обядва. Той дигна капака на тенджерата. Една цяла костенурка плуваше с краката нагоре във врящата вода. За пръв път не потръпна при мисълта, че животното е било хвърлено живо в тенджерата и че сърцето му ще продължава да бие, когато го поднесат разрязано на масата.

— Не съм гладен — отвърна и затвори тенджерата. После добави вече при вратата: — Госпожата също няма да обядва. Целия ден я боли главата.

Двете къщи бяха свързани с коридор, постлан със зелени плочи, откъдето можеше да се види кокошарника от мрежа в дъното на общия двор. В онази част от коридора, който принадлежеше на къщата на майката, имаше няколко клетки с птици, окачени на стряхата, и множество саксии с ярки цветя.

Излегната в шезлонга, където току-що се бе събудила от следобедния сън, седемгодишната му дъщеря го посрещна с жален поздрав. На бузата ѝ още се виждаше отпечатаното платнище.

— Скоро ще стане три — каза той много тихо. И добави с меланхоличен глас: — Опитай се сама да си даваш сметка за нещата.

— Сънувах една стъклена котка — каза момичето.

Той не успя да потисне леко потръпване.

— Каква беше?

— Цялата стъклена — каза момичето и се опита да очертае с ръце животното от съня. — Като стъклена птичка, но котка.

Той се почувства загубен, посред бял ден, в някакъв чужд град. „Забрави го — измърмори. — Такова нещо не си заслужава.“ В този момент видя майка си на вратата на спалнята и се почувства спасен.

— Изглеждаш по-добре — рече ѝ убедително.

Вдовицата Асис му отвърна с горчиво изражение. „Изглеждам все по-добре, но за боклука“ — оплака се тя, като навиваше на кок буйната си ръждивочервена коса. Излезе в коридора, за да смени водата в клетките.

Роберто Асис се отпусна в шезлонга, в който бе спала дъщеря му. Кръстосал ръце на тила, той проследи с угаснал поглед кокалестата жена, облечена в черно, която тихо разговаряше с птичките. Те

цамбуркаха в прясната вода и размахвайки весело криле, пръскаха лицето на жената. Когато свърши с клетките си, вдовицата Асис обвея сина си с полъх на недоверие.

— Мислех, че си в имението — каза тя.

— Не отидох — отвърна той, — трябваше да свърша някои неща.

— Сега ще останеш до понеделник.

Той потвърди с очи. Една боса прислужница-негърка прекоси салона заедно с момичето, за да го отведе на училище. Вдовицата Асис остана в коридора, докато те излязоха. После направи знак на сина си и той я последва в просторната спалня, където бръмчеше електрическият вентилатор. Тя се отпусна в един разнебитен плетен стол-люлка срещу вентилатора с израз на крайно изтощение. По белосаните с вар стени висяха снимки на отдавнашни деца, обрамчени с медни винетки. Роберто Асис се излегна на великолепното тронно легло, където бяха умрели — грохнали и в лошо настроение — някои от децата от снимките, включително и собственият му баща през декември миналата година.

— Какво става? — попита вдовицата.

— Ти вярваш ли в това, дето го разправят хората? — попита той на свой ред.

— На моята възраст трябва да се вярва на всичко — отвърна вдовицата. И попита с безразличие: — Какво разправят?

— Че Ребека Исабел не е моя дъщеря.

Вдовицата започна леко да се люлее. „Има носа на Асисовци“ — рече. След като се замисли за миг, попита разсеяно: „Кой го казва?“ Роберто Асис си загриза ноктите.

— Залепиха пасквил.

Едва тогава вдовицата разбра, че тъмните кръгове под очите на сина ѝ не бяха утайка от дълго безсъние.

— Пасквилите още не значи хората — заключи тя.

— Но в тях пише само това, което вече хората разправят — каза Роберто Асис. — Макар човек да не го знае.

Тя обаче знаеше всичко, което хората бяха разправяли за семейството ѝ в продължение на много години. В дом като нейния, пълен с прислужнички, кръщелнички и подопечни от всички възрасти, беше невъзможно да се затвори в спалнята, без и там да я последват

слуховете от улицата. Буйните Асисовци — основатели на селото, още когато бяха свинари, изглежда, имаха сладка кръв за сплетните.

— Не всичко, което разправят, е вярно — каза тя, — дори човек да го знае.

— Всичко живо знае, че Росарио Монтеро спеше с Пастор — каза той. — Последната му песен беше за нея.

— Всичко живо го разправяше, но никой не го узна със сигурност — възрази вдовицата. — Напротив, сега се знае, че песента беше за Маргот Рамирес. Щели да се женят и само те двамата и майката на Пастор знаели. По-добре за тях щеше да е, ако не бяха пазили толкова ревниво единствената тайна, която е могла да се запази в това село.

Роберто Асис погледна майка си с драматична изразителност. „Имаше един миг тази сутрин, когато мислех, че ще умра“ — каза той. Вдовицата не прояви никакво вълнение.

— Асисовци са ревниви — рече тя. — И това е най-голямото нещастие в тази къща.

Дълго време мълчаха. Вече беше почти четири и горещината бе почнала да намалява. Когато Роберто Асис изключи електрическия вентилатор, цялата къща се разбуждаше, изпълнена с женски гласове и птичи флейти.

— Подай ми шишенцето, дето е на нощната масичка — рече вдовицата.

Тя взе две сиви кръгли хапчета — като изкуствени перли, и върна шишенцето на сина си, като му рече: „Вземи две; ще ти помогнат да заспиш.“ Той ги изпи с водата, която майка му бе оставила в чашата, и облегна глава на възглавницата.

Вдовицата въздъхна. Постоя малко замислена. После, обобщавайки както винаги цялото село, имайки пред вид половин дузината семейства, които съставляваха нейната класа, тя каза:

— Лошото в това село е, че жените са принудени да остават сами в къщи, докато мъжете скитат из гората.

Роберто Асис заспиваше. Вдовицата изгледа необръснатата му брадичка, дългия нос с ъгловати хрущяли и помисли за починалия си съпруг. Адалберто Асис също бе познал отчаянието. Той беше див исполин, който през целия си живот беше сложил целулоидна яка само за петнадесет минути, за да си направи дагеротипа, който го

надживяваше на нощната масичка. За него разправяха, че в същата тази спалня убил някакъв мъж, когото заварил в леглото с жена си, а после тайно го заровил в двора. Истината беше съвсем друга — Адалберто Асис бе убил с един изстрел на ловджийската пушка една мъжка маймуна, която завари да онанира на гредата на спалнята с втренчени в жена му очи, докато тя се преобличаше. Беше умрял четиридесет години по-късно, без да успее да измени легендата.

Отец Анхел изкачи стръмната стълба с раздалечени едно от друго стъпала. На втория етаж, в дъното на коридор с пушки и патрондаши, окачени по стената, един полицај четеше, легнал по гръб на походно легло. Толкова се беше задълбочил в четенето, че усети свещеника едва когато той го поздрави. Нави списанието и седна на леглото.

— Какво четете? — попита отец Анхел.

Полицаят му показва списанието.

— „Тери и пиратите“.

Отецът огледа една след друга трите килии от армиран цимент — без прозорци, отделени от коридора с дебели железни пръти. В средната килия друг полицај спеше по гащи, с разперени крака, в един хамак. Другите бяха празни. Отец Анхел попита за Сесар Монтеро.

— Там е — каза полицаят, като кимна с глава към една затворена врата. — В стаята на началника.

— Мога ли да поговоря с него?

— Изолиран е — отвърна полицаят.

Отец Анхел не настоя. Попита дали задържаният е добре. Агентът отговори, че му е предоставена най-хубавата стая в казармата, с добро осветление и течаща вода, но че от двадесет и четири часа не е ял. Отказвал храната, която кметът поръча в хотела.

— Страхува се да не го отровят — заключи полицаят.

— Трябвало е да изпратите да му донесат храна от къщи — каза свещеникът.

— Не иска да безпокоят жена му.

Сякаш говореше на себе си, свещеникът измънка: „Ще говоря за всичко това с кмета.“ Понечи да продължи към дъното на коридора, където кметът бе наредил да му построят блиндиран кабинет.

— Няма го — каза полицаят. — От два дни си е в къщи, боли го зъб.

Отец Анхел отиде у тях. Лежеше проснат в хамака, а върху стол до него имаше кана със солена вода, флакон с хапчета и патрондаша с револвера. Бузата му още беше подута. Отец Анхел примъкна един стол до хамака.

— Наредете да ви го извадят — каза той.

Кметът изплю в легенчето глътката солена вода. „Лесно е да се каже“ — рече той, все още наведен над легенчето. Отец Анхел разбра. Каза много тихо:

— Ако ме упълномощите, ще говоря със зъболекаря. — Пое дълбоко въздух и се осмели да добави: — Той е разбран човек.

— Като магаре — каза кметът. — И да трябва да го надупча с куршуми, пак ще си е същият.

Отец Анхел го проследи с очи до мивката. Кметът отвори крана, подложи подутата буза под струята студена вода и я държа така един миг, с израз на възторг. После сдъвка едно хапче и пи вода от чешмата, като я изливаше с шепи в устата си.

— Наистина — настоя свещеникът, — мога да поговоря със зъболекаря.

Кметът нетърпеливо махна с ръка:

— Правете каквото искате, отче.

Легна по гръб в хамака, със затворени очи, със скръстени на тила ръце, като дишаше учестено и ядосано. Болката започна да отстъпва. Когато отново отвори очи, отец Анхел безмълвно го наблюдаваше, седнал край хамака.

— Какво ви води насам? — попита кметът.

— Сесар Монтеро — отвърна свещеникът без предисловие. — Този човек има нужда да се изповяда.

— Изолиран е — каза кметът. — Утре, след предварителното следствие, може да го изповядате. В понеделник трябва да го изпратя.

— Затворен е четиридесет и осем часа — каза свещеникът.

— А аз вече две седмици се мъча с тоя зъб — каза кметът.

В тъмната стая комарите започваха да бръмчат. Отец Анхел надзърна през прозореца и видя един яркорозов облак да плува над реката.

— А въпросът за храната? — попита той.

Кметът се измъкна от хамака, за да затвори вратата на балкона. „Аз изпълних дълга си — каза той. — Не иска да безпокоят жена му, нито приема храна от хотела.“ Зае се да пръска стаята. Отец Анхел потърси кърпа в джоба си, за да не се разкиха, но вместо кърпа напипа смачаното писмо. „Ах!“ — възкликна той, като се мъчеше да изглади писмото с пръсти. Кметът престана да пръска. Свещеникът си запуши носа, но усърдието му бе напразно — кихна два пъти. „Кихайте, отче“ — каза му кметът. И подчерта с усмивка:

— Живеем при демокрация.

Отец Анхел също се усмихна. Показа затворения плик: „Забравих да пусна това писмо в пощата.“ Намери кърпата в ръкава и обърса носа си, раздразнен от препарата против насекоми. Продължаваше да си мисли за Сесар Монтеро.

— Все едно, че го държите на хляб и вода — каза той.

— Щом това му харесва — каза кметът, — не можем да го храним насила.

— Най-много ме тревожи съвестта му — каза свещеникът.

Без да маха кърпата от носа си, той проследи с очи кмета из цялата стая, докато свърши да пръска. „Сигурно много го гризе, щом се страхува да не го отровят“ — каза кметът и остави пръскачката на пода.

— Той знае, че всички обичаха Пастор — рече след това.

— И Сесар Монтеро също — възрази свещеникът.

— Но работата е там, че убитият е Пастор.

Свещеникът се загледа в писмото. Въздухът стана синкав. „Пастор — измърмори той. — Не му остана време да се изповяда.“ Кметът запали лампата, преди да се пъкне в хамака.

— Утре ще съм по-добре — каза той. — След предварителното следствие ще можете да го изповядате. Става ли?

Отец Анхел се съгласи. „Само за успокоение на съвестта му“ — настоя той. Изправи се тържествено. Препоръча на кмета да не взема много хапчета, а кметът му отвърна, напомняйки му да не забрави писмото.

— И още нещо, отче — каза кметът. — Опитайте се на всяка цена да поговорите със зъбаря. — Погледна свещеника, който вече слизаше по стълбата, и добави, отново усмихнат: — Всичко това допринася за укрепването на спокойствието.

Седнал пред вратата на канцеларията, пощенският чиновник гледаше как следобедът отмира. Когато отец Анхел му подаде писмото, той влезе вътре, напльончи с език марка от петнадесет сентавос — за въздушна поща, и таксата за строежи. Продължи да рови в чекмеджето на писалището. Когато уличните лампи светнаха, свещеникът сложи няколко монети върху тезгяха и излезе, без да каже довиждане.

Чиновникът продължи да бърка в чекмеджето. Миг след това, отегчен да рови книжа, той написа с мастило в единия ъгъл на плика: „Няма марки от пет“. Подписа се отдолу и сложи печата на станцията.

Тази вечер, след молитвата, отец Анхел намери една умряла мишка да плува в купела със светената вода. Тринидад зареждаше капаните в кръщелнята. Отецът грабна животинчето за крайчеца на опашката.

— Ще предизвикаш някое нещастие — каза той на Тринидад, като размахваше пред нея умрялата мишка. — Не знаеш ли, че някои вярващи си наливат светена вода и я дават на болните да пият?

— И какво от това? — запита Тринидад.

— Как какво? — възрази свещеникът. — Само това, че болните ще пият светена вода с арсеник.

Тринидад му припомни, че още не ѝ е дал парите за арсеника. „От гипса“ — каза тя и каза рецептата — поръсила гипс из ъглите на църквата; мишката яла и малко след това,гонена от жажда, отишла да пие вода от купела. От водата гипсът в стомаха ѝ се втвърдил.

— Все пак — каза свещеникът — по-добре е да дойдеш да ти дам пари за арсеник. Не искам повече умрели мишки в светената вода.

В кабинета го чакаше делегация от дами-католички, оглавявана от Ребека де Асис. След като даде на Тринидад парите за арсеника, свещеникът измънка нещо за горещината в стаята и седна пред работната маса, срещу трите дами, които чакаха мълчаливо.

— На вашите услуги, уважаеми госпожи.

Те се спогледаха. Ребека де Асис тогава разтвори ветрило с нарисуван японски пейзаж и каза без следа от тайнственост:

— По въпроса за пасквилите, отче.

С много модуляции, както би разказала детска приказка, тя изложи тревогата на селото. Каза, че макар смъртта на Пастор да

трябва да се приеме „като нещо абсолютно лично“, почтените семейства се чувстват задължени да проявят загриженост по въпроса за пасквилите.

Подпряла се на дръжката на чадъра си, Адалхиса Монтоя — най-възрастната от трите, беше по-ясна:

— Ние, дамите-католички, решихме да се намесим в тази работа.

Отец Анхел размисли няколко мига. Ребека де Асис си пое дълбоко дъх и отец Анхел се запита как тази жена може да излъчва такъв топъл мирис. Беше пищна и цветуща, с ослепителна белота и пламенно здраве. Свещеникът заговори, впил очи в някаква неопределена точка.

— Моето мнение — каза той — е, че не бива да обръщаме внимание на мълвата за скандала. Трябва да се поставим над техните постъпки и да продължим да спазваме божии закони както досега.

Адалхиса Монтоя потвърди с кимане на глава. Но другите не се съгласиха — струвало им се, че „тази напаст по-късно може да има гибелни последици“. В този миг високоговорителят на киносалона се изкашля. Отец Анхел се плесна по челото. „Простете“ — каза той, докато търсеше в чекмеджето на масата списъка на католическата цензура.

— Какво дават днес?

— „Пирати в космоса“ — каза Ребека де Асис. — Военен филм.

Отец Анхел провери по азбучен ред, мънкайки откъслечни заглавия, докато пробягваше с пръст дългия класифициран списък. Спря, след като обърна страницата.

— „Пирати в космоса“.

Прокара хоризонтално пръст, за да види моралната оценка, в мига, в който чу гласа на собственика вместо очакваната плоча. Съобщаваше, че прожекцията се отлага поради лошото време. Една от жените обясни, че собственикът взел това решение, защото публиката искала да ѝ се върнат парите, в случай че дъждът прекъсне прожекцията преди антракта.

— Жалко — каза отец Анхел, — филмът е добър за всички.

Затвори тетрадката и продължи:

— Както ви казах, това е село, спазващо законите. Преди деветнадесет години, когато ми предадох енорията, имаше единадесет

незаконни съжителства във важни семейства. Днес е останало само едно, и то, надяваме се, за кратко.

— Не е заради нас — каза Ребека де Асис, — но тези бедни хора...

— Няма причина за тревога — продължи свещеникът, безразличен към прекъсването. — Трябва да видите как се е променило това село. По онова време една руска балерина даде на арената за бой на петли спектакъл само за мъже и накрая на публичен търг продаде всичко, каквото носеше отгоре си.

Адалхиса Монтоя го прекъсна:

— Точно така — каза тя.

Тя наистина си спомняше скандала така, както ѝ го бяха разказали — когато балерината останала съвсем гола, един старец започнал да крещи от галерията, качил се на последното стъпало и се изпикал върху публиката. Бяха ѝ разказали, че останалите мъже, следвайки примера, накрая сред влудяваща олелия се пикали един друг.

— Сега — продължи свещеникът — е доказано, че това е най-съблюдаващото законите село в апостолическата префектура.

Заинати се в тезата си. Изтъкна някои трудни моменти в борбата си със слабостите и недъзите на човешкия род, докато дамите-католички престанаха да го слушат, изнемогващи от жегата. Ребека де Асис отново разгъна ветрилото си и тогава отец Анхел откри къде е изворът на уханието ѝ. Миризмата на сандалово дърво кристализира в задухата на стаята. Свещеникът измъкна кърпата от ръкава си и я притисна към носа си, за да не кихне.

— В същото време — продължи той — нашият храм е най-бедният в апостолическата префектура. Камбаните са напукани, а помещенията — пълни с мишки, защото отдадох живота си, за да наложат и добрите привички.

Той разкопча яката си. „Материалната част от работата може да свърши кой да е младеж — каза, като се изправи. — И обратното, трябва дългогодишно упорство и голям опит, за да се възстанови моралът.“ Ребека де Асис вдигна прозрачната си ръка с брачна халка, затисната от смарагдов пръстен.

— Тъкмо затова — каза тя. — Ние си помислихме, че с тези пасквили цялата работа ще иде на вятъра.

Единствената жена, която дотогава бе мълчала, използва паузата, за да се обади:

— Освен това мислим, че страната сега се възстановява и тази напаст може да се окаже пречка.

Отец Анхел потърси ветрило в шкафа и започна бавно да си вее.

— Едното няма нищо общо с другото — каза той. — Преживяхме тежък политически момент, но семейният морал се запази непокътнат.

Изпъчи се пред трите жени. „След няколко години ще ида и ще кажа на апостолическия префект — оставям ви това примерно село. Сега остава само да изпратите някой млад и предприемчив човек, за да изгради най-хубавата църква в префектурата.“

Той едва-едва се поклони и възкликна:

— Тогава спокойно ще ида да умра в двора на моите предци.

Дамите запротестираха. Адалхиса Монтоя изрази мисълта на всички:

— Това село все едно, че е ваше, отче. И искаме тук да останете до последния си дъх.

— Ако трябва да се построи нова църква — каза Ребека де Асис, — още отсега можем да подедем кампания.

— Всяко нещо с времето си — възрази отец Анхел.

После, вече с друг тон, добави: „Засега не искам старостта да ме завари начело на никаква енория. Не искам с мене да стане същото, както с кроткия Антонио Исабел дел Сантисимо Сакраменто дел Алтар Кастаниеда и Монтеро, който уведоми епископа, че в енорията му вали дъжд от умрели птички. Изпратеният от епископа следовател го намери на площада да играе с децата на стражари и апаши.“

Дамите изразиха изумлението си:

— Кой беше той?

— Енорийският свещеник, когото наследих в Макондо — отвърна отец Анхел. — Беше на сто години.

Зимата, която се очертаваше студена още от последните дни на септември, в края на тази седмица стана наистина сурова. Кметът прекара неделята, дъвчейки хапчета в хамака, докато прелялата от коритото си река вършеше поразии в ниските квартали.

При първото спиране на дъжда, в понеделник на разсъмване, селото имаше нужда от няколко часа, за да дойде на себе си. Рано се отвориха билиардният салон и бръснарницата, но повечето къщи останаха със затворени врати до единадесет. Господин Кармичаел бе първият, комуто бе предоставена възможността да потръпне при вида на хората, пренасящи къщите си нагоре, по високите места. Шумни групи бяха изровили стълбовете и сега пренасяха цели празните стаи с тръстикови стени и покриви от палмови листа.

Подслонил се под стряхата на фризьорницата, с отворен чадър в ръка, господин Кармичаел се бе загледал в трудната маневра, докато бръснарят го извади от унеса му.

— Трябваше да изчакат да спре дъждът — каза бръснарят.

— Няма да спре още два дни — възрази господин Кармичаел и затвори чадъра. — Мазолите ми го предсказват.

Мъжете, пренасящи къщите, затънали до глезените в кал, минаха край тях, блъскайки се в стените на бръснарницата. Господин Кармичаел зърна през прозореца оголената вътрешност — една напълно лишена от интимност спалня, и се почувства обзет от някакво усещане за бедствие.

Не изглеждаше да е повече от шест часа сутринта, но стомахът му подсказваше, че скоро ще стане дванадесет. Сириецът Мойсес го покани да седне в магазина, докато премине дъждът. Господин Кармичаел повтори предвиждането си, че в близките двадесет и четири часа няма да спре. Поколеба се, преди да скочи на тротоара пред съседната къща. Група момчета, които си играеха на война, хвърлиха топка кал и тя се лепна на стената на няколко метра от токущо изгладените му панталони. Сириецът Елиас излезе от магазина си с метла в ръка и заплаши момчетата на някаква смесица от арабски и испански.

Момчетата заскачаха от възторг:

— Трътлест турчин.

Господин Кармичаел се увери, че дрехата му е все пак безукорна. Тогава затвори чадъра, влезе в бръснарницата и се упъти право към

стола.

— Винаги съм твърдял, че сте благоразумен човек — каза бръснарят.

Върза кърпа на врата му. Господин Кармичаел вдъхна мириса на лаванда, който предизвикваше у него същото безпокойство, както и студените пари в зъбарницата. Бръснарят започна да подрязва накъдрената коса отзад на врата. Нетърпелив, господин Кармичаел потърси с очи нещо за четене.

— Няма ли вестници?

Бръснарят отвърна, без да прекъсва работата си:

— В страната останаха само официалните вестници, а те няма да влязат в това заведение, докато съм жив. — Господин Кармичаел се задоволи да забие очи в напуканите си обувки, докато бръснарят не го заразпитва за вдовицата Монтиел. Кармичаел идваше от дома ѝ. Откакто умря дон Чепе Монтиел, при когото дълги години бе работил като счетоводител, той беше управител на именията ѝ.

— Добре е — отвърна.

— Човек се претрепва от работа — каза бръснарят, все едно, че говореше на себе си, — а тя, сама жена, притежава земи, които не могат да се обходят за пет дни с кон. Трябва да е собственица на десетина общини.

— На три — каза господин Кармичаел. И добави убедено: — Тя е най-добрата жена на света.

Бръснарят се приближи до тоалетката, за да изчисти гребена. Господин Кармичаел видя отразеното му в огледалото лице на козел и за сетен път разбра защо не го уважава. Бръснарят заговори, гледайки отражението:

— Чудесна сделка — моята партия е на власт, полицията заплашва със смърт политическите ми противници, а аз купувам земите и добитъка им на цена, която сам определям.

Господин Кармичаел сведе глава. Бръснарят отново се зае да го подстригва. „След края на изборите — заключи той — съм собственик на три общини, нямам съперници и за всеки случай продължавам да държа тигана за дръжката, макар че правителството се смени. Та — казвам си аз — това е по-добра сделка и от ваденето на фалшиви пари.“

— Хосе Монтиел беше богат още много преди да започнат политическите безредици — каза господин Кармичаел.

— Седнал по гащи пред вратата на една мелница за ориз — каза бръснарят. — Историята отбелязва, че за пръв път обул обувки преди девет години.

— И така да е — съгласи се господин Кармичаел, — вдовицата няма нищо общо със сделките на Монтиел.

— Но се направи на тапа — каза бръснарят.

Господин Кармичаел вдигна глава. Поразхлаби кърпата на врата, за да се раздвижи кръвта му. „Ето затова винаги съм предпочитал да ме подстригва жена ми — протестира той. — Не ми взима нищо и като добавка не ми говори за политика.“ Бръснарят побутна главата му напред и мълчаливо продължи работата си. От време на време изщракваше с ножиците във въздуха — в изблик на преливаща виртуозност. Господин Кармичаел дочу викове от улицата. Погледна в огледалото — жени и деца минаваха край вратата с мебелите и покъщнината от пренесените къщи. Той озлобено забеляза:

— Нещастията ще ни съсипят, а вие още с политически вражди се занимавате. Вече повече от година преследването свърши, а вие си говорите все едно и също.

— И тази запуснатост, в която ни държат, също е преследване — каза бръснарят.

— Но поне не ни бият — възрази господин Кармичаел.

— Да ни оставят на произвола на съдбата, също е начин да ни бият.

Господин Кармичаел се отчая.

— Това са вестникарски приказки — възрази той.

Бръснарят замълча. Разби пяна в една кратунка и насапуниса с четка врата на господин Кармичаел. „Ами то няма с кого две думи да обелиш — оправда се той. — Не всеки ден ни попада такъв безпристрастен човек.“

— С единадесет гърла в къщи всеки е безпристрастен — каза господин Кармичаел.

— Така е — съгласи се бръснарят.

Бръснарят изсъска в дланта му. Той обръсна врата мълчаливо, като бършеше сапуна с пръсти, а после бършеше пръсти в панталона си. Накрая прекара парче стипца по врата. Свърши, без да продума.

Докато си закопчаваше яката, господин Кармичаел забеляза надписа, окачен на стената в дъното:

Забранено да се говори за политика.

Изчетка нападалите по раменете му косми, окачи чадъра на ръката си и попита, като сочеше надписа:

— Защо не го свалите?

— Не се отнася за вас — отвърна бръснарят. — Нали се разбрахме, че вие сте безпристрастен.

Този път господин Кармичаел не се поколеба да скочи на тротоара. Бръснарят го изпрати с очи, докато зави зад ъгъла, после се възхити на мътната заплашителна река. Бе престанало да вали, но един набъбнал облак бе надвиснал неподвижно над селото. Малко преди един часа влезе сириецът Мойсес, като се оплакваше, че косата от темето му пада, и обратното, расте с изключителна бързина по врата му.

Сириецът идваше да го подстрижат всеки понеделник. Обикновено навеждаше глава с някаква обреченост и хъркаше на арабски, докато бръснарят си говореше сам на висок глас. Този понеделник обаче се стресна при първия въпрос.

— Знаете ли кой беше тук?

— Кармичаел — отвърна сириецът.

— Тоя нещастен роб Кармичаел — натърти бръснарят, сякаш бе изрекъл думите на срички. — Ненавиждам тоя тип хора.

— Кармичаел не е човек — каза сириецът Мойсес. — Вече три години, откакто не е купил нито един чифт обувки. Но в политиката прави каквото трябва да се прави — води счетоводството със затворени очи.

Отпусна брада на гърдите си, за да захърка отново, но бръснарят се изправи пред него със скръстени ръце и рече: „Я ми кажете, гаден турчин такъв, вие на чия страна сте?“ Сириецът отвърна невъзмутимо:

— На моя.

— Това е лошо — каза бръснарят. — Би трябвало да имате пред вид поне четирите ребра, дето счупиха на сина на вашия сънародник Елиас по вина на дон Чепе Монтиел.

— Елиас е много недоволен, че синът му излезе политик — каза сириецът. — Но сега момчето се забавлява чудесно в Бразилия, а Чепе Монтиел е мъртъв.

Преди да напусне стаята, разхвърляна през дългите безсънни от болка нощи, кметът обръсна дясната си буза, а лявата остави покрита с осемдневната брада. След това си облече чиста униформа, обу си лачените ботуши и слезе да обядва в хотела, използвайки стихването на дъжда.

В ресторанта нямаше никого. Кметът мина между масичките за четири души и седна в най-отдалечения ъгъл на салона.

— Маскарас — извика той.

Появи се съвсем младо момиче с къса, впитва в тялото рокля и твърди като ябълки гърди. Кметът си поръча обяд, без да я гледа. На път за кухнята момичето запали радиото, поставено на полица в дъното на ресторанта. Предаваха бюлетина с новините с цитати от някаква реч, произнесена предишната вечер от президента, а след това прочетоха списъка на новите изделия, забранени да се внасят. Колкото повече гласът на говорителя изпълваше пространството, толкова по-силна ставаше горещината. Когато момичето се върна със супата, кметът се опитваше да спре потта, като си вееше с фуражката.

— И мене радиото ме кара да се потя — каза момичето.

Кметът засърба супата. Винаги си бе мислил, че този самотен хотел, поддържан от случайни търговски пътници, е някакво място, съвсем различно от останалото село. Всъщност той беше по-стар от селото. На разнебитения му чардак търговците, идващи от вътрешността на страната да изкупуват оризовата реколта, бяха прекарвали нощта в игра на карти и в очакване на утринната разхлада, за да могат да заспят. Самият полковник Аурелиано Буендия, който по-късно щеше да подпише в Макондо условията за капитулация през последната война, една нощ спа на тоя балкон още по времето, когато на много левги наоколо нямаше села. И тогава къщата си беше същата — с дървени стени и цинков покрив, със същата столова и същите картонени прегради в стаите, само че без електричество и санитарни помещения. Един стар търговски пътник разказваше, че до началото на века в хотела имало колекция маски, окачени в столовата и на разположение на клиентите, и че маскираните гости вършели нуждите си на двора, пред погледа на всички.

Кметът трябваше да си разкопчее яката, за да довърши супата. След новините пуснаха плоча с реклами в стихове. После някакво сантиментално болеро. Някакъв мъж със сладникав глас, примиращ от любов, решил да обиколи света, преследвайки една жена. Кметът се заслуша в парчето, докато чакаше да му донесат другото ядене, и тогава видя как покрай хотела минаха две деца с два стола и един стол-люлка. След тях — две жени и един мъж с тенджери, корита и цялата останала покъщнина.

Той се показва на вратата и извика:

— Откъде задигнахте тия вехтории?

Жените спряха. Мъжът обясни, че пренасят къщата на по-високо място. Кметът попита къде са я пренесли и мъжът посочи с шапката си на юг:

— Ей там нагоре, на едно място, което дон Сабас ни нае за трийсет песос.

Кметът огледа мебелите. Разклатен стол-люлка, очукани тенджери — вещи на бедняци. Помисли за миг. Накрая каза:

— Пренесете къщите заедно с всичките си вехтории на празното място до гробището.

Мъжът се обърка.

— Това са места на общината и няма да ви струват нищо — каза кметът. — Общината ви ги подарява.

После добави, като се обърна към жените: „И кажете на дон Сабас, че съм казал да не бъде такъв разбойник.“

Свърши да обядва, без да усеща вкуса на храната. После си запали цигара. Запали още една от фаса на първата и дълго стоя замислен, облакът на масата, докато радиото въртеше сантиментални болера.

— За какво мислите? — попита момичето, отнасяйки празните чинии.

Кметът не мигна.

— За тия бедняци.

Нахлупи фуражката си и прекоси салона. Обърна се от вратата и рече:

— Това село трябва да се превърне в нещо прилично.

Когато завиваше зад ъгъла, кървава кучешка разпра препречи пътя му. Видя кълбо от гръбнаци и лапи сред вой и лай, после оголени

зъби и едно куче, накуцващо с подвита опашка. Кметът се отдръпна и продължи по тротоара към полицейския участък.

Някаква жена крещеше в килията, докато стражарят спеше следобедния си сън, проснал се по очи в едно походно легло. Кметът ритна крака на леглото. Стражарят скочи стреснат.

— Коя е тая? — попита кметът.

Стражарят застана мирно.

— Жената, дето лепи пасквилите.

Кметът избухна в ругатни срещу подчинените си. Искаше да знае кой е довел жената и по чия заповед е била пъхната в кауша. Полицаята дадоха разточителни обяснения.

— Кога я затворихте?

Прибрали я в събота вечерта.

— Тя ще излезе, но ще влезе един от вас — изкрещя кметът. — Тази жена е спала в килията, а селото си осъмна облепено с хартийките.

Веднага щом тежката желязна врата се отвори, жена на средна възраст, кокалеста и с огромен кок, придържан от гребен, излезе от килията, като крещеше.

— Върви на майната си — каза тя на кмета.

Жената извади гребена, разтърси няколко пъти дългата си буйна коса и се спусна по стълбата като луда, викайки: „Мамка му...“ Кметът се надвеси над перилото и изкрещя с пълен глас, сякаш искаше да го чуят не само жената и агентите, но и цялото село:

— И престанете да ми дотягате с тия хартийки.

Макар че дъждът продължаваше да ръми, отец Анхел излезе да направи следобедната си разходка. Още беше рано за срещата с кмета, така че той отиде до наводнените места. Откри само една удавена котка, която се носеше сред цветята.

Когато вече се връщаше, следобедът бе започнал да засъхва. Стана наситен и блестящ. Гемия, покрита с непромокаемо платнище, се спускаше по гъстата неподвижна река. От една полусрутена къща излезе някакво хлапе, като викаше, че е открило морето в една раковина. Отец Анхел долепи раковината до ухото си. Наистина морето беше там.

Жената на съдията Аркадио седеше като в екстаз на прага на къщата си, с кръстосани на корема ръце и втренчени в гемията очи. Три къщи по-нататък започваха магазините, сергиите с джунджурии и невъзмутимите сирийци, седнали пред вратите. Следобедът отмираще сред наситено розови облаци и долитация от отсрещния бряг крясък на папагали и маймуни.

Къщите започваха да отварят врати. Под мръсните бадемови дървета на площада, около количките с разхладителни напитки или по разядените каменни пейки до чешмата, мъжете се събираха да разговарят. Отец Анхел си мислеше, че всеки следобед, в този миг, селото изживява чудото на преобразяването.

— Отче, помните ли концлагеристите?

Отец Анхел не виждаше доктор Хиралдо, но си го представяше как се усмихва зад замрежения прозорец. Откровено казано, не си спомняше снимките, но беше сигурен, че някога ги е виждал.

— Надникнете в чакалнята — каза лекарят.

Отец Анхел бутна вратата с мрежа. Проснато на рогозка лежеше дете от неопределен пол, извънредно слабо, с жълтеникава кожа. Двама мъже и една жена чакаха седнали срещу преградата. Свещеникът не усети никаква миризма, но си помисли, че това същество сигурно издава силна смрад.

— Кое е това дете? — попита той.

— Синът ми — отвърна жената. И добави, като че се извиняваше: — От две години ака кръв.

Болното дете извърна очи към вратата, без да обръща глава. Свещеникът изпита някаква пълна с ужас жалост.

— И какво му давахте? — попита той.

— От доста време му даваме зелени банани — отвърна жената, — но не иска да ги яде, макар че е хубаво за затягане.

— Трябва да го доведете да се изповяда — каза свещеникът.

Но го каза неубедително. Внимателно затвори вратата и драсна с нокът по мрежата на прозореца, като долепи лице, за да види лекарят вътре. Доктор Хиралдо чукаше нещо в хаванче.

— Какво му е? — попита свещеникът.

— Още не съм го прегледал — отвърна лекарят и добави замислен: — Ето какви неща се случват на хората по божия воля, отче.

Отец Анхел отмина коментара.

— Нито един от мъртвците, които съм виждал през живота си, не е изглеждал толкова мъртъв, колкото това клето момче — каза той.

Взе си довиждане. На пристанището нямаше лодки. Бе започнало да се смрачава. Отец Анхел разбра, че душевното му състояние се е променило, след като бе видял болното дете. Изведнъж разбра, че закъснява за срещата и ускори крачка към полицейския участък.

Кметът се бе отпуснал на един сгъваем стол с глава между ръцете.

— Добър вечер — каза свещеникът съвсем тихо.

Кметът вдигна глава и свещеникът потръпна, като видя очите му, зачервени от отчаяние. Едната му буза бе свежа и току-що обръсната, но другата беше обрасла и наплескана с някакъв пепелявосив мехлем. Той възкликна с глух стон:

— Отче, ще си тегля куршума.

Отец Анхел изпита истинско объркване.

— Ще се отровите от толкова хапчета — каза той.

Кметът пристъпи към стената и като хвана косата си с две ръце, блъсна главата си в дъските. Свещеникът никога не беше ставал свидетел на толкова силна болка.

— Изпийте още две хапчета — каза той, предлагайки съзнателно лек и за собствената си обърканост. — От още две няма да умрете.

Не само че наистина се чувстваше неловко, но и съзнаваше напълно колко е недодялан пред човешката болка. Потърси с очи хапчетата из голото пространство на залата. Облегнати край стените, имаше половин дузина кожени табуретки, една витрина, претъпкана с прашни книжа и една литография на президента на републиката, окачена на гвоздей. Единствената следа от хапчетата бяха празните целофанени опаковки, пръснати по пода.

— Къде са? — попита отчаян.

— Вече не ми оказват никакво въздействие — каза кметът.

Свещеникът се приближи до него и повтори: „Кажете къде са.“ Кметът се дръпна рязко и отец Анхел видя едно огромно, чудовищно лице на няколко сантиметра от очите си.

— Мамка му! — извика кметът. — Казах да не ме тормозите.

Вдигна една табуретка над главата си и с цялата сила на отчаянието си я запрати срещу витрината. Отец Анхел разбра какво стана едва след мигновената градушка от стъкло, когато кметът

заизниква като спокойно видение из прахоляка. В този миг тишината бе абсолютна.

— Лейтенанте — прошепна свещеникът.

На вратата към коридора стояха полицаите със заредени пушки. Кметът ги изглежда, без да ги вижда, като фучеше като котарак, и те свалиха пушките, но останаха неподвижни до вратата. Отец Анхел отведе кмета под ръка до сгъваемия стол.

— Къде са хапчетата? — настоя той.

Кметът затвори очи и отметна глава назад. „Няма да пия повече гадости — каза той. — Ушите ми бучат и черепът ми изтръпва.“ В краткия отдых от болката той обърна глава към свещеника и попита:

— Говорихте ли със зъбаря?

Свещеникът мълчаливо кимна. От изражението, което последва този отговор, кметът разбра какъв е резултатът от разговора.

— Защо не поговорите с доктор Хиралдо? — предложи свещеникът. — Някои лекари вадят зъби.

Кметът помълча, преди да отговори. „Ще каже, че няма клещи“ — рече. И добави:

— То е цяло съзаклятие.

Възползва се от паузата, за да си отдъхне от тоя неумолим следобед. Когато отвори очи, стаята тънеше в полумрак. Без да вижда отец Анхел, каза:

— Вие идвахте за Сесар Монтеро.

Не чу никакъв отговор. „С тая болка не можах да направя нищо“ — продължи. Изправи се, за да запали лампата, и първият облак комари нахлу през балкона. Отец Анхел стреснато си даде сметка за часа.

— Времето минава — рече.

— При всички случаи трябва да се изпрати в сряда — каза кметът. — Утре ще се уреди каквото има да се урежда и следобед ще го изповядате.

— В колко часа?

— В четири.

— Дори да вали?

Кметът с един-единствен поглед изстреля цялото нетърпение, съдържано през двете седмици страдание.

— Дори да е настъпил краят на света, отче.

Болката бе станала неподатлива към хапчетата. Кметът окачи хамака на балкона на стаята си и се опита да заспи при първия вечерен хлад. Но преди осем пак изпадна в отчаяние и слезе на площада, унесен в потискаща вълна от жегата.

След като поскита наоколо, без да намери вдъхновението, което му липсваше, за да превъзмогне болката, той влезе в киносалона. Това беше грешка. Бръмченето на военните самолети усили болката. Още преди антракта той напусна салона и стигна до аптеката в момента, в който дон Лало Москоте се канеше да затваря вратата.

— Дайте ми най-силното, което имате за зъбобол.

Аптекарят изгледа бузата му с изумен поглед. После отиде до дъното на помещението, минавайки край два реда шкафове със стъклени вратички, изцяло заети от фаянсови бурканчета, на които със сини букви бе изписано наименованието на съдържанието. Като го видя гърбом, кметът разбра, че този мъж с охранен розов врат може да изживява миг на щастие. Познаваше го. Живееше в две стаи в дъното на аптеката, а съпругата му — дебела жена, от много години беше парализирана.

Дон Лало Москоте се върна при тезгяха с фаянсово бурканче без етикет и като го отвори, от него лъхна миризма на билки.

— Какво е това?

Аптекарят зарови пръсти в сухите семена в бурканчето. „Мокреш — отвърна. — Ще го сдъвчете добре и ще преглъщате сока малко по малко. Това е най-доброто средство за отоци.“ Изсипа няколко семенца в дланта си и като гледаше кмета над очилата, му рече:

— Отворете уста.

Кметът се извърна. Завъртя бурканчето, за да се убеди, че няма никакъв надпис, и отново впи очи в аптекаря.

— Дайте ми нещо вносно — каза той.

— Това е по-добро от всичко вносно — каза дон Лало Москоте. — Носи гаранцията на три хиляди години народна мъдрост.

Взе да увива семената в парче вестник. Нямаше вид на глава на семейство. Приличаше на някой вуйчо и завиваше мокреша с

ласкавото усърдие, с което се прави книжна лястовичка за децата. Когато вдигна глава, той леко се усмихваше.

— Защо не го извадите?

Кметът не отговори. Плати с една банкнота и излезе от аптеката, без да дочака рестото.

Вече минаваше полунощ, а той продължаваше да се върти в хамака и не смееше да съвче семената. Около единадесет, в най-високата точка на жегата, се бе излял проливен дъжд, който премина в лек ръмеж. Изнурен от треската, треперещ в лепкава студена пот, кметът се просна по очи в хамака и започна да се моли наум. Молеше се горещо, с напрегнати в последен спазъм мускули, но с ясното съзнание, че колкото повече се мъчеше да достигне съприкосновение с бога, толкова по-силно болката го тласкаше към противното. Тогава нахлузи ботушите, наметна мушамата върху пижамата и отиде в полицията.

Нахълта с крясъци. Оплетени в гъсталак от действителност и кошмар, полицаите се блъскаха в коридора и търсеха оръжието си в тъмното. Когато лампите светнаха, те вече бяха полуоблечени и очакваха заповеди.

— Гонсалес, Ровира, Пералта — изкрещя кметът.

Тримата се отделиха от групата и заобиколиха лейтенанта. Нямаше видима причина за направения избор — и тримата бяха най-обикновени метиси. Единият от тях, с детинско лице, остриган до голо, беше по фланелка. Другите двама носеха също такива фланелки под разкопчаните куртки.

Не получиха никаква определена заповед. Като прескачаха стъпалата по четири наведнъж, те напуснаха участъка в индийска нишка, прекосиха улицата, без да ги е грижа за ситния дъжд, и се спряха пред дома на зъболекаря. С два силни удара с прикладите те разбиха вратата. Вече бяха влезли в къщата, когато лампата в преддверието светна. Дребен плешив човечец с изпъкнали жили се появи по долни гащи на вратата в дъното, като се мъчеше да си навлече хавлията. В първия миг остана като вкаменен, с вдигната ръка и отворена уста, като при внезапна фотографска светкавица. После отскочи назад и се блъсна в жена си, която излизаше от спалнята по нощница.

— Не мърдай! — извика лейтенантът.

Жената изпусна едно „ай“ с ръце до устата и се върна в спалнята. Зъболекарят се отправи към преддверието, като връзваше шнура на хавлията, и едва тогава разпозна тримата полицаи, с насочени към него пушки, и кмета — целият вир-вода, спокоен, с ръце в джобовете на мушамата.

— Ако госпожата излезе от стаята, имат заповед да ѝ теглят куршума — каза лейтенантът.

Зъболекарят хвана топката на бравата, провикна се навътре: „Чу ли, мила!“ — и старателно затвори вратата на спалнята. После се отправи към кабинета, следен между избелелите тръстикови мебели от опушените очи на дулата. Двама полицаи го изпревариха при вратата на кабинета. Единият запали лампата, другият отиде право при работната маса и извади един револвер от чекмеджето.

— Трябва да има и друг — каза кметът.

Той бе влязъл последен, след зъболекаря. Двамата полицаи направиха бърз добросъвестен обиск, докато третият пазеше на вратата. Изсипаха кутията с инструменти върху масата, пръснаха по пода гипсови отливки, недовършени изкуствени челюсти, отделни зъби и златни коронки; изпразниха фаянсовите бурканчета от витрината и с бързи удари на щикове разпориха мушамената възглавница на зъболекарския стол и пружинената възглавничка на въртящото се кресло.

— Тридесет и осемкалибров, с дълга цев — уточни кметът.

Втренчи се в зъболекаря. „По-добре е да кажете най-последно къде е — каза му той. — Не сме дошли да ви разнебитим къщата.“ Иззад очилата със златни рамки тесните угаснали очи на зъболекаря не изразяваха нищо.

— Аз не бързам — обади се той спокойно, — ако искате, можете да продължавате да я разнебитвате.

Кметът размисли. След като огледа още веднъж стаичката от нерендосани дъски, той се приближи до стола, като даваше резки заповеди на агентите си. Сложи единия на пост до вратата към улицата, другия на входа на кабинета, а третия до прозореца. Едва след като се намести на стола, той закопча мократа мушама и се усети заобиколен от студен метал. Пое дълбоко напоения с креозот въздух и отпусна глава на възглавничката, като се мъчеше да успокои дишането

си. Зъболекарят вдигна някои инструменти от пода и ги сложи в една тенджерата да се изварят.

Обърнат гърбом към кмета, той наблюдаваше силния пламък на спиртника със същото изражение, което би имал, ако беше сам в кабинета. Когато водата завря, той уви дръжката на тенджерата във вестник и я отнесе до стола. Пътят му бе препречен от полия. Зъболекарят отпусна надолу тенджерата, за да погледне кмета над парата, и каза:

— Заповядайте на тоя убиец да застане някъде, където няма да пречи.

По знак на кмета полияят се отдръпна от прозореца, за да може да се минава до стола. Примъкна една табуретка до стената и седна с разкрачени крака, отпусна пушката напреко върху коленете си и възобнови наблюдението. Зъболекарят запали лампата. Заслепен от внезапния блясък, кметът затвори очи и отвори уста. Болката бе престанала.

Зъболекарят откри болния кътник, като отдръпна с пръст подутата буза и насочи подвижната лампа с другата си ръка, съвсем безчувствен към мъчителното дишане на пациента. После нави ръкава си до лакътя и се приготви да извади зъба.

Кметът го стисна за китката.

— Упойка — рече.

За пръв път погледите им се срещнаха.

— Вие убивате без упойка — каза меко зъболекарят.

Кметът не усети никакво усилие ръката, стискаща клещите, да се освободи. „Донесете ампулите“ — каза той. Полияят, застанал в ъгъла, насочи дуло към тях и двамата чуха щракането на заредената пушка.

— Да предположим, че няма — каза зъболекарят.

Кметът пусна китката му. „Трябва да има“ — възрази и заразглежда с отчаян интерес пръснатите по пода неща. Зъболекарят го изгледа със съчувствено внимание. После побутна главата му към възглавничката и проявявайки за пръв път някакво нетърпение, рече:

— Я не се правете на пълзльо, лейтенанте. При този абсцес никаква упойка не помага.

След като премина най-ужасният миг в живота му, кметът отпусна мускули и остана изнемощял в стола, докато тъмните петна,

изрисувани от влагата по картоната на тавана, завинаги се запечатваха в паметта му. Усети как зъболекарят бърника в легенчето. Усети го как поставя на мястото им чекмеджетата на масата и мълчаливо събира някои от предметите по пода.

— Ровира — повика кметът. — Кажете на Гонсалес да влезе и събере нещата от пода, докато подредите всичко, както си беше.

Полицайте изпълниха заповедта. Зъболекарят взе с щипците един тампон, напои го с някаква ръждивокафява течност и го постави върху разреза. Кметът изпита усещане за повърхностно парене. След като зъболекарят му затвори устата, той продължи да гледа втренчено в тавана, заслушан във вдигнатия от полицайте шум, които се мъчеха да възстановят по памет грижливия ред в кабинета. На камбанарията удари два. Един алкараван^[1] със закъснение от една минута го повтори посред шумоленето на дъжда. Миг след това, разбрал, че са свършили, кметът със знаци нареди на агентите да се върнат в участъка.

През цялото време зъболекарят бе стоял до стола. Когато полицайте излязоха, той извади тампона от устата на кмета. После огледа с помощта на лампата вътрешността на устата му, притисна челюстта му и отдръпна лампата. Всичко бе свършило. В горещата стаичка тогава оставаше този неприятен вкус, който познават само метачите в театъра, след като е излязъл и последният актьор.

— Неблагодарник — каза кметът.

Зъболекарят пъхна ръце в джобовете на хавлията и отстъпи една крачка, за да му направи път. „Имаше заповед да сринем къщата — продължи кметът, като го потърси с очи зад светлинния кръг. — Имаше точни указания да открием оръжия и муниции и документи с подробностите за национална конспирация. — Впи в зъболекаря все още влажните си очи и добави: — Мислех, че постъпвам добре, като не изпълнявам тази заповед, но съм сбъркал. Сега нещата се променят, опозицията получи гаранции и всички живеят в мир, а вие продължавате да мислите като конспиратор.“ Зъболекарят обърса с ръка възглавничката и я обърна от другата страна, където не беше разпрана.

— Държането ви е в ущърб на селото — продължи кметът, сочейки възглавницата, без да обръща внимание на замисления поглед, който зъболекарят хвърли към бузата му. — Сега общината трябва да

плати всички тези глупости, включително и външната врата. Цяло състояние само заради вашето упорство.

— Жабуркайте се с вода от алолва^[2] — каза зъболекарят.

---

[1] Алкараван — американски воден бик. — Б.пр. ↑

[2] Алолва — бобово растение с приятен мирис, използвано в медицината. — Б.пр. ↑

Съдията Аркадио провери в речника на телеграфната служба, защото в неговия няколко букви липсваха. Не си изясни нищо: *Името на общар в Рим, прочут със сатирите, които пишел срещу всички и други маловажни подробности.* „Със същото историческо основание — помисли си той — една анонимна обида, лепната на вратата на някоя къща, би могла да се нарича *марфорио*^[1].“ Не беше разочарован. След двете минути, които изгуби за проверката, той за пръв път от много време изпита спокойствието на изпълнения дълг.

Телеграфистът го изгледа как поставя речника на лавицата между забравените сборници с правила и разпоредби за пощата и телеграфа и прекъсна предаването на някакво съобщение с енергично предупреждение. После се приближи, като разбъркваше тестето, готов да покаже най-новия си трик — познаването на трите карти. Но съдията Аркадио не му обърна внимание. „Сега съм много зает“ — извини се той и излезе на напечената улица, преследван от неясната увереност, че е едва единадесет и че още много свободни часове му остават от този вторник.

В канцеларията му го чакаше кметът с един проблем от морален характер. Във връзка с последните избори полицията бе конфискувала и унищожила изборните лични карти на опозиционната партия. Сега по-голямата част от хората в селото бяха без документи за самоличност.

— Тези хора, които пренасят къщите си — заключи кметът с разперени ръце — дори не знаят как се казват.

Съдията Аркадио разбра, че зад тези разперени ръце се крие искрено огорчение. Но проблемът на кмета беше прост — достатъчно бе да се поиска назначаването на инспектор по гражданския регистър. Секретарят още повече опрости решението:

— Трябва само да го повикате — каза той. — Назначен е от една година.

Кметът си спомни. Преди няколко месеца, когато му бе известно за назначаването на инспектор по гражданското състояние, той бе провел междуградски разговор, за да попита как да го посрещне, и му бяха отвърнали: „С куршум.“ Сега пристигаха други заповеди. Той се обърна към секретаря с ръце в джобовете и му каза:

— Напишете писмото.

Тракането на пишещата машина внесе в канцеларията някакъв динамичен дух, който отекна в съзнанието на съдията Аркадио. Почувства се празен. Извади от джоба на ризата си една второкачествена цигара и я разтърка между дланите си, преди да я запали. После се облегна назад в стола, докъдето позволяваха пружините, и в това положение го завари ясната увереност, че изживява един миг от живота си.

Подреди изречението, преди да го произнесе:

— Аз на ваше място бих назначил и един представител на прокуратурата.

Противно на очакванията му кметът не отговори веднага. Погледна часовника си, но не видя колко е часът. Задоволи се да установи, че до обед остава още много време. Когато заговори, гласът му прозвуча вяло — не знаел какви са постъпките за назначаването на представител на прокуратурата.

— Пълномощникът бе назначен от общинския съвет — обясни съдията Аркадио. — Тъй като сега няма общински съвет, режимът на извънредно положение ви дава право вие да го назначите.

Кметът го изслуша, като същевременно подписа писмото, без да го чете. После ентусиазирано подхвърли нещо, но секретарят направи забележка от етическо естество относно препоръчаната от началника му процедура. Съдията Аркадио настоя — това било извънредна процедура при режим на извънредно положение.

— Нрави ми се — каза кметът.

Свали фуражката, за да си повее, и съдията Аркадио погледна следата от кокардата, отбелязала се на челото му. По начина, по който си вееше, разбра, че кметът не бе престанал да мисли по въпроса. Изтърси пепелта от цигарата с дългия закривен нокът на кутрето си и зачака.

— Идва ли ви наум някой кандидат? — попита кметът.

Беше съвсем очевидно, че се обръща към секретаря.

— Някой кандидат — повтори съдията, затваряйки очи.

— Аз на ваше място бих назначил някой почтен човек — каза секретарят.

Съдията отбеляза безсмислието. „Това се подразбира от само себе си“ — каза той и погледна последователно двамата мъже.

— Например — рече кметът.

— Сега не ми идва наум — каза съдията умислен.

Кметът се отправи към вратата. „Помислете си — рече той. — Когато приключим историята с наводненията, ще се заемем с пълномощника.“ Секретарят остана приведен към машината, докато престана да чува потракването на токовете на кмета.

— Той е луд — рече тогава. — Преди година и половина строшиха главата на пълномощника с приклади, а сега търси кандидат, за да му предложи мястото.

Съдията Аркадио рязко се изправи.

— Отивам си — каза той. — Не искам да ми разваляш обета с ужасяващите си разкази.

Той напусна канцеларията. В обедния въздух се носеше нещо злокобно. Секретарят го надуши със своята чувствителност към суеверието. Когато слагаше катинара, му се стори, че върши нещо забранено. Побягна. При вратата на телеграфната служба настигна съдията Аркадио, който искаше да разбере дали трикът с картите може по някакъв начин да се приложи в покера. Телеграфистът отказа да разкрие тайната. Но беше готов да повтаря безкрайно трика, за да предостави на съдията Аркадио възможността сам да открие ключа. Секретарят също се загледа в картите. Накрая стигна до някакво заключение. Съдията Аркадио, напротив, дори не погледна трите карти. Знаеше, че са същите, които бе избрал наслуки и които телеграфистът изваждаше, без да ги е видял.

— Това си е магия — каза телеграфистът.

Съдията Аркадио тогава мислеше само, че ще трябва да пресече улицата. Когато се примири да тръгне, хвана секретаря под ръка и го принуди заедно с него да цамбурне във въздуха от разтопено стъкло. Изплуваха на сенчестия тротоар. Тогава секретарят му обясни ключа на трика. Беше толкова прост, че съдията Аркадио се почувства засегнат.

Повървяха известно време, без да си продумат.

— Естествено — каза изведнъж съдията с неоснователно озлобление — вие не сте събрали данните.

Секретарят помълча, като се мъчеше да улови смисъла на изречението.

— Много е трудно — каза накрая. — Повечето пасквили ги късат още преди разсъмване.

— Това е още един трик, който не разбирам — каза съдията Аркадио. — На мене не би ми отнел съня никакъв пасквил, който никой не чете.

— Там е работата — каза секретарят, като се спря, защото бе стигнал до дома си. — Това, което отнема съня, не са пасквилите, а страхът от пасквилите.

Макар и непълни, съдията Аркадио поиска да се запознае с данните, събрани от секретаря. Отбеляза си случаите, с имена и дати — единадесет за седем дни. Нямаше никаква връзка между единадесетте имена. Всички, които бяха видели пасквилите, казваха, че са написани с четка, със синьо мастило и печатни букви, размесени главни и малки, като че ги е писало дете. Правописът бил толкова абсурден, че грешките изглеждали предварително обмислени. Не откривали никаква тайна — всичко, което се казвало в тях, отдавна било всеизвестно. Бе направил всички възможни предположения, когато сириецът Мойсес го повика от магазина:

— Имате ли едно песо?

Съдията Аркадио не разбра. Но обърна джобовете си — двадесет и пет сентавос и една североамериканска монета, която си носеше като амулет още от университета. Сириецът Мойсес взе двадесет и петте сентавос.

— Изберете си каквото искате и ще ми го платите, когато искате — каза той. Раздрънка монетите в празното чекмедже. — Не исках да удари пладне, без да съм направил сефтето.

Така че точно в дванадесет съдията Аркадио си влезе вкъщи, натоварен с подаръци за жена си. Седна на леглото, за да си свали обувките, докато тя увиваше около себе си парче щампирана коприна. Представи си как ще изглежда след раждането, с новата рокля. Целуна мъжа си по носа. Той се опита да се измъкне, но тя се хвърли по очи връз него, напреко на леглото. Останаха така, без да мърдат. Съдията Аркадио прокара ръка по гърба ѝ, усещайки топлината на обемистия корем, докато долови пулсирането на бъбреците ѝ.

Тя вдигна глава. И прошепна със стиснати зъби:

— Почакай да затворя вратата.

Кметът изчака, докато преместиха и последната къща. За двадесет часа беше построена нова улица — широка и гола, която рязко свършваше до стената на гробището. След като помогна да внесат мебелите, работейки рамо до рамо със стопаните, кметът влезе полузадушен в най-близката кухня. Супата вреше върху огнището от камъни, направено временно на пода. Той вдигна капака на глиненото гърне и вдъхна за миг парата. От другата страна на огнището една съсухрена жена с големи кротки очи мълчаливо го гледаше.

— Ще се обядва — каза кметът.

Жената не отговори. Без да чака покана, кметът си сипа чиния супа. Тогава жената отиде в стаята за стол и го постави до масата, за да седне кметът. Докато сърбаше супата, той огледа двора с нещо като почтителен ужас. Вчера тук беше гол пущинак. Сега имаше простряно пране и две прасета се валяха в калта.

— Можете дори да си посадите нещо — каза той.

Жената отвърна, без да вдига глава: „Прасетата ще го изядат.“ После сипа в една чиния къс варено месо, две парчета юка и половин зелен банан и я отнесе на масата. По най-очебиен начин вложи в този жест на щедрост цялото безразличие, на което беше способна. Усмивайки се, кметът потърси с очи погледа на жената.

— Има за всички — рече той.

— Да даде бог да ви приседне — каза жената, без да го гледа.

Той отмина с мълчание клетвата. Отдаде се изцяло на обема, без да обръща внимание на струйките пот, които се стичаха по шията му. Когато свърши, жената вдигна празната чиния, все още без да го поглежда.

— Докога ще продължавате така? — попита кметът.

Жената заговори, без да променя кроткото си изражение:

— Докато ни съживите мъртвите, дето ни убихте.

— Сега е различно — обясни кметът. — Новото правителство се грижи за благосъстоянието на гражданите. А вие...

Жената го прекъсна:

— Всички са от един дол дренки...

— Квартал като този, построен само за двадесет и четири часа, по-рано не можеше да се види — настоя кметът. — Опитваме се да създадем едно благоприлично село.

Жената прибра прането от тела и го внесе в стаята. Кметът я проследи с очи, докато чу отговора:

— Това село беше благоприлично, преди да дойдете вие.

Не дочака кафето. „Неблагодарници — каза. — Ние ви подаряваме земя, а вие се оплаквате.“ Жената не отговори. Но когато кметът прекоси кухнята, за да излезе, тя измърмори, наведена над огнището:

— Тук ще е още по-лошо. Ще си спомняме повече за вас с гробището зад двора.

Кметът се опита да дремне, докато шлеповете пристигнат. Но не изтърпя жегата. Подутината на бузата му бе започнала да спада. Но още не се чувстваше добре. В продължение на два часа не откъсна очи от неуловимия бяг на реката, заслушан в стърженето на един щурец в стаята. Не мислеше за нищо.

Когато чу моторите на шлеповете, той се съблече, обърса потта от тялото си с един пешкир и си смени униформата. После потърси щуреца, хвана го с два пръста и излезе на улицата. От множеството, което чакаше шлеповете, се отдели някакво чисто, добре облечено дете и се изпречи насреща му с една пластмасова картечница. Кметът му даде щуреца.

Малко след това, седнал в магазина на сириеца Мойсес, той се загледа в маневрите на шлеповете. В продължение на десет минути пристанището кипя. Кметът усети тежест в стомаха и лек пристъп на главоболие и си спомни клетвата на жената. После се успокои, загледан в пътниците, които прекосяваха дъсчения кей и разкършваха тела след осемчасовата неподвижност.

— Все същата паплач — каза той.

Сириецът Мойсес му съобщи една новина — пристигаше цирк. Кметът установи, че е вярно, макар да не би могъл да каже точно защо. Може би заради купчината пръти и шарени платнища, струпани на покрива на шлепа, и двете свършено еднакви жени, напъхани в едни и същи костюми на цветя — като едно, повторено два пъти същество.

— Добре, че поне идва цирк — промърмори той.

Сириецът Мойсес заговори за зверове и фокусници. Но кметът възприемаше цирка по друг начин. С изпружени крака той се вторачи в носовите на ботушите си.

— Селото прогресира — каза той.

Сириецът Мойсес престана да си вее. „Знаеш ли за колко продадох днес?“ — попита той. Кметът не подхвърли никакво предположение, но изчака отговора.

— За двадесет и пет сентавос — каза сириецът.

В този миг кметът видя как телеграфистът отваря чувала с пощата, за да предаде кореспонденцията на доктор Хиралдо. Официалната поща пристигаше в отделен плик. Разчупи печатите и видя, че имаше обикновени съобщения и пропагандни листовки на режима. Когато свърши да чете, кеят бе преобразен — вързопи със стоки, кошници с кокошки и тайнствените приспособления на цирка. Смрачаваше се. Той се изправи, като въздъхна:

— Двадесет и пет сентавос.

— Двадесет и пет сентавос — повтори сириецът с твърд глас, почти без акцент.

Доктор Хиралдо изчака докрай разтоварването на шлеповете. Именно той привлече вниманието на кмета върху една жена с вид на магьосница и множество гривни по двете ръце. Тя като че ли чакаше Месия под пъстрото си чадърче. Кметът не се спря, за да мисли коя е новодошлата.

— Сигурно е укротителката — рече той.

— Донякъде сте прав — каза доктор Хиралдо, предъвквайки думите с двата си реда остри камъчета. — Това е тъщата на Сесар Монтеро.

Кметът продължи, без да отвърне. Погледна часовника си — четири без двадесет и пет. На портала на участъка караулният го уведоми, че отец Анхел го бил чакал половин час и щял да дойде пак в четири.

Като излезе на улицата, без да знае какво да прави, кметът видя зъболекаря на прозореца на кабинета и се приближи да му поиска огънче. Зъболекарят му поднесе, наблюдавайки подутата му още буза.

— Вече съм добре — каза кметът.

Отвори уста. Зъболекарят погледна:

— Имате няколко зъба за пломби.

Кметът намести револвера на кръста си. „Ще намина“ — реши. Зъболекарят не промени израза си.

— Елате, когато искате, пък ще видим дали ще се изпълни желанието ми да умрете в моя дом.

Кметът го потупа по рамото. „Няма да се изпълни“ — добави той в добро настроение. И заключи с разперени ръце:

— Моите кътници стоят над партиите.

— Значи, няма да се венчаеш?

Жената на съдията Аркадио разкрачи колене. „Хич не се надявайте, отче — отвърна тя. — А още по-малко сега, когато ще му родя синче.“ Отец Анхел отклони очи към реката. Една удавена крава — огромна, се носеше надолу по течението с няколко лешояда отгоре ѝ.

— Но ще бъде незаконно — рече той.

— Няма значение — каза тя. — Сега Аркадио се държи добре с мен. Ако го принудя да се венчае, после ще се почувства обвързан и ще си го изкара на мене.

Беше си свалила налъмите и говореше с разкрасени колене, а пръстите на краката ѝ бяха вкопчани в пречката на столчето. Бе оставила ветрилото в скута си и седеше с кръстосани върху огромния корем ръце. „Не се и надявайте, отче — повтори, защото отец Анхел продължаваше да мълчи. — Дон Сабас ме купи за двеста песос, изтискава ме три месеца, а след това ме изхвърли на улицата без пукната пара. Ако Аркадио не ме беше прибрал, щях да пукна от глад.“ Тя за пръв път погледна свещеника.

— Или трябваше да стана курва.

Отец Анхел настояваше вече от шест месеца.

— Трябва да го принудиш да се венчае и да създадете семейно огнище — каза той. — Така, както живее сега, не само че положението ти е несигурно, но и давате лош пример в селото.

— По-добре е нещата да се вършат открито — каза тя. — Други вършат същото, но на тъмно. Не сте ли чели пасквилите?

— Това са клевети — каза свещеникът. — Трябва да си уредиш положението и да се отървеш от злословието.

— Аз? — възкликна тя. — Не трябва да се отървавам от нищо, защото всичко върша наяве. Доказателство за това е, че никой не си губи времето да пише пасквил срещу мене, а, напротив, всички благопристойни семейства от площада ги подредиха.

— Ти си безнравствена — каза свещеникът, — но бог ти е отредил участта да си намериш мъж, който те уважава. Тъкмо затова трябва да се венчаеш и да узакониш семейството си.

— Аз не ги разбирам тия работи — каза тя, — но във всеки случай сега имам къде да спя и какво да ям.

— А ако те изостави?

Тя прехапа устни. Загадъчно се усмихна и отвърна:

— Няма да ме изостави, отче. Знам защо ви го казвам.

Отец Анхел не се предаде и този път. Посъветва я поне да ходи на черква. Тя отговори, че ще иде „някой ден“, и свещеникът продължи разходката си в очакване да стане време за срещата с кмета. Един от сирийците му подметна нещо за хубавото време, но той не му обърна внимание. Поинтересува се за подробностите относно цирка, който разтоварваше неспокойните животни в бляскавия следобед. Там стоя до четири.

Кметът се разделяше със зъболекаря, когато видя отец Анхел да се приближава. „Точни сме — каза той и му стисна ръката. — Точни, макар че не вали.“ Забързан да изкачи стръмната стълба на участъка, отец Анхел възрази:

— Нито пък светът свършва.

Две минути след това той бе въведен в помещението при Сесар Монтеро.

Докато траеше изповедта, кметът седеше в коридора. Спомни си за цирка, за някаква жена, захапала мундщук на пет метра височина, и за мъж в син костюм, извезан със злато, който бързо и ситно биеше барабан. Половин час по-късно отец Анхел напусна помещението на Сесар Монтеро.

— Готово ли е? — попита кметът.

Отец Анхел злобно го изглежда.

— Вие вършите престъпление — каза той. — Този човек не е ял повече от пет дни. Само поради здравата си физика е останал жив.

— Такова е желанието му — отвърна спокойно кметът.

— Не е вярно — възрази свещеникът, придавайки на гласа си спокойна твърдост. — Вие сте наредили да не му се дава да яде.

Кметът насочи към него показалец.

— Внимавайте, отче. Нарушавате тайната на изповедта.

— Това не влиза в изповедта — отвърна свещеникът.

Кметът скочи на крака. „Не се сърдете — каза той, като неочаквано се засмя. — Ако толкова ви притеснява, още сега ще уредим въпроса.“ Повика един полицай и му заповяда да донесе от хотела храна на Сесар Монтеро. „Да изпратят цяло пиле, ама охранено, с чиния картофи и цял леген салата“ — каза той и добави, като се обърна към свещеника:

— Всичко за сметка на общината, отче. За да видите как са се променили нещата.

Отец Анхел сведе глава.

— Кога ще го изпратите?

— Шлеповете потеглят утре — отвърна кметът. — Ако тази нощ поумнее, ще тръгне още утре. Само че трябва да разбере, че се мъча да му направя услуга.

— Една доста скъпа услуга — каза свещеникът.

— Няма услуга, която да не струва пари на този, който ги има — отвърна кметът. Той впери поглед в прозрачните сини очи на отец Анхел и добави: — Надявам се, че сте го накарали да проумее всички тези неща.

Отец Анхел не отговори. Слезе по стълбата и се сбогува от площадката с глухо ръмжене. Тогава кметът прекоси коридора и без да чука, влезе в стаята при Сесар Монтеро.

Тя беше проста — леген и желязно легло. Сесар Монтеро — небръснат, облечен в дрехите, с които бе излязъл от къщи във вторник предишната седмица, лежеше проснат на леглото. Дори не трепна с очи, когато чу кмета. „След като вече си оправи сметките с бога — рече той, — съвсем редно е да ги оправиш и с мене.“ Той примъкна един стол до леглото и го възседна, опирайки гърди на бамбуковото облегалo. Сесар Монтеро съсредоточи вниманието си върху гредите на тавана. Не изглеждаше разтревожен, макар в ъгълчетата на устата му да личаха следите от дълъг разговор със самия себе си. „Ти и аз няма защо да говорим със заобикалки — чу той гласа на кмета. — Утре заминаваш. Ако имаш късмет, след два-три месеца ще дойде специален следовател. Наш дълг е да го информираме. С гемията през следващата седмица той ще се върне убеден, че си извършил глупост.“

Направи пауза, но Сесар Монтеро остана невъзмутим.

— После съдиите и адвокатите ще ти измъкнат най-малко двадесет хиляди песос. Дори повече, ако специалният следовател реши

да им каже, че си милионер.

Сесар Монтеро обърна глава към него. Движението му беше почти недоловимо, но пружините на леглото изскърцаха.

— При всички случаи — продължи кметът с глас на духовен наставник — с машинации и документации ще ти тръснат две години, ако си късметлия.

Почувства, че го оглеждат от върха на ботушите. Когато погледът на Сесар Монтеро стигна до очите му, още не бе свършил да говори. Но бе променил тона.

— Всичко, което имаш, дължиш на мене — казваше той. — Имаше заповед да те довършим. Имаше заповед да те убием от засада и да конфискуваме стадата ти, за да може правителството да покрие огромните разходи по изборите в целия департамент. Ти знаеш, че други кметове в други общини направиха това. Тук обаче не изпълнихме заповедта.

В този миг долови първия признак, че Сесар Монтеро мисли. Разкрачи колене. Облакътен на облегалото на стола, той отговори на незададения на глас въпрос на своя събеседник:

— Нито стотинка от това, което плати за живота си, не влезе в джоба ми — каза той. — Всичко бе похарчено за организирането на изборите. Сега новото правителство е решило да има мир и сигурност за всички, а аз пукам от глад с моята заплата, докато ти си червив от пари. Направи добра сделка.

Сесар Монтеро начена трудната задача да се изправи. Когато вече беше прав, кметът видя сам себе си — дребен и тъжен пред един огромен звяр. Някаква зла искра проблесна в погледа му, с който го проследи до прозореца.

— Най-добрата сделка в живота ти — измърмори той.

Прозорецът гледаше към реката. Сесар Монтеро не я позна. Стори му се, че е в някакво друго село, пред някаква мигновено минаваща река. „Опитвам се да ти помогна — чу зад гърба си. — Всички знаем, че беше въпрос на чест, но ще ти е трудно да го докажеш. Ти извърши глупостта да скъсаш пасквила.“ В този миг зловонна вълна нахлу в стаята.

— Кравата — каза кметът — трябва да се е закачила някъде.

Сесар Монтеро остана до прозореца, безразличен към вонята на мърша. На улицата нямаше никой. На кея — трите закотвени шлепа,

чийто екипаж окачваше хамаците за спане. На следващия ден в седем сутринта гледката щеше да е различна — в продължение на половин час пристанището щеше да кипи в очакване да качат задържания. Сесар Монтеро въздъхна. Пъхна ръце в джобовете си и решително, но без да бърза, с една дума изрази мисълта си:

— Колко?

Отговорът бе незабавен:

— Пет хиляди песос в едногодишни телета.

— Още пет телета — каза Сесар Монтеро, — ако ме изпратите още тази нощ, след киното, с бърза лодка.

---

[1] *Марфорио* (итал.) — простонародно наименование на антична статуя от бял мрамор, на която в средновековен Рим са залепвали сатирични стихове. — Б.пр. ↑

Шлепът изсвири, обърна се в средата на реката и тълпата, струпана на кея, и жените по прозорците видяха за последен път Росарио де Монтеро, редом с майка ѝ, седнала на същото тенекиено сандъче, с което преди седем години бе слязла в селото. Доктор Октавио Хиралдо, който се бръснеше на прозореца на кабинета си, имаше чувството, че в известен смисъл това пътуване бе връщане към действителността.

Доктор Хиралдо я бе видял в деня, когато пристигна — с овехтяла униформа от педагогическото училище и мъжки обувки, как разпитва на пристанището кой ще ѝ вземе по-малко, за да отнесе сандъка ѝ до училището. Изглеждаше примирена, че ще остарее без амбиции в това село, чието име видяла написано за пръв път — както тя самата разказваше — на билетчето, което извадила от шапката, когато единадесет кандидатки теглили жребий за шест места. Настани се в една стаичка в училището, с железен креват и леген, и в свободните си часове бродираше покривки, докато кашата вреше на газения примус. Същата година, около Коледа, тя се запозна със Сесар Монтеро на една училищна вечеринка. Той беше див ерген с неясен произход, забогатял от дърводобив, който живееше в девствената джунгла сред диви кучета и се появяваше в селото много рядко и винаги небръснат, с подковани ботуши и двуцевка. Тогава тя все едно, че за втори път извади от шапката печелившото билетче — мислеше си доктор Хиралдо с насапунисана брада, когато някакво силно зловоние го изтръгна от спомените му.

Ято лешояди се пръсна на отсрещния бряг, подплашено от вълнението на шлепа. Вонята на мърша се задържа за миг над кея, залюля се в утринния ветреца и проникна в дъното на къщите.

— Още ли, мамка му! — възкликна кметът на балкона на спалнята си, като гледаше разлетелите се лешояди. — Тая гадна крава.

Запуши носа си с кърпа, влезе в спалнята и затвори вратата на балкона. Миризмата проникваше и вътре. Без да си сваля фуражката, той окачи огледалото на един пирон и започна грижливият опит да обръсне все още подутата си буза. Малко след това цирковият импресарио почука на вратата.

Кметът го покани да седне и го загледа в огледалото, докато се бръснеше. Носеше риза на черни карета, панталони за езда с гамаши и къс камшик, с който непрекъснато се потупваше по коляното.

— Вече дойде първото оплакване от вас — каза кметът, като изстъргнаше с бърснача остатъците от две седмици отчаяние. — Още снощи.

— Какво може да е?

— Че пращате хлапетата да крадат котки.

— Не е вярно — каза импресариото, — купуваме на тегло всяка донесена котка, без да питаме откъде е дошла, за да храним зверовете.

— Живи ли им ги хвърляте?

— А, не — възрази импресариото, — това би събудило инстинкта за жестокост у зверовете.

След като се изми, кметът се обърна към него, като триеше лицето си с кърпата. Дотогава не бе забелязал, че оня носеше пръстени с разноцветни камъни на почти всичките си пръсти.

— Ами ще трябва да измислите нещо друго — рече той. — Ловец каймани, ако искате, или използвайте рибата, която се хвърля през този сезон. Но живи котки — тая да я нямаме.

Импресариото сви рамене и последва кмета до улицата. Групички мъже разговаряха на пристанището въпреки зловонието на кравата, заклецила се между буренаците на отсрещния бряг.

— Педераста — извика кметът. — Вместо да клюкарствате като жени, още от вчера трябваше да организирате група, която да измъкне тая крава.

Неколцина мъже го наобиколиха.

— Петдесет песос — предложи кметът — на оня, който до един час ми донесе в канцеларията рогата на тая крава.

На края на кея се вдигна врява. Някои бяха чули предложението на кмета и скачаха в лодките, като си подхвърляха взаимни предизвикателства, докато развързваха въжетата. „Сто песос — удвои сумата кметът, също въодушевен. — По петдесет песос за всеки рог.“ Отведе импресариото до края на кея. Двамата изчакаха, докато първите лодки стигнаха плитчините на другия бряг. Тогава кметът се обърна усмихнат към импресариото.

— Това е щастливо село — рече.

Импресариото потвърди с кимване. „Единственото, което ни липсва, са ей такива неща — продължи кметът. — Хората прекалено много мислят за разни щуротии, защото нямат занимания.“ Малко по малко около тях се насъбра групичка деца.

— Циркът е там — рече импресариото.

Кметът го влачеше под ръка към площада.

— Какво правите? — попита той.

— Всичко — отвърна импресариото, — пълен спектакъл за малки и големи.

— Това не е достатъчно — възрази кметът. — Необходимо е също така да е достъпен за всички.

— И това имаме пред вид — каза импресариото.

Заедно стигнаха до празното място зад киносалона, където бяха започнали да издигат палатката. Мъже и жени с тъжен вид вадеха декори и бои от огромните обковани с месинг сандъци. Когато последва импресариото между скупчените хора и вехтории, стискайки ръка на всички артисти, кметът се почувства като след коработушение. Едра жена с решителни жестове и с извънредно много златни пломби огледа ръката му, след като я стисна.

— Има нещо странно в бъдещето ти — рече тя.

Кметът отдръпна ръка, без да успее да потисне мигновено чувство на досада. Импресариото потупа жената с камшика по ръката. „Остави лейтенанта на мира“ — каза ѝ той, без да се спира, побутвайки кмета към дъното на празното място, където бяха зверовете.

— Вие вярвате ли в това?

— Зависи — каза кметът.

— Мене не успяха да ме убедят — каза импресариото. — Когато човек се занимава с тия работи, накрая започва да вярва само в човешката воля.

Кметът огледа задрямалите от жегата животни. От клетките се носеше топъл и кисел дъх и нещо като безнадеждна мъка трептеше в ритмичното дишане на зверовете. Импресариото поглади с камшика муцуната на един леопард, който гальовно се изви с леко ръмжене.

— Как се казва? — попита кметът.

— Аристотел.

— Питам за жената — поясни кметът.

— А-а — проточи импресариото, — наричаме я Касандра, огледало на бъдещето.

Кметът направи отчаяна физиономия.

— Бих искал да спя с нея — каза той.

— Всичко е възможно — каза импресариото.

Вдовицата Монтиел дръпна пердетата на спалнята си, като мърмореше: „Горкичките мъже.“ Подреди нещата на нощната масичка, прибра в чекмеджето броеницата и молитвеника и изтри подметките на сините си чехли о тигровата кожа, просната пред леглото. После направи пълна обиколка на стаята, за да заключи тоалетката, трите врати на гардероба и квадратния шкаф, върху който се мъдреше един гипсов Свети Рафаел. Накрая заключи и стаята.

Докато слизаше по широката стълба, постлана с плочи с издълбани плетеници, тя си мислеше за странната съдба на Росарио де Монтеро. Когато я видя как завива зад ъгъла на пристанището, с прилежната си стойка на ученичка, научена да не обръща глава, вдовицата Монтиел, надвесена над решетките на балкона, предусети, че нещо, което много отдавна бе започнало да свършва, най-после бе свършило.

На площадката на стълбата я посрещна панаирджийският кипеж на нейния двор. От едната страна на перилата имаше скеле с пити сирене, увити в млади листа; по-натам в един трем бяха наредени чували със сол и мехове с мед, а в дъното на двора се виждаше обор с мулета и коне и седла, окачени на напречните греди. Къщата беше просмукана с неизменната миризма на товарни животни, смесена с дъха на щавени кожи и смляна захарна тръстика.

В канцеларията вдовицата каза добър ден на господин Кармичаел, който отделяше пачки банкноти на писалището и сверяваше сумите в сметководната книга. Когато отвори прозореца, който гледаше към реката, утринната светлина нахлу в салона, отрупан с евтини украшения, с големи кресла в сиви калъфи и увеличен портрет на Хосе Монтиел с траурна лентичка на рамката. Вдовицата усети вонята на мърша още преди да съзре лодките по плитчините на отсрещния бряг.

— Какво става на другия бряг? — попита тя.

— Мъчат се да измъкнат една умряла крава — отвърна господин Кармичаел.

— Значи, това е било — каза вдовицата. — Цяла нощ сънувах тая миризма. — Тя погледна господин Кармичаел, погълнат от

работата си, и добави: — Сега ни липсва само потопът.

Господин Кармичаел отговори, без да вдигне глава:

— Той започна преди петнадесет дни — рече.

— Така е — съгласи се вдовицата, — но сега стигнахме до края. Остава ни само да легнем в гроба под открито небе и да чакаме смъртта.

Господин Кармичаел я слушаше, без да прекъсва сметките. „Преди години се оплаквахме, че в това село нищо не се случва — продължи вдовицата. — Изведнъж започна трагедията, сякаш господ бе наредил да се случат наведнъж всички неща, които толкова години не се бяха случвали.“

От мястото си до касата господин Кармичаел се обърна да я погледне и я видя облакътена на прозореца, вперила очи в отсрещния бряг. Носеше черен костюм с дълги ръкави и си гризеше ноктите.

— Когато дъждовете отминат, нещата ще се оправят — каза господин Кармичаел.

— Няма да отминат — пророкува вдовицата. — Нещастieto никога не идва само. Не видяхте ли Росарио де Монтеро?

Господин Кармичаел я бе видял. „Всичко това е някакъв безпричинен скандал — каза той. — Ако човек обръща внимание на пасквилите, накрая ще се побърка.“

— Пасквилите — въздъхна вдовицата.

— Вече написах и моя — каза господин Кармичаел.

Тя се доближи до писалището с изумен вид.

— Вашия?

— Моя — потвърди господин Кармичаел. — Изписах един — и голям, и пълен, и го залепиха в събота миналата седмица. Приличаше на киноафиш.

Вдовицата придърпа един стол към писалището. „Това е безобразие — възкликна тя. — Какво може да се каже за такова примерно семейство като вашето?“ Господин Кармичаел не беше разтревожен.

— Тъй като жена ми е руса, децата ни са най-различни — обясни той. — Представете си, единадесет са.

— Естествено — рече вдовицата.

— А в пасквила пишеше, че аз съм баща само на мургавите. И се изреждаха бащите на другите. Замесен е дори дон Чепе Монтиел, лека

му пръст.

— Мъжът ми!

— Вашият и на други четири госпожи — каза господин Кармичаел.

Вдовицата бе започнала да плаче. „За щастие децата ми са далече — нареждаше тя. — Пишат, че не искат да се върнат в тая дивашка страна, където убиват студенти по улицата, а аз им отговарям, че имат право да си останат в Париж завинаги.“ Господин Кармичаел поизвърна стола си, защото разбра, че всекидневният досаден епизод бе започнал отново.

— Вие няма защо да се тревожите — рече той.

— Напротив — изхлипа вдовицата. — Аз първа трябваше да си събера партушините и да се махна от това село, макар да се затрият тези земи и тези всекидневни разправии, които са на дъното на всички нещастия. Не, господин Кармичаел, не ми трябва златен плювалник, за да храча кръв.

Господин Кармичаел се опита да я утеши.

— Вие трябва да поемете своята отговорност — рече той. — Такова богатство не може да се хвърли на улицата.

— Парите са дяволска измислица — каза вдовицата.

— Но в този случай те са резултат от тежкия труд на дон Чепе Монтиел.

Вдовицата захапа пръсти.

— Вие знаете, че това не е вярно — възрази тя. — Това са мръсно спечелени пари и първият, който заплати за това, като умря, без да се причести, бе Хосе Монтиел.

Не за пръв път го казваше.

— Вината, естествено, е на този звяр — възкликна тя, като посочи кмета, който минаваше по отсрещния тротоар под ръка с импресариото на цирка. — Но на мен се пада изкуплението.

Господин Кармичаел я остави сама. Пъхна в една картонена кутия пачките банкноти, вързани с ластичета, и застанал на вратата към двора, започна да вика ратаите по азбучен ред.

Докато мъжете получаваха седмичната си заплата, вдовицата Монтиел ги усещаше как минават, без да отвърщат на поздравите. Живееше сама в мрачната къща с девет стаи, където бе умряла Мама Гранде и която Хосе Монтиел бе купил, без да подозира, че вдовицата

му ще трябва в нея да понася самотата до смъртта си. Нощем, докато обикаляше с пръскачката с флайтокс празните стаи, тя срещаше Мама Гранде, която трепеше въшки по коридорите, и я питаше: „Кога ще умра?“ Но тези щастливи срещи с отвъдното бяха успели само да увеличат съмненията ѝ, защото отговорите, както на всички мъртъвци, бяха глупави и противоречиви.

Малко след единадесет вдовицата през сълзи видя отец Анхел да прекосява площада. „Отче, отче“ — повика тя, чувствайки, че с този вик прави последната крачка. Но отец Анхел не я чу. Бе почукал на вратата на вдовицата Асис, на отсрещния тротоар, и вратата предпазливо се бе отворила, за да го пропусне да влезе.

В коридора, преливащ от птичето чуруликане, вдовицата Асис лежеше в платнен стол, а лицето ѝ бе покрито с напоена с одеколон кърпа. По почукването на вратата разбра, че е отец Анхел, но удължи този миг на облекчение, докато чу поздрава му. Тогава откри лицето си, съсипано от безсънието.

— Простете, отче — каза тя, — не ви очаквах толкова рано.

Отец Анхел не знаеше, че го бяха поканили за обяд. Извини се, малко объркан, каза, че и той е прекарал цялата сутрин в главоболие и предпочел да прекоси площада преди жегата.

— Няма значение — каза вдовицата. — Просто исках да кажа, че днес съм същинска развалина.

Свещеникът извади от джоба си един молитвеник без корици. „Ако искате, можете да си отдъхнете малко, докато аз се моля“ — рече той. Вдовицата се възпротиви.

— Чувствам се по-добре — каза тя.

Отиде до края на коридора със затворени очи и след като се върна, прекалено грижливо простря кърпата на страничното облегалo на сгъваемия стол. Когато седна срещу свещеника, тя изглеждаше с няколко години по-млада.

— Отче — заговори тогава без драматизъм, — нуждая се от вашата помощ.

Отец Анхел прибра молитвеника в джоба си.

— На вашите услуги.

— Става дума пак за Роберто Асис.

Престъпвайки обещанието си да забрави пасквила, предишния ден Роберто Асис се бе сбогувал до завръщането си в събота и се бе върнал неочаквано още същата нощ. Оттогава до сутринта, когато умората го повалила, прекарал седнал в тъмната стая, в очакване на предполагаемия любовник на жена си.

Отец Анхел я изслуша слисан.

— Но това е неоснователно — каза той.

— Вие не познавате Асисовци, отче — възрази вдовицата. — Те имат адско въображение.

— Ребека знае мнението ми по въпроса за пасквилите — каза той. — Но ако искате, мога да поговоря и с Роберто Асис.

— По никакъв начин — рече вдовицата. — Това ще значи да налеем масло в огъня. Но ако вие споменете за пасквилите в неделната проповед, аз съм сигурна, че Роберто Асис ще се замисли.

Отец Анхел разпери ръце.

— Невъзможно — възкликна той. — Това би значело да отдадем на случая значението, което той не заслужава.

— По-важно е да се предотврати едно престъпление.

— Смятате ли, че може да се стигне дотам?

— Не само смятам — каза вдовицата, — но и съм сигурна, че няма да имам сили, за да му попреча.

Малко след това седнаха около масата. Една боса прислужница поднесе ориз с фасул, варени зеленчуци и блюдо с кюфтета, плуващи в някакъв гъст кафяв сос. Отец Анхел мълчаливо си сипа. Лютият пипер, дълбоката тишина в къщата и усещането за смут, което в този миг изпълваше сърцето му, отново го пренасяха в голата му стаичка на млад свещеник през онова жарко пладнe в Макондо. В един такъв ден — прашен и горещ, той бе отказал християнско погребение на един обесен, когото суровите жители на Макондо не искаха да заровят.

Разкопча яката на расото си, за да остави потта свободно да се стича.

— Добре — каза на вдовицата. — Тогава постарайте се Роберто Асис да присъства на неделната служба.

Вдовицата Асис обеща.

Доктор Хиралдо и жена му, които никога не спяха подир пладне, запълниха следобеда с четенето на един разказ от Дикенс. Бяха на вътрешната тераса — той в хамака, слушаше със склучени на тила ръце; тя, с книгата в скута, четеше с гръб към ромбовете светлина, в които пламтяха гераниите. Чете безстрастно, професионално, без да променя положението си на стола. Не дигна глава чак до края, но дори и след това остана с разтворена върху коленете книга, докато мъжът ѝ се миеше в легена. Жегата предвещаваше буря.

— Това дълъг разказ ли е? — попита тя, след като внимателно обмисли въпроса.

Със старателни движения, заучени в хирургическата зала, лекарят вдигна глава от легена. „Казват, че е къса повест — отвърна той, застанал пред огледалото, докато мажеше косата си с брилянтин. — Аз бих казал, че по-скоро е дълъг разказ.“ Разтри с пръсти мазнината по черепа си и заключи:

— Критиците биха казали, че е къс разказ, но твърде дълъг.

Облече си бял ленен костюм, подпомаган от жена си. Би могла да мине за негова по-голяма сестра не само заради спокойното обожание, с което го ограждаше, но и заради студенината в очите, която я караше да изглежда по-възрастна. Преди да излезе, доктор Хиралдо ѝ показва списъка и реда на посещенията, ако неочаквано се появеше някой спешен случай, и премести стрелките на картонения часовник в чакалнята: „Докторът ще се върне в пет.“

Улицата трептеше в маранята. Доктор Хиралдо тръгна по сенчестия тротоар, преследван от някакво предчувствие — въпреки натежалия въздух този следобед нямаше да вали. Цвърченето на щурците правеше по-осезаема самотата на пристанището, но кравата бе измъкната и отвлечена от течението, затова вонята на мърша бе оставила огромна празнина във въздуха.

Телеграфистът го повика от хотела.

— Получихте ли телеграмата?

Доктор Хиралдо не я бе получил.

— Съобщете условията за изпращането, подписан Аркофан — издекламира по памет телеграфистът.

Заедно отидоха до пощенската служба. Докато лекарят пишеше отговора, служителят започна да клюма.

— Това е от солната киселина — обясни лекарят без особена научна убеденост. И въпреки предчувствието си добави утешително, след като свърши да пише: „Може би тази вечер ще вали.“

Телеграфистът преброи думите. Лекарят не му обърна внимание. Гледаше една обемиста книга, отворена до апарата. Попита дали е роман.

— „Клетниците“ на Виктор Юго — изтрака телеграфистът. Запечатана копието на телеграмата и се върна до тезгяха с книгата в ръка. — Мисля, че с тази ще откараме до декември.

Доктор Хиралдо знаеше от години, че телеграфистът запълва свободните си часове, като предава поеми на телеграфистката в Сан Бернардо дел Виенто. Не знаеше, че ѝ чете и романи.

— Това е твърде сериозна книга — каза той, като разлистваше оръфания том, който събуди в паметта му смътни юношески вълнения. — Александър Дюма би бил по-подходящ.

— Тя харесва тази — обясни телеграфистът.

— Познаваш ли я вече?

Телеграфистът отрицателно поклати глава.

— Но все едно, че я познавам — каза той. — Бих я разпознал във всяко кътче на света по това как подскача на „р“-тата.

И този следобед доктор Хиралдо имаше запазен час за дон Сабас. Завари го изтощен в леглото, загърнат в пешкир от кръста нагоре.

— Хубави ли бяха бонбоните? — попита лекарят.

— От жегата е — оплака се дон Сабас, като извърна към вратата огромното си туловище на баба. — Бих си инжекцията след обяда.

Доктор Хиралдо отвори чантата си върху поставена до прозореца маса. Щурците цвърчаха в двора, а в стаята беше като в парник. Седнал в подлогата, дон Сабас пусна вяла струя урина. Когато лекарят взе в стъклената тръбичка проба от кехлибарената течност, болният се почувства ободрен. Като наблюдаваше анализа, той каза:

— Внимавайте много, докторе, защото не искам да умра, без да узная как свършва тази история.

Доктор Хиралдо пусна една синя таблетка в стъкленицата.

— Коя история?

— С пасквилите.

Дон Сабас го проследи с кротък поглед, докато лекарят загряваше тръбичката на пламъка на спиртника. Подуши. Безцветните очи на болния го чакаха с въпрос.

— Добре — каза лекарят, докато изливаше пробата в подлогата. После внимателно изгледа дон Сабас: — И вие ли обръщате внимание на тази история?

— Аз не — отвърна болният. — Но чудесно се забавлявам със страха на хората.

Доктор Хиралдо приготвяше спринцовката за подкожни инжекции.

— Освен това — продължи дон Сабас — на мене ми лепнаха пасквил преди два дни. Все същите глупости — лудориите на синовете ми и историята с магаретата.

Лекарят притисна артерията на дон Сабас с каучуковата сонда. Болният повтори това за магаретата и накрая трябваше да разкаже историята, защото на доктора му се струваше, че не я знае.

— Това е една сделка с магарета, която направих преди двадесет години — каза дон Сабас. — Работата е там, че всички продадени от мене магарета след два дни умираха без никакви следи от насилие.

Протегна ръката си с отпуснати меса на лекаря, за да му вземе кръв. Когато доктор Хиралдо затисна мястото с памуче, дон Сабас сгъна лакътя си.

— И знаете ли какво измислиха хората?

Лекарят поклати глава.

— Пуснаха слуха, че съм се промъквал нощем в градините и съм застрелвал магаретата, като съм пъхал револвера в задниците им.

Доктор Хиралдо прибра в джоба на сакото си стъклената тръбичка с кръвната проба.

— Тази история има всички изгледи да е вярна — рече той.

— Хапели са ги змиите — каза дон Сабас, седнал в леглото като ориенталски идол. — Но все пак трябва да си голям страхопъзльо, за да пишеш в пасквили нещо, което цял свят го знае.

— Това винаги е била характерна черта на пасквилите — рече лекарят. — Пишат в тях това, което цял свят знае и което наистина почти винаги е вярно.

Дон Сабас за миг усети, че му прилошава. „Наистина“ — измънка той, като бършеше с чаршафа потта от подпухналите си

клепачи. После веднага реагира:

— Работата е там, че в тази страна зад всяко богатство се крие по едно умряло магаре.

Лекарят чу изречението, надвесен над легена. Видя отразена във водата собствената си реакция — едни толкова свършени зъби, че не приличаха на естествени. Като погледна пациента през рамо, той каза:

— Винаги съм смятал, скъпи дон Сабас, че единствената ви добродетел е безсрамието.

Болният се оживи. Нападките на лекаря предизвикваха у него някакво внезапно подмладяване. „И половата ми потентност“ — каза той и придружи думите си със свиване на ръка, което можеше да мине за жест за раздвижване на кръвта, но на лекаря се стори красноречиво безсрамен. Дон Сабас тромаво надигна задник.

— Затова си умирам от смях с тия пасквили — продължи той. — Казват, че синовете ми запретвали полата на всяко напъпило момиченце из околността, а аз казвам — на баща си са се метнали.

Преди да се сбогува, доктор Хиралдо трябваше да изслуша спектралната рекапитулация на сексуалните приключения на дон Сабас.

— Щастлива младост — възкликна накрая болният. — Щастливи времена бяха. Тогава едно шестнайсетгодишно момиче струваше по-малко от една юница.

— От тези спомени ще ви се увеличи захарта — каза лекарят.

Дон Сабас отвори уста.

— Напротив — възрази той. — Те са по-добри от проклетите ви инжекции с инсулин.

Когато излезе на улицата, лекарят имаше усещането, че по вените на дон Сабас е започнал да тече сладък сок. Но друго нещо го тревожеше — пасквилите. От дни насам в кабинета му достигаха най-различни слухове. Този следобед, след посещението при дон Сабас, той разбра, че всъщност от една седмица не бе чул да се говори за нищо друго.

През следващия час направи още няколко визитации и навсякъде говореха само за пасквилите. Изслуша разказите, без да коментира, като си даваше вид на шеговито безразличен, а всъщност се мъчеше да стигне до някакво заключение. Връщаше се в кабинета си, когато отец

Анхел, който излизаше от дома на вдовицата Монтиел, го изтръгна от размислите му.

— Как са болните, докторе? — попита отец Анхел.

— Моите са добре, отче — отвърна лекарят. — А вашите?

Отец Анхел прехапа устни. Хвана лекаря под ръка и заедно тръгнаха през площада.

— Защо питате?

— И аз не знам — каза лекарят. — Имам сведения, че сред вашата клиентела се шири тежка епидемия.

Отец Анхел се отклони от темата, което на доктора се стори съзнателно.

— Току-що говорих с вдовицата Монтиел — рече свещеникът. — Тази нещастна жена е със съвсем разстроени нерви.

— Може да е от угризение на съвестта — постави диагноза лекарят.

— Натрапчивата мисъл за смъртта.

Макар да живееха в противоположни посоки, отец Анхел го придружи до кабинета му.

— Сериозно, отче — започна отново лекарят. — Какво мислите за пасквилите?

— Не мисля за тях — отвърна свещеникът. — Но ако ме накарате да го сторя, ще ви кажа, че те са дело на завистта в едно достойно за пример село.

— Така ние, лекарите, не поставяхме диагнози дори в Средновековието — възрази доктор Хиралдо.

Спряха се пред кабинета. Като си вееше бавно, отец Анхел за втори път този ден каза, че „не бива да отдаваме на случая значението, което той не заслужава“. Доктор Хиралдо се почувства разтърсен от някакво дълбоко отчаяние.

— Откъде знаете, отче, че няма нищо вярно в това, което пишат пасквилите?

— Щях да го знам от изповедите.

Лекарят студено го погледна право в очите.

— Още по-лошо, че не го знаете от изповедите — каза той.

Същия този следобед свещеникът забеляза, че и в домовете на бедните говорят за пасквилите, но по различен начин и дори с някаква здрава радост. Вечеря неохотно, след като прочете молитвата, измъчван

от остро главоболие, което отдаде на обедните кюфтета. После потърси моралната оценка за филма и за пръв път през живота си изпита някакво смъртно чувство за гордост, когато удари дванадесетте удара на абсолютната забрана. Накрая облегна една табуретка на входната врата и усещайки, че главата му се пръска от болка, реши публично да провери кои влизат в киното, пренебрегвайки предупреждението му.

Влезе кметът. Наместил се в един ъгъл в партера, той изпуши две цигари още преди да започне филмът. Подутината вече съвсем беше спаднала, но тялото му още страдаше от спомена за преминалите нощи и ефекта от хапчетата, затова от цигарите му се повдигна.

Киносалонът представляваше двор, ограден с циментов зид, покрит с поцинкована ламарина до средата на партера и обрасъл с трева, която, изглежда, всяка сутрин се съживяваше, наторявана с дъвка и цигарени угарки. За миг пред очите на кмета заплуваха пейките от нерендосани дъски, желязната решетка, която отделяше партера от галерията, и той зърна шеметно трептене по боядисаната в бяло стена в дъното, където се прожектираше филмът.

Почувства се по-добре, когато светлините угаснаха. Тогава оглушителната музика на високоговорителя спря, но стана по-силна вибрацията на електрическия генератор, инсталиран в дървена кутия до прожекторния апарат.

Преди филма пуснаха реклами. Шум от приглушен шепот, бързи стъпки и пресеклив смях раздвижиха за няколко минути полумрака. Внезапно стреснат, кметът помисли, че това тайно вмъкване в киното прилича на подстрекателство срещу строгите норми на отец Анхел.

Дори само по вълната от одеколон той би познал собственика на киносалона, когато той мина покрай него.

— Разбойник — пошушна му той, като го хвана за лакътя. — Ще трябва да платиш специален данък.

Като се смееше през зъби, собственикът седна до него.

— Филмът е хубав — рече.

— Аз лично — каза кметът — бих предпочел всички да са лоши. Няма нищо по-скучно от моралното кино.

Преди години никой не би приел много сериозно тази камбанна цензура. Но всяка неделя, на литургията, отец Анхел посочваше от амвона и прогонваше от църквата ония жени, които през седмицата бяха нарушили забраната му.

— Спаси ни задната вратичка — каза собственикът.

Кметът се бе загледал в остарелия кинопреглед. Заговори, като се спираше, когато нещо привлечеше вниманието му на екрана.

— Навсякъде е така — рече той. — Попът не дава причастие на жените, които носят къси ръкави, а те продължават да си ги носят, но си прикачват дълги ръкави, преди да влязат в църква.

След кинопрегледа пуснаха реклама за филма през следващата седмица. Гледаха я мълчаливо. Когато свърши, собственикът се наведе към кмета.

— Лейтенанте — прошепна той, — купете ми тая история.

Кметът не откъсна очи от екрана.

— Не е изгодна.

— За мене не е — каза собственикът. — Но за вас ще бъде истинска мина. Естествено на вас попът няма да ви играе номера с камбаната.

Кметът размисли, преди да отговори.

— Нрави ми се — рече той.

Но не каза нищо конкретно. Сложи крака на предната скамейка и се изгуби из лабиринта на някаква оплетена драма, която в края на краищата, както си помисли, не заслужаваше повече от четири камбани.

Като излезе от киното, той се отби в салона за билиард, където се разиграваше лотария. Беше горещо и радиото прецеждаше някаква насечена музика. След като изпи бутилка минерална вода, кметът си тръгна да спи.

Повървя безгрижно по брега, като усещаше в мрака набъбналата река, шепота на утробата ѝ и миризмата ѝ на голямо животно. Пред вратата на спалнята си той рязко спря. Отскочи назад и измъкна револвера от кобура.

— Излезте на светло — каза с напрегнат глас, — или ще ви надупча.

Някакъв много нежен глас долетя от тъмното.

— Не бъдете нервен, лейтенанте.

Той не прибра револвера, докато този, който се криеше, не излезе на светло. Беше Касандра.

— Спаси се по чудо — рече кметът.

Поведе я към спалнята. Доста време Касандра говори, следвайки някаква неравна траектория. Бе седнала в хамака и както говореше, свали обувките си и погледна някак наивно яркочервените си лакирани нокти на краката.

Седнал срещу нея, кметът си вееше с фуражката и продължаваше да разговаря с безупречна коректност. Отново бе запушил. Когато удари дванадесет, тя се опъна по очи в хамака, протегна към него ръката си, украсена с дрънкащи гривни, и го щипна по носа.

— Късно е, момче — каза тя. — Загаси лампата.

Кметът се усмихна.

— Не те повиках за това — каза той.

Тя не разбра.

— Знаете ли да гледате? — попита кметът.

Касандра отново седна в хамака. „Естествено“ — отвърна. А после, като разбра, тя си сложи обувките.

— Но не нося картите — рече.

— Който иска да яде — усмихна се кметът, — си носи и лъжица.

Той извади опърпано тесте карти от дъното на куфара. Тя огледа внимателно всяка карта, от едната и от другата страна. „Другите карти са по-хубави — каза тя. — Но все пак важно е връзката.“ Кметът придърпа една масичка, седна срещу нея и Касандра изтегли картата.

— На любовта или на работата? — попита тя.

Кметът обърса потта от ръцете си.

— На работата — отвърна той.

Някакво безстопанствено магаре се приюти от дъжда под стряхата на свещеническият дом и цяла нощ хвърля къчове срещу стената на спалнята. Това бе неспокойна нощ. След като успя да заспи за малко на разсъмване, отец Анхел се събуди с чувството, че е покрит с прах. Задрямалите под дъжда нареди, миризмата на нужника, а след това отзвучаха петте камбанни удара, и мрачната вътрешност на църквата — всичко изглеждаше като някакъв заговор, за да направи утрото по-тежко.

От ризницата, където се облече, за да прочете молитвата, той чу как Тринидад събира мъртвите мишки, докато в църквата предпазливо влизаха жените, идващи всеки ден. По време на службата той с растящо отчаяние забелязва грешките на псалта, грубия му латински и стигна до последния пасаж с чувство за провал, което го измъчваше в лошите часове през живота му.

Отиваше да закусва, когато Тринидад излезе насреща му със сияещо лице. „Днес паднаха още шест“ — каза тя и разклати умрелите мишки в картонената кутия. Отец Анхел се помъчи да превъзмогне безпокойството.

— Чудесно — рече той. — Сега остава да се открият дупките, за да се изтребят напълно.

Тринидад бе открила дупките. Обясни как ги бе намерила на различни места в храма, главно в камбанарията и кръщелнята, и как ги бе запушила с асфалт. Тази сутрин бе намерила една полудяла мишка, която се блъскаше в стените, след като цяла нощ бе търсила вратата на скривалището си.

Излязоха на посыланото с камъни дворче, където първите наредови стръкове бяха започнали да се изправят. Тринидад се позабави, докато изхвърли умрелите мишки в нужника. Когато влезе в кабинета, отец Анхел се канеше да закусва, след като бе отметнал покривчицата, под която всяка сутрин като по чудо се появяваше закуската, която му изпращаше вдовицата Асис.

— Забравих да ви кажа, че не можах да купя арсеник — каза Тринидад като влезе. — Дон Лало Москоте каза, че не се продава без рецепта от лекаря.

— Няма да стане нужда — отвърна отец Анхел. — Всички ще се издушат в дупките.

Той приближи стола към масата и се зае да нарежда чашата, чинията с филии царевичен хляб и кафеника с изрисуван японски дракон, докато Тринидад отваряше прозореца. „По-добре ще е да сме подготвени, ако пак се появят“ — рече тя. Отец Анхел си наля кафе, но изведнъж застина и изгледа Тринидад в нейната безформена роба и ортопедически обувки, която се приближаваше към масата.

— Прекалено много се тревожиш за това — каза той.

Отец Анхел не откри нито тогава, нито преди това никакъв признак на безпокойство в гъстите склучени вежди на Тринидад. Без да успее да потисне едно леко треперене на пръстите, той си доля кафето, сложи две лъжички захар и започна да го бърка, вперил очи в разпятието, окачено на стената.

— От кога не си се изповядвала?

— От петък — отвърна Тринидад.

— Я ми кажи — попита отец Анхел, — скривала ли си някога от мене някой свой грях?

Тринидад отрицателно поклати глава.

Отец Анхел затвори очи. Изведнъж престана да бърка кафето, остави лъжичката в чинийката и хвана Тринидад за лакътя.

— Застани на колене — каза той.

Смутена, Тринидад остави картонената кутия на пода и коленичи пред него. „Кажи молитвата, «Аз, грешникът»“ — каза отец Анхел, след като успя да си наложи бащинския тон от изповедалнята. Тринидад притисна юмруци към гърдите си и неразбрано замънка, докато свещеникът сложи ръка на рамото ѝ:

— Добре.

— Лъгах — каза Тринидад.

— Друго.

— Имах лоши помисли.

Това бе редът на нейната изповед. Винаги изброяваше все едни и същи грехове по много общ начин и винаги в един и същи ред. Този път отец Анхел не можа да отмени необходимостта от нещо по-конкретно.

— Например — рече той.

— Не знам — поколеба се Тринидад. — Понякога човек има лоши помисли.

Отец Анхел се изправи.

— Никога ли не ти е минавало през ума да сложиш край на живота си?

— Боже опази! — възкликна Тринидад, без да вдига глава, като в същото време чукна по крака на масата. После отговори: — Не, отче.

Отец Анхел я накара да вдигне глава и забеляза с чувство на отчаяние, че очите на момичето се наливаха със сълзи.

— Искаш да кажеш, че отровата наистина е за мишките.

— Да, отче.

— Тогава защо плачеш?

Тринидад се опита да сведе глава, но той здраво я държеше за брадичката. Тя се обля в сълзи. Отец Анхел ги усети как се стичат между пръстите му като затоплен оцет.

— Успокой се — каза той. — Още не си свършила да се изповядваш.

Остави я да излее сълзите си мълчаливо. Когато усети, че вече не плаче, той нежно ѝ каза:

— Добре, кажи сега.

Тринидад се изсекна в полата си и преглътна гъстата, солена от сълзи слюнка. Когато заговори отново, вече бе възвърнала странния си баритонов глас.

— Чичо ми Амбросио ме преследва — рече тя.

— Как така?

— Иска да го пусна да прекара една нощ в леглото ми — каза Тринидад.

— Продължавай.

— Друго няма — каза Тринидад. — Кълна се в бога, друго няма.

— Не се кълни — смъмра я свещеникът. После запита със спокойния си глас на изповедник: — Я ми кажи, ти с кого спиш?

— С мама и другите момичета — отвърна Тринидад. — Седем в една стая.

— А той?

— В другата стая с мъжете — каза Тринидад.

— Никога ли не е идвал в стаята ти?

Тринидад поклати отрицателно глава.

— Кажи ми истината — настоя отец Анхел. — Хайде, не се страхувай, никога ли не се е опитвал да влезе в стаята ти?

— Веднъж.

— Как стана това?

— Не знам — отвърна Тринидад. — Когато се събудих, го усетих под мрежата против комари, съвсем кротък, и ми каза, че нищо не искал да ми направи, само искал да спи до мене, защото го било страх от петлите.

— От какви петли?

— Не знам — отвърна Тринидад. — Така ми рече.

— А ти какво му каза?

— Че ако не си иде, ще се развивам, за да се събудят всички.

— И той какво направи?

— Кастула се събуди и ме попита какво става, аз ѝ казах нищо, сигурно съм сънувала, тогава той не се помръдна, като че ли беше умрял, и почти не разбрах кога се измъкна от леглото.

— Облечен беше, нали — каза свещеникът някак утвърдително.

— Както си спи — каза Тринидад, — само с панталони.

— Не се ли опита да те пипне?

— Не, отче.

— Кажи ми истината.

— Вярно, отче — настоя Тринидад. — Кълна се в бога.

Отец Анхел отново повдигна главата ѝ и се вторачи в очите ѝ, навлажнени от тъжен блясък.

— Защо не си ми казала това досега?

— Беше ме страх.

— От какво?

— Не знам, отче.

Той сложи ръка на рамото ѝ и дълго я поучава. Тринидад кимаше утвърдително. Когато стигнаха до края, той много тихо взе да се моли заедно с нея: „Господи боже мой Исусе Христе...“ Молеше се пламенно, с някакъв страх, като по време на молитвата премисляше живота си, докдето му позволяваше паметта. В мига, в който трябваше да даде опрощението, той бе обзет от чувството за бедствие.

Кметът блъсна вратата, като викаше: „Съдия!“ Жената на съдията Аркадио се появи от спалнята, като бършеше ръцете си в полата.

— Вече две нощи не се е прибирал — рече тя.

— По дяволите — каза кметът. — Вчера не е ходил в канцеларията. Навсякъде го търсих по един спешен въпрос и никой не може да ми каже къде е. Нямате ли представа къде може да бъде?

Жената сви рамене.

— Сигурно е при курвите.

Кметът излезе, без да затвори вратата. Влезе в салона за билиард, където автоматичният грамофон с пълна сила въртеше някаква сантиментална песен, и се насочи право към стаичката в дъното, като викаше: „Съдия!“ Дон Роке — собственикът, престана да прелива бутилки ром в една дамаджана. „Няма го тук“ — извика той. Кметът мина от другата страна на вратата. Групички мъже играеха на карти. Никой не беше виждал съдията Аркадио.

— Мамка му — каза кметът. — В това село винаги се знае какво прави всеки, а сега, когато ми трябва съдията, никой не знае къде се е заврял.

— Попитайте оня, дето пуска пасквилите — каза дон Роке.

— Не ме дразнете с тия хартийки — рече кметът.

Съдията Аркадио го нямаше и в кантората. Беше девет часът, но съдебният секретар вече дремеше в пруста. Кметът отиде в полицейския участък, накара трима полицаи да се облекат и ги изпрати да търсят съдията Аркадио в салона за танци и в стаичките на жените, които уж приемаха тайно, но които всички познаваха. После излезе на улицата и тръгна напосоки. В бръснарницата, разкراчен на стола и с увито в топла кърпа лице, той откри съдията Аркадио.

— По дяволите, съдия — извика, — от два дни ви търся.

Бръснарят свали кърпата и кметът видя едни подпухнали очи и потъмняло от тридневна брада лице.

— Вас ви няма, а жена ви ражда — каза кметът.

Съдията Аркадио скочи от стола.

— Дявол го взел!

Кметът гръмко се разсмя и го блъсна обратно на стола. „Я не се занасяйте — рече той. — Търся ви за друго.“ Съдията Аркадио отново изпружи крака и затвори очи.

— Свършете с това и да вървим в канцеларията — каза кметът.
— Чакам ви.

Седна на скамейката.

— Къде, по дяволите, бяхте?

— Насам-натам — отвърна съдията.

Кметът не посещаваше бръснарницата. Веднъж бе видял окачения на стената надпис: „Забранено да се говори за политика“ и го беше приел като нещо съвсем естествено. Но този път той привлече вниманието му.

— Гуардиола — повика той.

Бръснарят обърса бръснача в панталона си и зачака.

— Какво има, лейтенанте?

— Кой ти позволи да сложиш това? — попита кметът, като сочеше надписа.

— Опитът — отвърна бръснарят.

Кметът премести една табуретка до стената и се качи, за да свали надписа.

— Тук единствено правителството има право да забранява нещо — каза той. — Живеем при демокрация.

Бръснарят възобнови работата си. „Никой не може да забрани на хората да изразяват идеите си“ — продължи кметът, като късаше картоната. Хвърли парчетата в кошчето за боклук и се приближи до тоалетката, за да си умие ръцете.

— Виждаш ли, Гуардиола — отсъди съдията Аркадио, — това е, защото си много хитър.

Кметът потърси бръснаря в огледалото и го видя погълнат от работата си. Не го изпусна от очи и докато си бършеше ръцете.

— Разликата между преди и сега е — каза той, — че преди управлявах политиките, а сега управлява правителството.

— Чу ли, Гуардиола — каза съдията Аркадио с насапунисано лице.

— Разбира се — каза бръснарят.

Като излязоха, кметът побутна съдията Аркадио към канцеларията. Под безспирния дъждец улиците изглеждаха постлани с калъпи пресен сапун.

— Винаги съм си мислил, че бръснарницата е гнездо на конспиратори — каза кметът.

— Говорят — каза съдията Аркадио, — но нищо повече.

— Тъкмо това ме тревожи — възрази кметът, — че изглеждат прекалено кротки.

— В историята на човечеството — заключи съдията — не е имало нито един бръснар конспиратор. И тъкмо обратното, не е имало нито един шивач, който да не е бил такъв.

Кметът не пусна ръката на съдията Аркадио, докато не го настани във въртящия се стол. Секретарят влезе в кантората, като се прозяваше. Носеше лист хартия, изписан на машина. „Ха така — каза му кметът, — ще работим.“ Отметна фуражката си назад и взе листа.

— Какво е това?

— За съдията е — отвърна секретарят. — Списък на лицата, за които не са писани пасквили.

Кметът се обърна към съдията Аркадио с израз на недоумение.

— Ах, мамка му! — възкликна той. — Значи, и вие обръщате внимание на тая история.

— Все едно, че четеш криминален роман — оправда се съдията.

Кметът прочете списъка.

— Това е добра сделка — обясни секретарят, — авторът трябва да е някой от тия. Не е ли логично?

Съдията Аркадио взе листа от ръката на кмета. „Тоя е глупав като задник — обърна се той към кмета. После заговори на секретаря: — Ако аз пускам пасквилите, първото, което ще направя, е да лепна един на собствената си къща, за да не възбужда подозрение.“ И попита кмета:

— Нали, лейтенанте?

— Това са глупости на хората — каза кметът — и те да си се оправят. Ние няма защо да си пъхаме гагата в тая работа.

Съдията Аркадио скъса листа, смачка го на топка и я запрати на двора:

— Естествено.

Още преди да чуе отговора, кметът вече беше забравил случката. Той опря длани на писалището и рече:

— Добре, това, което искам да проверите във вашите книги, е следното: поради наводнения хората от долния квартал пренесоха домовете си на терена зад гробището, който е моя собственост. Какво трябва да направя в такъв случай?

Съдията Аркадио се усмихна.

— За това нямаше нужда да идваме в канцеларията — рече. — Това е най-простото нещо на света — общината присъжда местата на

наемателите и заплаща съответното обезщетение на този, който докаже, че е законен притежател.

— Имам документи — каза кметът.

— Тогава трябва само да се назначат вещи лица, за да направят оценката — каза съдията. — Общината плаща.

— Кой трябва да ги назначи?

— Можете вие самият да ги назначите.

Кметът се отправи към вратата, като наместваше кобура на пистолета си. Като го гледаше как се отдалечава, съдията Аркадио си помисли, че животът не е нищо друго освен непрекъснатата поредица от възможности за оцеляване.

— Човек не бива да нервничи за един толкова обикновен въпрос — усмихна се той.

— Не нервнича — каза кметът сериозно, — но все пак си е работа.

— Преди това, естествено, ще трябва да назначите пълномощника — намеси се секретарят.

Кметът се обърна към съдията:

— Вярно ли е?

— При извънредно положение това не е абсолютно наложително — каза съдията, — но естествено вашето положение ще бъде по-сигурно, ако в сделката посредничи пълномощникът, още повече, че вие сте собственик на спорните места.

— Тогава ще трябва да се назначи — рече кметът.

Господин Бенхамин сложи другия си крак върху сандъчето, без да откъсва очи от лешоядите, които си оспорваха някакво черво на сред улицата. Наблюдаваше тремавите движения на птиците, надут и префърцунени, сякаш танцуваха някакъв старинен танц, и се възхити от вярната представа, която даваха за тях мъжете, маскиращи се като лешояди на Петдесетница. Седналото в краката му момче намаза с цинков окис другата обувка и отново почука по сандъчето, за да сложи другия си крак върху поставката.

Господин Бенхамин, който едно време живееше от писането на прошения, не бързаше за нищо. Времето течеше неуловимо в този

магазин, който той изяждаше стотинка по стотинка, докато останаха само един галон петрол и връзка лоени свещи.

— Макар че вали, продължава да е топло — каза момчето.

Господин Бенхамин не беше съгласен. Беше облечен в безукорен бял ленен костюм. Момчето, напротив, беше с изпотена на гърба риза.

— Горещината е въпрос на нагласа — каза господин Бенхамин. — Цялата работа е да не ѝ обръщаме внимание.

Момчето нищо не каза. Отново чукна по сандъчето и миг след това бе приключило работата си. Във вътрешността на мрачния магазин с празни шкафове господин Бенхамин облече самото си. После си сложи сламена шапка, прекоси улицата, като се пазеше с чадър от ситния дъждец, и почука на прозореца на отсрещната къща. През полуотвореното крило надникна момиче с гарвановочерни коси и много бледа кожа.

— Добър ден, Мина — рече господин Бенхамин. — Няма ли да обядваш?

Тя каза, че още не, и разтвори широко прозореца. Беше седнала пред голям кош, пълен с парчета тел и разноцветна хартия. В скута си държеше кълбо конци, ножица и недовършен букет изкуствени цветя. На грамофона се въртеше някаква плоча.

— Ще бъдеш ли така добра да наглеждаш магазина, докато се върна? — попита господин Бенхамин.

— Ще се забавите ли?

Господин Бенхамин се бе заслушал в плочата.

— Отивам до зъболекаря — отвърна той. — До половин час съм тук.

— А, добре — каза Мина, — защото сляпата не иска да се разсейвам край прозореца.

Господин Бенхамин престана да слуша плочата. „Всички сегашни песни са едни и същи“ — каза той. Мина вдигна едно завършено цвете, което се люлееше на дълго стъбло от тел, увито в зелена хартия. Завъртя го между пръстите си, омагьосана от съвършеното допълване на плочата с цветето.

— Вие сте враг на музиката — рече тя.

Но господин Бенхамин се бе отдалечил, като вървеше на пръсти, за да не подплаши лешоядите. Мина не възобнови работата си, докато не го видя да чука на вратата на зъболекаря.

— Според мене — каза зъболекарят, като отваряше вратата — чувствителността на хамелеоните е в очите им.

— Възможно е — съгласи се господин Бенхамин. — Но защо ми го казвате?

— Току-що чух по радиото, че слепите хамелеони не си менят цвета — каза зъболекарят.

След като остави разтворения чадър в ъгъла, господин Бенхамин окачи на един пирон самото и шапката си и седна на стола. Зъболекарят размачкваше в хаванчето някаква розова каша.

— Много неща се разправят — каза господин Бенхамин.

Не само в този миг, а винаги при всякакви обстоятелства той говореше с някаква тайнствена нотка.

— За хамелеоните ли?

— За всички.

Зъболекарят се доближи до стола с готовата смес, за да направи отпечатъка. Господин Бенхамин свали счупената протеза, уви я в кърпа и я сложи на стъклената полица до стола. Без зъби, с тесните си рамене и мършаво тяло, той приличаше на светец. След като нагласи сместа на небцето му, зъболекарят го накара да затвори уста.

— Така е — каза той, като го гледаше право в очите. — Аз съм страхливец.

Господин Бенхамин се опита да поеме дълбоко въздух, но зъболекарят задържа устата му затворена. „Не — възрази той наум. — Не е това.“ Знаеше, както и всички, че зъболекарят бе единственият осъден на смърт, който не напусна дома си. Бяха надупчили стените като решето, бяха му дали срок от двадесет и четири часа, за да напусне селото, но не успяха да го пречупят. Той бе преместил кабинета в една от вътрешните стаи и бе продължил да работи, с револвера наблизо, без да губи самообладание, докато преминаха дългите месеци на терора.

Докато извършваше операцията, зъболекарят няколко пъти видя в очите на господин Бенхамин да проблясва един и същ отговор, изразяващ повече или по-малко безпокойство. Но задържа устата му затворена, докато гипсът се втвърди. После свали отливката.

— Нямах пред вид това — успя да проговори най-после господин Бенхамин. — Имах пред вид пасквилите.

— А-а — каза зъболекарят. — Значи, и ти обръщаш внимание на това.

— Те са признак за разложение — каза господин Бенхамин.

Той отново бе сложил протезата си и сега започваше старателно да си облича самото.

— Те са признак, че всичко рано или късно се узнава — каза зъболекарят с безразличие. Той погледна през прозореца помътеното небе и предложи: — Ако искаш, почакай да спре дъждът.

Господин Бенхамин окачи чадъра на ръката си. „В магазина няма никой“ — отвърна той, като на свой ред се вгледа в набъбналият от вода облак. Помаха с шапка за довиждане.

— И си избий тази мисъл от главата, Аурелио — каза вече при вратата. — Никой няма право да те мисли за страхливец само защото си извадил един зъб на кмета.

— В такъв случай — каза зъболекарят — почакай една секунда.

Той отиде до вратата и подаде на господин Бенхамин някакъв сгънат лист.

— Прочети и предай.

Господин Бенхамин нямаше защо да разгъва листа, за да разбере какво е. Изгледа го с отворена уста.

— Пак ли?

Зъболекарят кимна с глава и остана на вратата, докато господин Бенхамин излезе.

В дванадесет жена му го извика да обядва. Анхела — двадесетгодишната му дъщеря, кърпеше чорапи в столовата, обзаведена просто и бедно с мебели, които имаха вид на стари по рождение. Върху дървен перваз към двора бяха наредени боядисани в червено гърнета с билки.

— Горкият Бенхаминсито — каза зъболекарят, като седнаше на мястото си пред кръглата маса, — разтревожил се е от пасквилите.

— Всички са разтревожени — отвърна жена му.

— Сестрите Товар напускат селото — намеси се Анхела.

Майката взе чиниите, за да сипе супата. „Разпродават набързо всичко“ — каза тя. Като вдъхна топлия мирис на супата, зъболекарят се почувства чужд за тревогите на жена си.

— Ще се върнат — каза той. — Срамът има къса памет.

Като духаше в лъжицата, преди да изсърба супата, той зачака коментара на дъщеря си — момиче с малко суховат вид, като него, чийто поглед обаче излъчваше необикновена живост. Но тя не отвърна нищо. Заговори за цирка. Каза, че имало някакъв мъж, който с трион разрязвал жена си наполовина, едно джудже, което пеело с глава, навряна в устата на лъва, и един акробат, който правел тройно салтомортале над поставка с ножове. Зъболекарят я слушаше и се хранеше мълчаливо. Накрая обеща, че тази вечер, ако не вали, всички ще идат на цирк.

В спалнята, докато окачваше хамака за следобедния сън, той разбра, че обещанието не бе променило настроението на жена му. Тя също бе готова да напуснат селото, ако им лепнеха пасквил.

Зъболекарят я изслуша, без да се изненада. „Ще е много весело — каза той, — след като не успяха да ни изкарат оттук с куршуми, сега да ни изгонят с някаква хартийка, залепена на вратата.“ Той си изу обувките и се пхна в хамака по чорапи, като я успокояваше:

— Но не се притеснявай, няма никаква опасност да ни залепят пасквил.

— Не щадят никого — каза жената.

— Зависи — възрази зъболекарят. — Те знаят, че с мене е различно.

Жената се изтегна в леглото с израз на безкрайна умора.

— Поне да знаеше кой ги слага.

— Който ги слага, той си знае — каза зъболекарят.

Кметът прекарваше по цели дни, без да хапне нищо. Просто забравяше. Дейността му — понякога трескава — беше толкова безредна, колкото и дългите периоди на леност и скука, когато бродеше из селото безцелно или се затваряше в блиндирания кабинет, загубил всякакво чувство за време. Винаги сам, винаги малко завеян, той нямаше никакво увлечение, нито си спомняше някога да се е подчинявал на редовни навици. Тласкан единствено от непоносим глад, той се появяваше в хотела кога да е и ядеше, каквото му сервираха.

Този ден обядва със съдията Аркадио. Останаха заедно целия следобед, докато бе узаконена продажбата на терените. Вещите лица изпълниха дълга си. Пълномощникът, назначен временно, изпълни

задълженията си в продължение на два часа. Малко след четири, когато влязоха в салона за билиард, двамата имаха вид на завърнали се от тежко пътешествие в бъдещето.

— Значи, свършихме — каза кметът, потривайки ръце.

Съдията Аркадио сякаш не го чу. Кметът го видя как слепешката търси столче край тезгяха и му подаде едно хапче.

— Една чаша вода — нареди той на дон Роке.

— Една студена бира — поправи го съдията Аркадио, опрял чело на тезгяха.

— Или една студена бира — съгласи се кметът и сложи парите върху тезгяха. — Спечели си я с мъжки труд.

След като изпи бирата, съдията Аркадио разтърка корените на косите си с пръсти. Заведението бе празнично развълнувано в очакване на цирковия парад.

Кметът го гледаше от салона за билиард. Разтърсвано от духовите и ударните инструменти, първо мина момиче в сребрист костюм, седнало върху слон-джужде с уши като малангови листа. След това преминаха палячовците и акробатите. Дъждът бе спрял съвсем и последните слънчеви лъчи започваха да стоплят измитата привечер. И когато музиката спря, за да може мъжът на кокили да прочете съобщението, сякаш цялото село се издигна над земята, замлъкнало в чудотворна тишина.

Отец Анхел, който наблюдаваше парада от стаята си, отмерваше такта на музиката с глава. Това добро настроение, появило се от детството, не го напусна и на вечеря, и в първите вечерни часове чак докато престана да следи кой влиза в киното и отново остана сам със себе си в спалнята. След молитвата седя в състояние на скръбен екстаз в тръстиковия стол-люлка и не усети кога е станало девет часа, кога е замлъкнал високоговорителят в киното, а на негово място е закрякала жаба. Тогава се доближи до работната си маса, за да напише доклад до кмета.

На едно от почетните места в цирка, което бе заел по настояване на импресариото, кметът изгледа началния номер на акробатите и едно излизане на палячовците. После се появи Касандра, облечена в черно кадифе, с вързани очи, готова да отгатне мислите на присъстващите. Кметът избяга. Направи обичайната обиколка из селото и в десет отиде

в полицията. Там го очакваше, красиво написана на лист за писмо, молбата на отец Анхел. Разтревожи го официалния ѝ тон.

Отец Анхел бе започнал да се съблича, когато кметът почука на вратата. „По дяволите — възкликна свещеникът. — Не ви очаквах толкова скоро.“ Кметът свали фуражката си, преди да влезе.

— Обичам да отговарям на писмата — усмихна се той.

Завъртайки я като диск, той хвърли фуражката върху тръстиковия стол. Под чешмата в легена с вода бяха оставени да се изстудяват няколко бутилки с газирани напитки. Отец Анхел взе една.

— Ще пиете ли една лимонада?

Кметът прие.

— Обезпокоих ви — каза свещеникът и тръгна право към целта, — за да ви изразя тревогата си от вашето безразличие към пасквилите.

Каза това така, че то би могло да прозвучи като шега, но кметът го разбра съвсем правилно. Изумен, той се запита как пасквилите са могли да разтревожат толкова отец Анхел.

— Странно е, отче, че и вие сте загрижен за това.

Отец Анхел бъркаше в чекмеджетата на масата, търсейки отваращата.

— Не самите пасквили ме безпокоят — каза той малко объркан, като не знаеше какво да прави с бутилката. — Безпокои ме известно чувство за несправедливост във всичко това.

Кметът взе от него бутилката и я отвори толкова сръчно с лявата си ръка о налчето на ботуша, че това привлече вниманието на отец Анхел. После облиза излязлата по гърлото на бутилката пяна.

— Всеки си има личен живот — започна той, без да успее да довърши мисълта си. — Наистина, отче, не виждам какво може да се направи.

Свещеникът се настани до работната маса. „Би трябвало да знаете — каза той. — В края на краищата това съвсем не е нещо ново за вас.“ Обходи стаята с разсеян поглед и каза с друг тон:

— Ще трябва да се направи нещо преди неделя.

— Днес е четвъртък — уточни кметът.

— Имам представа за времето — възрази свещеникът. И добави с неподозирана живост: — Но може би няма да е прекалено късно, за да изпълните дълга си.

Кметът се опита да извие шията на бутилката. Отец Анхел го гледаше как се разхожда от единия до другия край на стаята, изправен и строен, без никаква следа от физическо остаряване, и изпита остро чувство за малоценност.

— Както виждате — потвърди той, — не се касае за нищо изключително.

На камбанарията удари единадесет. Кметът изчака да отзвучи и последният звън и тогава с ръце на масата се наведе към свещеника. На лицето му бе изписана същата загриженост, която трябваше да прозвучи и в гласа му.

— Вижте какво, отче — започна той. — Селото е спокойно, у хората се заражда доверие във властта. Всяка проява на сила в този момент би била прекалено голям риск за нещо толкова незначително.

Отец Анхел поклати утвърдително глава. Помъчи се да обясни:

— Имам пред вид някакви най-общи мерки за сигурност.

— Във всеки случай — продължи кметът, без да променя положението си — аз вземам под внимание обстоятелствата. Вие знаете — държа затворени в участъка шестима полицаи, които получават заплата, без да вършат нищо. Не можах да издействам да ги сменят.

— Знам — каза отец Анхел. — Не ви обвинявам в нищо.

— Сега — продължаваше разпалено кметът, без да обръща внимание на прекъсването — за никого не е тайна, че трима от тях са углавни престъпници, измъкнати от дранголника и преоблечени като полицаи. Така както стоят нещата, не мога да ги пусна на улицата да ловят призраци.

Отец Анхел разпери ръце.

— Естествено — съгласи се решително — това изобщо не влиза в сметката. Но защо например не се обърнете към почтените граждани?

Кметът се протегна и неохотно отпи няколко глътки от бутилката. Ризата на гърдите и гърба му беше мокра от пот. После рече:

— Почтените граждани, както вие казвате, си умират от смях с тия пасквилы.

— Не всички.

— Освен това не е редно да тревожим хората за нещо, което в края на краищата не си заслужава. Откровено казано, отче — завърши той в добро настроение, — до тази вечер не ми бе хрумвало, че вие и аз ще имаме нещо общо с тая работа.

Отец Анхел придоби майчинско изражение. „Донякъде, да“ — възрази той и се впусна в дълго обяснение, в което вече се промъкваха наизреци пасажии от проповедта, която мислено бе започнал да подрежда от предишния ден, по време на обяда у вдовицата Асис.

— Става дума, ако може така да се каже — достигна той върхната точка, — за тероризъм в морално отношение.

Кметът широко се усмихна. „Добре, добре — почти го прекъсна той. — Хартийките не си заслужават толкова философстване, отче.“ Като остави на масата недоизпитата бутилка, той отстъпи в най-добро настроение:

— Щом ми поставяте въпроса по този начин, трябва да видим какво можем да направим.

Отец Анхел поблагодари. Не било никак приятно, както каза той, човек да се изкачи на амвона в неделя с тревога като тази. Кметът се бе опитал да го разбере. Но си давал сметка, че е прекалено късно и вече отнемал от съня на свещеника.

Барабанчикът се появи като призрак от миналото. Барабанът заби пред салона за билиард в десет сутринта и държа селото в равновесие в самия център на тежестта чак докато прозвучаха енергично и предупредително трите заключителни удара и безпокойството отново бе възстановено.

— Смъртта! — възкликна вдовицата Монтиел, като видя как се отварят врати и прозорци и как от всички страни хората се стичат към площада. — Смъртта дойде!

След като се окопоти от първоначалната изненада, тя дръпна пердетата на балкона и се загледа в тълпата, наобиколила полицая, който се готвеше да прочете наредбата. На площада цареше преголяма тишина за гласа на глашатая. Въпреки че напрегна слух да чуе какво се казва, с ръка зад ухото, вдовицата Монтиел успя да долови само две думи.

Никой в къщата не можа да ѝ обясни нищо. Наредбата бе прочетена със същия властен ритуал както винаги — някакъв нов ред се бе възцарил в света и тя не откри никого, който да го е разбрал. Готвачката се уплаши от бледността ѝ.

— За какво беше наредбата?

— Тъкмо това се мъча да разбера, но никой нищо не знае. Разбира се, откакто свят светува — добави вдовицата, — наредбата никога не е носила нищо добро.

Тогава готвачката излезе на улицата и се върна с подробности. От тази вечер нататък и до отстраняването на причините се въвежда комендантски час. Никой няма право да излиза на улицата между осем часа вечерта и пет часа сутринта без разрешение, подписано и подпечатано от кмета. Полицията имаше заповед да извика три пъти „стой“ на всяко лице, срещнато на улицата, а в случай на неподчинение имаше заповед да стреля. Кметът щял да организира патрули от цивилни, избрани от самия него, които да съдействат на полицията при нощните обходи.

Като си гризеше ноктите, вдовицата Монтиел попита кои са причините за вземането на тази мярка.

— В наредбата не се казва нищо — отвърна готвачката, — но всички говорят, че са пасквилите.

— Сърцето ми го подсказваше — възкликна вдовицата ужасена. — Смъртта се е заселила в това село.

Тя накара да повикат господин Кармичаел. Подчинявайки се по-скоро на някаква прастара и дълбока сила, отколкото на някакъв порив, тя нареди да извадят от килера и да отнесат в спалнята кожения куфар с медни кабари, който Хосе Монтиел бе купил за единственото си пътуване — една година преди смъртта си. Извади от шкафа няколко рокли, бельо и обувки и подреди всичко в куфара. Докато вършеше това, тя бе обзета от чувството за пълно спокойствие, за което толкова пъти бе мечтала, представяйки си, че е далеко от това село и от тази къща, в някоя стая с огнище и тераска, със сандъчета за риган и където само тя ще има право да си спомня за Хосе Монтиел и единствената ѝ грижа ще е да чака понеделник следобед, когато ще чете писмата от дъщерите си.

Бе прибрала само най-необходимите дрехи, коженото калъфче с ножиците, левкопласта и шишенцето йод, принадлежностите за шев, кутията от обувки с броеницата и молитвениците, но вече се измъчваше от мисълта, че взема повече неща, отколкото би ѝ простил господ. Тогава пхна гипсовия свети Рафаел в един чорап, намести го внимателно между дрехите и заключи куфара.

Когато пристигна, господин Кармичаел я завари облечена в най-скромните ѝ дрехи. Този ден, като някакъв многообещаващ знак, господин Кармичаел не носеше чадъра. Но вдовицата не забеляза това. Тя извади от джоба всички ключове на къщата, отбелязани с надписани на машина картончета, и му ги връчи с думите:

— Оставям в ръцете ви греховния свят на Хосе Монтиел. Правете с него каквото щете.

Господин Кармичаел отдавна се боеше от настъпването на този миг.

— Искате да кажете — започна неуверено той, — че искате да идете някъде другаде, докато всичко това премине.

Вдовицата възрази спокойно, но категорично:

— Отивам си завинаги.

Без да показва тревогата си, господин Кармичаел накратко изложи положението. Наследството на Хосе Монтиел още не бе разпродадено. Много имуществва, придобити по кой знае какъв начин и за които не бе останало време да се извършат формалностите, още не бяха узаконени. Докато не се сложеше ред в това хаотично богатство, за което дори самият Хосе Монтиел през последните години нямаше

точна представа, беше невъзможно наследството да се продаде. Големият син, който беше консул в Германия, и двете ѝ дъщери, омагьосани от бленуваните пазари за плът в Париж, трябваше да се върнат или да посочат пълномощници, за да предявят правата си. Преди това нищо не можеше да се продаде.

Мигновеният проблясък в този лабиринт, от който не можеше да се измъкне от две години, този път не можа да развълнува вдовицата Монтиел.

— Няма значение — настоя тя. — Децата ми са щастливи в Европа и нямат никаква работа в тази дивашка страна, както те казват. Ако искате, господин Кармичаел, направете един вързоп от всичко, което намерите в тази къща, и го хвърлете на прасетата.

Господин Кармичаел не ѝ възрази. Под предлог, че все пак някои неща за пътуването трябвало да се подготвят, той излезе да повика лекаря.

— Сега ще видим, Гуардиола, в какво се заключава твоят патриотизъм.

Бръснарят и групичката мъже, които разговаряха в бръснарницата, познаха кмета още преди да го видят на вратата. „И вашият също — продължи той и посочи двамата най-млади. — Тази нощ ще получите пушката, за която толкова мечтахте, да видим дали ще посмеете да я обърнете срещу нас.“ Невъзможно беше човек да се усъмни в сърдечния тон на думите му.

— По-добре дайте ни метла — възрази бръснарят. — Най-доброто оръжие за лов на вещици е метлата.

Той дори не погледна кмета. Бръснеше врата на първия сутрешен клиент и не обръщаше особено внимание на кмета. Едва когато видя, че пита кои са от запаса и умеят да боравят с пушка, бръснарят разбра, че наистина е един от избраните.

— Наистина ли, лейтенанте, ще ни забъркате в тази каша? — попита той.

— Брей, мама му стара — отговори кметът. — Цял живот хленчите за пушки, а сега, когато ви се дават, не можете да повярвате.

Той застана зад бръснаря, откъдето можеше да наблюдава в огледалото цялата група. „Съвсем сериозно — каза той и смени тона

със служебен. — Тази вечер в шест запасняците от първа категория да се представят в участъка.“ Бръснарят се изправи срещу него в огледалото.

— А ако се разболея от пневмония? — попита той.

— Ще те лекуваме в участъка — отвърна кметът.

Грамофонът в билиардната зала разсукваше някакво сантиментално болеро. Салонът беше празен, но на някои масички се виждаха недопити чаши и бутилки.

— Сега вече — каза дон Роке, като видя, че кметът влиза — тая свърши. Ще трябва да затварям в седем.

Кметът продължи право към дъното, където и масичките за игра на карти бяха празни. Отвори вратата на клозета, надникна в килера и чак тогава се върна при тезгяха. Като минаваше край масата за билиард, неочаквано повдигна сукното, с което беше покрита, и каза:

— Хайде, стига сте се правили на бълзловци. Изпод масата се измъкнаха две момчета, които отупваха праха от панталоните си. Едното беше преbledняло. На другото, още по-младо, бяха пламнали ушите. Кметът леко го побутна към масичките до входа.

— И както сме се разбрали — рече им той, — в шест следобед в участъка.

Дон Роке продължаваше да стои зад тезгяха.

— При това положение — каза той — човек трябва да се заеме с контрабанда.

— Това е за два-три дни — каза кметът.

Собственикът на киносалона го настигна на ъгъла. „Само това ми липсваше — извика той. — Първо камбаните, сега и тромпет.“ Кметът го потупа по рамото и се опита да продължи.

— Ще го отчуждя — каза той.

— Не можете — възрази собственикът. — Киното не е обществено заведение.

— При извънредно положение — каза кметът — и киното може да се обяви за обществено заведение.

Едва тогава той престана да се усмихва. Заизкачва по две стъпалата на участъка и като стигна до първия етаж, разпери ръце и отново се засмя.

— По дяволите! — възкликна. — И вие ли?

Отпуснат на един сгъваем стол с небрежността на ориенталски монарх, седеше импресариото на цирка. Вгълбен, той пушеше лула на морски вълк. Сякаш се намираше у дома си, той покани кмета да седне:

— Да поговорим делово, лейтенанте.

Кметът примъкна една табуретка и седна срещу него. Като държеше лулата в украсената с разноцветни пръстени ръка, импресариото направи загадъчен знак.

— Мога ли да говоря съвсем откровено?

Кметът потвърди с кимане.

— Разбрах това още щом ви видях да се бръснете — каза импресариото. — Е, добре, аз съм свикнал да познавам хората и знам, че този комендантски час за вас...

Кметът го наблюдаваше с подчертано развеселен вид.

— Докато за мене, след като направих разходите по монтирането и трябва да изхранвам 17 души и 9 звяра, е направо казано катастрофа.

— Е и?

— Предлагам — продължи импресариото — да продължите комендантския до единадесет и да си поделяме печалбата от вечерното представление.

Кметът продължи да се усмихва, без да променя положението си.

— Предполагам — рече той, — че не ви е било много трудно да намерите в селото хора, които да кажат, че съм мошеник.

— Това е съвсем законна сделка — възрази импресариото.

Той не забеляза кога точно кметът стана сериозен.

— Ще поговорим в понеделник — каза лейтенантът някак неопределено.

— В понеделник ще съм заложил и кожата си — възрази импресариото. — Нямаме нищо.

Кметът го изпрати до стълбата, като леко го потупваше по гърба. „Не ми ги разправяйте на мене — каза той. — Познавам занаята.“ Като стигнаха до стълбата, той каза с утешителен тон:

— Пратете ми тази вечер Касандра.

Импресариото се опита да се обърне, но ръката на гърба му решително го натискаше.

— Разбира се — каза той. — Това е най-лесната работа.

— Изпратете ми я — настоя кметът — и утре ще поговорим.

Господин Бенхамин бутна с върховете на пръстите си вратата с мрежа, но не влезе в къщата. Възкликна със сдържано отчаяние:

— Прозорците, Нора.

Нора де Хакоб — зряла и едра, подстригана по мъжки, лежеше срещу електрическия вентилатор в полутъмния хол. Чакаше господин Бенхамин, за да обядват. Като го чу, тя непохватно се изправи и отвори четирите прозореца, които гледаха към улицата. Горещ полъх нахлу в гостната, постлана с плочи с някакъв ъгловат паун, повтарящ се до безкрайност, и мебели в калъфи от плат на цветя. И в най-малката подробност личеше западнал разкош.

— Има ли нещо вярно в това, което разправят хората? — попита тя.

— Много неща се разправят.

— За вдовицата Монтиел — уточни Нора де Хакоб. — Казват, че се побъркала.

— За мене тя отдавна си е побъркана — каза господин Бенхамин. И добави с известно разочарование: — Така е, тази сутрин тя се опита да се хвърли от балкона.

Масата, която изцяло се виждаше от улицата, беше подредена — с по един прибор във всеки край. „Божие наказание“ — каза Нора де Хакоб и плесна с ръце, за да поднесат обяда. Тя взе и електрическия вентилатор в трапезарията.

— От сутринта къщата е пълна с народ — каза господин Бенхамин.

— Добра възможност човек да я зърне отвътре — рече Нора де Хакоб.

Чернокожо момиче, с пълна с червени възелчета глава, сложи врящата супа на масата. Миризма на пиле изпълни трапезарията и горещината стана нетърпима. Господин Бенхамин нагласи салфетката на врата си и рече „наздраве“. Опита се да хапне от врящата лъжица.

— Духай и не бъди глупак — каза тя нетърпеливо. — И си свали самото. С твоите скрупули да не влизаш в къщата при затворени прозорци ще ни умориш от жегата.

— Сега това е по-наложително от всякога — каза той. — Никой не може да каже, че не е видял от улицата всяко мое движение, докато

съм в къщата ти.

Тя разкри блестящата си изкуствена усмивка с венци от червен восък за запечатване на документи. „Не ставай смешен — възкликна. — Колкото до мене, могат да казват каквото си щат.“ Когато вече можеше да яде от супата, тя продължи да говори в промеждутъците:

— Бих се загрижила наистина за това какво ще кажат за Моника — заключи, имайки пред вид петнадесетгодишната си дъщеря, която не се бе връщала за ваканция, откакто бе отишла в колежа. — Но за мене не могат да кажат нищо освен това, което всички знаят.

Господин Бенхамин този път не ѝ отправи обичайната си неодобрителна усмивка. Ядяха супата си мълчаливо, разделени от двуметровата дължина на масата — най-късото разстояние, което той някога си бе позволявал, особено пред хора. Преди двадесет години, когато тя беше в колежа, той ѝ пишеше дълги, пълни с условности писма, на които тя отговаряше с пламенни бележчици. През една ваканция, по време на разходка из полето, Нестор Хакоб — съвсем пиян, я завлече за косата до един ъгъл в задния двор и ѝ се обясни без алтернативи: „Ако не се ожениш за мене, ще ти тегля куршума.“ Ожениха се в края на ваканцията. Десет години по-късно се бяха разделили.

— Все пак — каза господин Бенхамин — не бива със затворени врати да се възбужда въображението на хората.

Той се изправи веднага след кафето. „Отивам си — рече. — Мина сигурно се е отчаяла.“ Когато беше до вратата и си слагаше шапката, той възкликна:

— Тази къща е истинска пещ.

— Нали и аз това ти казвам — каза тя.

Почака на крайния прозорец, докато той се отдалечи, и ѝ помаха с ръка, сякаш я благославяше. После отнесе вентилатора в спалнята, затвори вратата и се съблече съвсем гола. Накрая, както всеки ден след обяда, тя отиде в съседната баня и седна на клозетната чиния, сама с тайната си.

Четири пъти на ден тя виждаше как Нестор Хакоб минава покрай къщата. Всички знаеха, че живее с друга жена, че има четири деца от нея и бе считан за примерен баща. Няколко пъти през последните години той бе минавал с децата покрай къщата, но никога с жената. Тя го бе видяла да слабее, да остарява и пребледнява и да се превръща в

чужд човек, чиято някогашна интимност ѝ изглеждаше невероятна. Понякога, по време на самотните следобедни дремки, тя отново го бе желала по един невъзможен начин — не такъв, какъвто минаваше край къщата, а какъвто беше още преди да се роди Моника, когато неговата кратка и скучна любов още не ѝ беше станала непоносима.

Съдията Аркадио спа до обяд. Така че узна за наредбата чак след като стигна в канцеларията. Секретарят му, напротив, бе под пара още от осем сутринта, когато кметът го бе помолил да препише наредбата.

— Все пак — размисли съдията Аркадио, след като се осведоми за подробностите — доста драстично е написана. Но беше необходимо.

— Това си е все същата наредба.

— Така е — съгласи се съдията. — Но нещата се промениха, и изразите също трябва да се променят. Хората сигурно са се уплашили.

Все пак, както установи по-късно, докато играеше на карти в салона за бiliarд, не страхът беше преобладаващото чувство. Беше по-скоро някакво усещане за колективна победа, предизвикана от потвърждението на това, което бе в съзнанието на всички — нищо не се бе променило. Когато напускаше салона за бiliarд, съдията Аркадио не можа да избегне кмета.

— Значи, пасквилите не си заслужаваха — му каза. — Хората са щастливи.

Кметът го хвана под ръка. „Никой не прави нищо срещу хората — каза той. — Просто обичайното в тези случаи.“ Съдията Аркадио се отчайваше от тези разговори в движение. Кметът вървеше с решителна крачка, сякаш отиваше някъде по бърза работа, и чак след дълго обикаляне разбираше, че никъде не отива.

— Това няма да продължи цял живот — продължи той. — До неделя този хубостник с пасквилите ще ни падне в ръцете. Не знам защо си мисля, че е жена.

На съдията Аркадио не му се вярваше. Въпреки небрежността, с която приемаше информацията на секретаря си, той бе стигнал до едно по-общо заключение — пасквилите не бяха дело само на един човек. Като че ли не се подчиняваха на никакъв определен план. В последно време някои се бяха появили в нова разновидност като рисунки.

— Може да не е нито мъж, нито жена — заключи съдията Аркадио. — Може да са различни мъже и различни жени, но всеки да действа поотделно.

— Я не ми усложнявайте нещата, съдия — каза кметът. — Вие би трябвало да знаете, че във всяко нещо, дори да са намесени много хора, има само един виновен.

— Това го е казал Аристотел, лейтенанте — възрази съдията Аркадио. И добави убедено: — Във всеки случай тази мярка ми изглежда безразсъдна. Просто тия, дето ги лепят, ще чакат да се отмени комендантският час.

— Няма значение — каза кметът, — в края на краищата трябва да се спазва принципът за власт.

Избраните мъже бяха започнали да се събират в участъка. Малкият двор с високи бетонни стени, изпъстрени със следи от кръв и дупки от куршуми, напомняше за времето, когато килиите се оказваха недостатъчни и държаха затворници на открито. Този следобед невъоръжените полицаи се мотаеха по долни гащи из коридорите.

— Ровира — извика кметът от вратата. — Донеси нещо за пиене на тези момчета.

Полицаят започна да се облича.

— Ром ли?

— Не ставай тъпак — извика кметът на път за блиндирания кабинет. — Нещо разхладително.

Събраните запасняци пушеха, насядали покрай стените на двора. Съдията Аркадио ги огледа от балкона на втория етаж.

— Доброволци ли са?

— Представете си — отвърна кметът, — трябваше да ги измъквам изпод леглата, като че ли отиват в казармата.

Съдията не откри нито едно непознато лице.

— Като че ли ги е набирала опозицията — рече той.

Тежките стоманени врати на кабинета се отвориха и отвътре появиха хлад. „Това значи, че ще са добри в боя.“ — усмихна се кметът, след като запали лампата в частната си крепост. В единия край имаше походно легло, върху едно столче — стъклена кана и чаша, а под леглото — нощно гърне. На голите бетонни стени бяха облепени пушки и леки картечници. Помещението се проветряваше единствено през тесните и високи кръгли прозорчета, откъдето се виждаха

пристанището и двете главни улици. В другия край беше писалището и до него — касата.

Кметът завъртя комбинацията на ключалката.

— И това не е всичко — рече той. — На всички ще раздам пушки.

След тях влезе полицаят. Кметът му подаде няколко банкноти с думите: „Донеси и по два пакета цигари за всеки.“ Когато останаха сами, той отново се обърна към съдията Аркадио.

— Как ви се струва тая работа?

Съдията замислено отвърна:

— Безполезен риск.

— Хората ще останат със зяпнали уста — каза кметът. — Освен това ми се струва, че тия нещастници няма да знаят какво да правят с пушките.

— Може и да са пообъркани — съгласи се съдията, — но бързо ще се окопитят.

Той направи усилие да потисне чувството за празнота в стомаха. „Внимавайте, лейтенант — разсъди той. — Да не изпортите всичко.“ Кметът с тайнствен жест го подкани да излезе от кабинета.

— Не ставайте страхливец, съдия — пошушна на ухото му. — Ще имат само халосни патрони.

Когато излязоха на двора, лампите вече бяха запалени. Събраните мъже пиеха газирани напитки под мръсните електрически крушки, в които се блъскаха мухите. Като се разхождаше от единия до другия край на двора, където тук-там имаше локви дъждовна вода, кметът с бащински тон им обясни в какво се състоеше тяхната задача тая нощ — щяха да застанат на пост по двама по главните кръстовища и ъгли и трябваше да стрелят срещу всеки, бил той мъж или жена, който не се подчини на три пъти повторената заповед „стой“. Препоръча им да бъдат смели и предпазливи. След полунощ щяха да им раздадат нещо за ядене. Кметът се надяваше, с божия помощ, че всичко ще мине без неприятности и че селото ще съумее да оцени това усилие на властите в полза на обществената сигурност.

Отец Анхел ставаше от масата, когато от камбанарията зазвучаха осемте удара. Той угаси светлината на двора, пусна резето и се

прекръсти над молитвеника: „В името на бога.“ В някакъв далечен двор изкрещя алкараван. Задрямала в хладния коридор до клетките, покрити с тъмни парчета плат, вдовицата Асис чу втория камбанен звън и попита, без да отваря очи: „Роберто върна ли се?“ Една прислужница, приклепнала на прага, отвърна, че си е легнал още в седем часа. Малко преди това Нора де Хакоб бе намалила радиото и се наслаждаваше на леката музика, която сякаш идеше от някое много чисто и уютно място. Един глас, прекалено далечен, за да изглежда действителен, извика някакво име от хоризонта и кучетата се разлаяха.

Зъболекарят не бе чул новините докрай. Като си спомни, че Анхела решава някаква кръстословица под крушката на двора, той й нареди, без да я погледне: „Затвори вратника и иди я довърши в стаята.“ Жена му се стресна и се събуди.

Роберто Асис, който наистина си бе легнал в седем, стана, за да погледне площада през полуотворения прозорец, но видя само мрачните бадемови дървета и последната светлина, която угасваше на балкона на вдовицата Монтиел. Жена му запали нощната лампа и с приглушен шепот го накара да си легне. Някакво скитащо псе продължи да лае и след петия камбанен звън.

В горещата стая, претъпкана с празни кутии и празни шишета, дон Лало Москоте хъркаше с вестник върху корема и вдигнати на челото очила. Парализираната му съпруга, разтърсена от спомена за други такива нощи, пъдеше комарите с парцал, докато броеше наум ударите на часовника. След далечните викове, кучешкия лай и предпазливите притичвания започваше тишината.

— Гледай да има корамин — напомняше доктор Хиралдо на жена си, която, преди да си легне, подреждаше лекарства за първа помощ в лекарската му чанта. Двамата мислеха за вдовицата Монтиел, вдървена като мъртвец след последната доза луминал.

Само дон Сабас, след дълъг разговор с господин Кармичаел, бе изгубил представа за времето. Още седеше в кабинета и мереше на кантара закуската си за следващия ден, когато прозвуча седмата камбана и жена му излезе от спалнята с разрошена коса. Реката спря. „В една такава нощ“ — прошепна някой в тъмното точно в мига, когато прозвуча осмият звън — дълбок, безвъзвратен, и нещо, което петнадесет минути преди това бе започнало да пращи, угасна.

Доктор Хиралдо затвори книгата, докато звучеше тръбата за комендантския час. Жена му сложи чантата върху нощната масичка, легна си с лице към стената и угаси своята лампа. Лекарят отвори книгата, но не се зачете. И двамата дишаха отмерено, сами в едно село, което напрегнатата тишина бе смалила до размерите на спалнята.

— Какво мислиш?

— Нищо — отвърна лекарят.

Не можа да се съсредоточи чак до единадесет часа, когато се върна на същата страница, до която беше стигнал, когато удари осем часът. Прегъна ъгълчето на листа и сложи книгата на масичката. Жена му спеше. По-рано двамата будуваха до сутринта, като се мъчеха да определят мястото и причините за гърмежите. Няколко пъти шумът от ботушите и оръжието стигаше до вратата на къщата и двамата чакаха седнали в леглото дъжда от куршуми, който трябваше да разбие вратата. Много нощи, когато вече се бяха научили да различават многобройните отсенки на ужаса, те лежаха будни, облегли глави на възглавниците, пълни с нераздадени нелегални позиви. Една сутрин чуха пред вратата на кабинета същите предпазливи приготовления, които обикновено предхождат серенадите, после уморения глас на кмета: „Там не. Тоя не се бърка в нищо.“ Доктор Хиралдо угаси лампата и се опита да заспи.

Дъждът заръмя след полунощ. Бръснарят и още един от мобилизираните, поставени на пост на ъгъла на пристанището, напуснаха мястото си и отидоха да се скрият под стряхата на магазина на господин Бенхамин. Бръснарят запали цигара и разгледа пушката на светлината на клечката. Беше нова.

— Мейд ин уса^[1] — каза той.

Другарят му запали няколко клечки, за да види марката на своята карабина, но не можа да я открие. От стряхата падна капка върху приклада на пушката и предизвика глух гърмеж. „Ама че странна работа — измърмори другият и я обърса с ръка. — Седим тук, всеки с пушка в ръка, и се мокрим на дъжда.“ В тъмното село се долавяше само шумът от дъжда под стряхата.

— Деветима сме — каза бръснарят. — Те са седем, като броим и кмета, но трима са затворени в казармата.

— Преди малко си мислех същото — каза другият.

Батерийката на кмета грубо ги освети — свити край стената и мъчейки се да предпазят оръжието от капките, които избухваха като сачми върху обувките им. Познаха го, когато угаси фенерчето и се пхна под стряхата. Носеше военна мушама и праметната на ремък ръчна картечница. Придружаваше го един полицай. Като погледна часовника, който носеше на дясната си ръка, кметът нареди на полицая:

— Идете в участъка да видите какво става с провизиите.

Със същата енергия би изрекъл и военна заповед. Полицаят изчезна под дъжда. Тогава кметът седна на земята до запасните.

— Какво ново? — попита той.

— Нищо — отвърна бръснарят.

Другият предложи на кмета цигара, преди да запали своята. Кметът отказа.

— Докога ще ни държите така, лейтенант?

— Не знам — каза кметът. — Засега докато свърши комендантският час. Утре ще видим какво ще правим.

— До пет сутринта! — възкликна бръснарят.

— Представяш ли си — каза другият. — А аз съм на крак от четири сутринта.

Кучешко джафкане стигна до тях през шепота на дъжда. Кметът изчака да спре шумът — остана само някакъв самотен лай. После се обърна към мъжа с потиснат вид.

— На мене ли го казвате, дете половината ми живот отиде в тая работа. Едва се държа на краката си от умора.

— Няма никакъв смисъл — каза бръснарят. — Това е съвсем безсмислено. Изглежда, че е женска история.

— И аз започвам да си мисля същото — въздъхна кметът.

Полицаят се върна да съобщи, че чакат да спре дъждът, за да раздадат храната. После докладва и друго нещо — някаква жена, хваната без пропуск, чакала кмета в казармата.

Беше Касандра. Покрита с мушама, тя спеше в сгъваемия стол, в осветяваната само от бледата крушка на балкона стая. Кметът я стисна за носа с два пръста. Тя изхленчи, трепна и отвори очи.

— Сънувах — каза тя.

Кметът запали лампата в стаята. Като заслони очите си с ръка, жената жално се протегна и за миг кметът изпита болка заради

сребристите ѝ нокти и обръснатата подмишница.

— Ти си голям нахалник — каза тя. — Стоя тук от единайсет.

— Очаквах да те намеря в стаята — оправда се кметът.

— Нямах пропуск.

Косата ѝ, червеникава преди две нощи, сега беше сребристосива. „Забравих — усмихна се кметът и след като окачи мушамата, седна на един стол до нея. — Надявам се, че не са помислили, че ти лепиш листчетата по стените.“

Жената бе възвърнала свободното си държание.

— Жалко — възрази тя. — Обожавам силните преживявания.

Изведнъж кметът се почувства като изгубен в стаята. С незащитен вид, като кършеше пръсти, той прошепна:

— Трябва да ми направиш една услуга. — Тя го изгледа.

— Искam — продължи кметът — да хвърлиш картите, но само за мене, и да видим ще се разбере ли кой е тоя с листчетата.

Тя обърна лице на другата страна. „Разбирам“ — каза след кратко мълчание. Кметът я подтикна:

— Правя го най-вече заради вас.

Тя кимна с глава.

— Вече гледах — каза тя.

Кметът не можа да скрие нетърпението си. „Нещо много странно излезе — продължи Касандра с премерен мелодраматизъм. — Картите бяха толкова ясни, че като ги видях върху масата, се уплаших.“ Дори дишането ѝ бе станало артистично.

— Кой е?

— Цялото село и никой.

---

[1] USA — САЩ. — Б.пр. ↑

Синовете на вдовицата Асис дойдоха на литургия в неделя. Бяха седмина, освен Роберто Асис. Всички бяха като излети в един и същ калъп — едри и яки, с нещо катърско в склонността им към тежката работа, и кротки пред майката, на която сляпо се подчиняваха. Роберто Асис, най-малкият и единственият, който се бе оженил, си приличаше с братята само по гърбицата на носа. С крехкото си здраве и изтънчени маниери той беше като утешителна награда вместо дъщерята, която вдовицата Асис така и не дочака.

В кухнята, където седемте Асисовци бяха оставили животните, вдовицата се разхождаше между вързани за краката пилета, зеленчуци и топки сирене, тъмни пити захар и късове осолено месо и раздаваше нареждания на слугините. След като в кухнята бе сложен ред, тя нареди да подберат най-доброто от всичко за отец Анхел.

Свещеникът се бръснеше. От време на време той протягаше ръка навън, за да навлажни брадата си с дъждовната вода. Канеше се да свършва, когато две боси момичета бутнаха вратата, без да чукат, и изсипаха пред него няколко зрели ананаса, банани, захар на пити, сирене и кошница, пълна със зеленчуци и пресни яйца.

Отец Анхел им смигна. „Това прилича — каза той — на мечтата на чичо Зайко.“ По-малкото момиче, с широко отворени очи, го посочи с пръст:

— Я, и свещениците се бръснели!

Другата я избута към вратата. „А ти какво си мислеше? — усмихна се свещеникът и добави сериозно: — И ние сме хора.“ После се загледа в пръснатите по пода провизии и си каза, че само къщата на Асис е способна на такова разточителство.

— Кажете на момчетата — почти извика той, — че господ ще им го заплати със здраве.

Отец Анхел, който за четиридесет години свещеническа служба не се бе научил да овладява безпокойството си преди тържествени случаи, прибра приборите, без да се избръсне докрай. После събра провизиите, струпал ги под мивката и влезе в ризницата, като бършеше ръце в расото.

Църквата беше пълна. На две пейки край амвона, подарени от самите тях и с имената им, изписани върху медни плочки, седяха Асисовци с майката и снахата. Когато пристигнаха в църквата, за пръв път всички заедно от няколко месеца, би могло да се помисли, че

влизат на коне. Кристобал Асис, най-големият, който бе дошъл от чифлика преди половин час и не бе имал време да се обръсне, още носеше ботуши с шпори. Като се погледнеше този див исполин, изглеждаше верен никога непотвърденият слух, че Сесар Монтеро е извънбрачен син на стария Адалберто Асис.

В ризницата отец Анхел го чакаше неприятност — литургическите одежди не бяха на мястото си. Псалтът го завари слиян да рови в чекмеджетата, докато водеше неясен спор със самия себе си.

— Повикай Тринидад — нареди му свещеникът. — И я попитай къде е сложила епитрахила.

Беше забравил, че Тринидад е болна от събота. Вероятно, предположи псалтът, тя е взела някои неща в къщи, за да ги закърпи. Отец Анхел тогава облеche одеждите, предназначени за погребалните церемонии. Не успяваше да се съсредоточи. Когато се изкачи на амвона — нетърпелив и все още задъхан, той разбра, че доводите, назрели предишните дни, сега нямаше да имат тази убедителна сила, която имаха в самотата на стаята.

Говори десет минути. Като се запъваше в думите, изненадан от множеството идеи, които не се побираха в предвидените калъпи, той забеляза вдовицата Асис, заобиколена от синовете ѝ. Сякаш ги виждаше няколко века по-късно на някаква неясна семейна снимка. Само Ребека де Асис, разхлаждаща пицния си бюст с ветрило от сандалово дърво, му се стори жива и истинска. Отец Анхел завърши проповедта, без да засегне пряко въпроса за пасквилите.

Вдовицата Асис постоя вдървена няколко минути, като сваляше и слагаше брачния си пръстен с някакво прикрито отчаяние, докато литургията продължаваше. После тя се прекръсти, изправи се и напусна храма през централния кораб, следвана безредно от синовете си.

В една утрин като тази доктор Хиралдо бе проумял вътрешния механизъм на самоубийството. Ръмеше безшумно, в съседната къща пееше авлига, а жена му говореше, докато той си миеше зъбите.

— Неделите са странни — каза тя, като слагаше масата за закуска. — Като че ли висят на кука, разрязани на четири — миришат

на сурово месо.

Лекарят завинти самобръсначката и започна да се бръсне. Очите му бяха влажни, а клепачите подпухнали. „Спиш лошо — каза жена му. И добави с лека горчивина: — Някоя такава неделя ще се събудиш стар.“ Беше облякла раиран пенъоар, а главата ѝ беше покрита с ролки.

— Направи ми една услуга — каза той, — млъкни.

Тя отиде в кухнята, сложи канчето с кафе на огъня и зачака да заври, заслушана първо в свирукането на авлигата, а малко след това — в шума на душа. Тогава отиде в стаята, за да може мъжът ѝ да намери бельото готово, когато излезе от банята. Когато слагаше закуската на масата, тя го видя готов за излизане; стори ѝ се малко помлад, облечен в панталона с цвят какъ и спортната риза.

Закусиха мълчаливо. Малко преди края той я изгледа с нежно внимание. Тя пиеше кафето с наведена глава, леко разтреперана от обида.

— Това е от черния дроб — оправда се той.

— Нищо не оправдава високомерието — възрази тя, без да вдигне глава.

— Сигурно съм отровен — каза той. — В дъждовно време черният дроб се задръства.

— Винаги казваш едно и също — уточни тя, — но никога нищо не правиш. Ако не си отваряш очите — добави, — ще трябва да се признаеш за неизлечимо болен.

Той като че ли се съгласи. „През декември — каза — ще идем за петнадесет дни на море.“ Загледа се в дъжда през ромбовете на дървената врата, която отделяше столовата от двора, натъжен от упорството на октомври, и добави: „След това поне четири месеца няма да има недели като тази.“ Тя събра закуп чиниите, преди да ги отнесе в кухнята. Като се върна в столовата, го завари с шапка на главата да подрежда чантата.

— Значи, вдовицата Асис пак напусна църквата — каза той.

Жена му бе разказала случката, преди да започне да си мие зъбите, но той не ѝ обърна внимание.

— Вече за трети път тази година — потвърди тя. — Изглежда, не е могла да си измисли по-добро забавление.

Лекарят разкри здравите си зъби.

— Богатите са побъркани.

На връщане от църквата няколко жени бяха наминали да видят вдовицата Монтиел. Лекарят поздрави групичката, събрала се в салона. Приглушен кикот го изпрати до площадката на стълбището. Преди да почука на вратата, той разбра, че има и други жени в спалнята. Някакъв глас го покани да влезе.

Вдовицата Монтиел бе седнала в леглото с разпусната коса и притискаше с ръце края на чаршафа към гърдите си. В скута ѝ се виждаха огледало и рогов гребен.

— Значи, и вие се готвите да идете на празненството — обърна се към нея лекарят.

— Ще празнува петнадесетия си рожден ден — каза една от жените.

— Осемнадесетия — поправи я вдовицата Монтиел с тъжна усмивка. Легна си отново в леглото и се покри до брадата. — Естествено мъже не са канени, а най-малко вие, докторе, лоша поличба е.

Лекарят сложи мократа шапка върху тоалетката. „Добре сте намислили — каза той, като наблюдаваше болната благосклонно и някак замислено. — Сега разбирам, че нямам работа тук.“ После, като се обърна към групата жени, се извини:

— Ще позволите ли?

Когато остана насаме с него, вдовицата Монтиел отново възприе горчивото изражение на болна. Но лекарят, изглежда, не го забеляза. Продължи да говори със същия празничен тон, докато подреждаше върху нощното шкафче нещата, които вадеше от чантата.

— Моля ви, докторе — помоли вдовицата, — стига вече инжекции. Заприличала съм на решето.

— Инжекциите — усмихна се докторът — са най-доброто нещо, което е измислено, за да си изкарват хляба лекарите.

Тя също се усмихна.

— Повярвайте — каза, като попипваше бедрото си през чаршафа, — всичко това ми е като изгнило. Не мога да се пипна.

— Ами не се пипайте — каза лекарят.

Тогава тя широко се усмихна.

— Говорете сериозно поне в неделя, докторе.

Лекарят вдигна ръкава, за да премери кръвното ѝ налягане.

— Лекарят ми е забранил — каза той. — Вредно е за черния дроб.

Докато той премерваше налягането, вдовицата с детинско любопитство наблюдаваше скалата на апарата. „Това е най-странният часовник, който съм виждала през живота си“ — каза тя. Лекарят не откъсна очи от стрелката, докато не престана да помпа.

— Само той определя точно кога трябва да се стане — каза лекарят.

Когато свърши, докато навиваше тръбичките на апарата, той внимателно се вгледа в лицето на болната. Сложи върху масичката туба с бели хапчета, които тя трябваше да взема на дванадесет часа. „Щом не искате повече инжекции — каза той, — няма да има повече инжекции. Вие сте по-здрава от мене.“ Вдовицата махна нетърпеливо с ръка.

— Никога не съм била болна — каза тя.

— Знам — съгласи се лекарят, — но трябваше да се измисли нещо, за да се оправдае сметката.

Като отмина забележката, вдовицата попита:

— Трябва ли още да лежа?

— Напротив — възрази лекарят, — забранявам ви го категорично. Слезте в салона и се погрижете за гостите, както му е редът. Освен това — добави той лукаво — за много неща имате да си поговорите.

— За бога, докторе — възкликна тя, — не бъдете такъв клюкар. Сигурно вие лепите пасквилите.

Доктор Хиралдо се разсмя на хрумването. Като излизаше, той хвърли бегъл поглед към кожения куфар с медни кабари, приготвен за път в един ъгъл на спалнята. „И да ми донесете подарък — извика той от вратата, — когато се върнете от околосветското пътешествие.“ Вдовицата отново се бе заела търпеливо да разчесва косите си.

— Естествено, докторе.

Не влезе в салона. Остана в леглото, докато си отиде и последната гостенка. Тогава се облече. Господин Кармичаел я завари да яде срещу полуотворения балкон.

Тя отговори на поздрава, без да откъсва очи от балкона. „Всъщност — каза тя — тази жена ми харесва, смела е.“ И господин

Кармичаел погледна към дома на вдовицата Асис, чиито врати и прозорци в единадесет часа още не бяха отворени.

— Въпрос на природа — каза той. — Такава като нея, създадена да ражда само момчета, не може да бъде друга. — И като се обърна към вдовицата Монтиел, добави: — А вие сте същинска роза.

Тя като че ли го потвърди със свежата си усмивка. „Знаете ли?“ — запита. Господин Кармичаел нерешително мълчеше и тя побърза да отговори:

— Доктор Хиралдо е убеден, че съм луда.

— Не може да бъде!

Вдовицата кимна с глава. „Няма да се учудя — продължи тя, — ако вече е разговарял с вас как да бъде изпратена в лудницата.“ Господин Кармичаел не знаеше как да излезе от неудобното положение.

— Не съм излизал от къщи цяла сутрин — каза той.

После се отпусна в мекото кожено кресло, поставено до леглото. Вдовицата си спомни Хосе Монтиел в същото това кресло, сразен от мозъчния кръвоизлив, петнадесет минути преди да умре. „В такъв случай — каза тя и прогони лошия спомен — може да ви повика следобед.“ И промени темата с лъчезарна усмивка:

— Говорихте ли с кума ми Сабас?

Господин Кармичаел потвърди с кимане на глава. И наистина, в петък и събота той бе опитвал бездънната пропаст на дон Сабас, мъчейки се да разбере каква ще бъде реакцията му, ако наследството на Хосе Монтиел се обяви за продан. Дон Сабас — предполагаше господин Кармичаел — изглеждал готов да купи. Вдовицата го изслуша, без да проявява признаци на нетърпение. „Ако не следващата сряда, щеше да е по-следващата“ — съгласи се тя със спокойна твърдост. При всички случаи бе решила да напусне селото още преди края на октомври.

С мигновено движение на лявата ръка кметът измъкна револвера от калъфа. И последният мускул на тялото му бе готов за стрелба, когато се разбуди напълно и позна съдията Аркадио.

— По дяволите!

Съдията Аркадио стоеше като вкаменен.

— Не правете това друг път — каза кметът и като прибираше револвера, отново се отпусна в брезентовия стол. — Слухът ми работи по-добре, когато спя.

— Вратата беше отворена — каза съдията Аркадио.

Кметът беше забравил да я затвори на разсъмване. Беше толкова уморен, че се отпусна в стола и веднага заспа.

— Колко е часът?

— Към дванадесет — отвърна съдията Аркадио.

Някаква струна в гласа му още потрепваше.

— Умирам за сън — каза кметът.

Докато се протягаше с дълга прозявка, той имаше усещането, че времето е спряло. Въпреки старанието му, въпреки безсънните нощи пасквилите продължаваха да се появяват. Същата тази сутрин, на разсъмване, той бе намерил една хартийка, залепена на вратата на спалнята му: „Не си хабете барута, лейтенанте.“ По улицата се говореше открито, че самите участници в патрула поставят пасквилите, за да разнообразяват скучните си обиколки. Хората — бе помислил кметът — си умират от смях.

— Разсънете се — каза съдията Аркадио — и да идем да хапнем нещо.

Но кметът не беше гладен. Искаше да поспи още един час и да се изкъпе, преди да излезе. Съдията Аркадио, напротив, свеж и чист, тъкмо се връщал да обядва в къщи. Като минавал край къщата, тъй като вратата била отворена, влязъл да поиска от кмета пропуск, за да може да се движи и след комендантския час.

Лейтенантът каза просто: „Не.“ После с бащинско увъртаме се оправда:

— По-добре е за вас да си стоите мирно в къщи.

Съдията Аркадио запали цигара. Загледа се в пламъка на кибритената клечка в очакване недоволството му да се уталожи, но не намери какво да каже.

— Не се сърдете — добави кметът. — Повярвайте, че бих искал да съм на ваше място, да си лягам в осем вечерта и да ставам, когато ми кефне.

— Как ли не — каза съдията. И добави с подчертана ирония: — Само това ми липсваше — един нов баща на трийсет и пет години.

Беше му обърнал гръб и си даваше вид, че наблюдава през балкона набъбналото от дъжд небе. Кметът мълчеше. После каза строго:

— Съдия!

Съдията Аркадио се обърна към него и двамата се погледнаха в очите.

— Няма да ви дам пропуск. Разбрахте ли?

Съдията захапа цигарата и понечи да каже нещо, но се сдържа. Кметът го чу как бавно заслиза по стълбите. Изведнъж, като се наведе, извика:

— Съдия!

Не получи отговор.

— Оставаме си приятели — извика кметът.

И този път не последва отговор.

Той постоя така наведен, очакващ реакцията на съдията Аркадио, докато вратата се затвори, и отново остана сам със спомените си. Вече не направи опит да заспи. Не му се спеше, беше като затънал в едно село, което продължаваше да бъде чуждо и непроницаемо много години след като бе поел в ръце съдбата му. В онази ранна утрин, когато крадешком слезе на брега с един стар картонен куфар, вързан с канап, и заповедта на всяка цена да подчини селото, той разбра какво е ужас. Единствената му явка беше едно писмо за някакъв неизвестен привърженик на правителството, когото трябваше да намери на другия ден, седнал по гащи на вратата на една мелница за ориз. С помощта на указанията му и непреклонната воля на тримата убийци, които го придружаваха, задачата бе изпълнена. Но този следобед, без да съзнава невидимата паяжина, която времето бе оплело наоколо му, достатъчен бе този мигновен изблик на проникателност, за да се запита кой на кого всъщност се бе подчинил.

Сънува с отворени очи срещу балкона, шибан от дъжда, чак до четири и нещо. После се изкъпа, облече си униформата и слезе в хотела да закуси. По-късно направи обичайната проверка в участъка и изведнъж се озова изправен на един ъгъл с ръце в джобовете, без да знае какво да прави.

Собственикът на салона за билиард го видя да влиза привечер, все още с ръце в джобовете. Поздрави го от дъното на празното заведение, но кметът не му отговори.

— Бутилка минерална вода — каза той.

Бутилките затрополиха, когато собственикът ги разбута в касата с лед.

— Някой ден — каза собственикът — ще се наложи да ви оперират и ще намерят черния ви дроб пълен с мехурчета.

Кметът впи очи в чашата. Отпи, оригна се, постоя облакът на тезгяха, загледан втренчено в чашата, после пак се оригна. Площадът беше пуст.

— Добре — каза кметът. — Какво става?

— Неделя е — отвърна собственикът.

— А-а!

Той остави една монета на тезгяха и излезе, без да се сбогува. На ъгъла на площада някакъв човек, който вървеше, сякаш влачеше огромна опашка, му каза нещо, което той не разбра. Но малко след това реагира. Някак смътно разбра, че нещо става, и се отправи към казармата. С няколко скока изкачи стълбите, без да обръща внимание на хората, които се тълпяха на вратата. Един от полицаите го пресрещна. Подаде му някакъв лист хартия и само с един поглед той разбра за какво става дума.

— Раздаваше ги на арената за бой с петли — каза агентът.

Кметът се втурна по коридора. Отвори първата килия и се спря с ръка на бравата, като се вглеждаше в полумрака, докато го видя — беше около двадесетгодишен младеж, с тъмно слабо лице, белязано от едра шарка. Носеше шапка за бейзбол и очила с половин рамки.

— Как се казваш?

— Пепе.

— Пепе чий?

— Пепе Амадор.

Кметът го изгледа за миг и се помъчи да си спомни нещо. Младежът бе седнал на бетонната платформа, която служеше за легло на затворниците. Изглеждаше спокоен. Свали очилата, обърса ги с пеша на ризата си и погледна кмета с присвити очи.

— Къде сме се виждали? — попита кметът.

— Тук някъде — отвърна Пепе Амадор.

Кметът не пристъпи нито крачка навътре в килията. Продължи замислено да гледа арестувания, после започна да затваря вратата.

— Добре, Пепе — каза, — мисля, че загази.

Той заключи, прибра ключа в джоба си и отиде в залата да прочете и препрочете няколко пъти нелегалния позив.

Седна срещу отворения балкон, трепейки комарите с ръце, докато по пустите улици светнаха лампите. Той познаваше това спокойствие на здрача. Веднъж в една такава привечер той бе изпитал напълно вълнението от властта.

— Значи, пак започват — каза гласно.

Пак започваха. Както и по-рано, позивите бяха отпечатани на циклостил от двете страни и биха могли да се разпознаят навсякъде и по всяко време по неуловимия отпечатък на тревога, който придава нелегалното.

Мисли дълго в мрака, като сгъваше и разгъваше листчето хартия, преди да вземе някакво решение. Накрая го прибра в джоба си и опипом позна ключовете от килията.

— Ровира! — повика той.

Довереният му полицаи изникна от мрака. Кметът му даде ключовете.

— Заеми се с това момче — рече. — Опитай се да го убедиш да ти съобщи имената на хората, които донасят в селото нелегална пропаганда. Ако не успееш с добро — доуточни той, — накарай го да проговори по друг начин.

Полицаят му напомни, че тази нощ е дежурен.

— Остави това — каза му кметът. — Остави всичко друго до нова заповед. — И още нещо — добави, сякаш го бе осенило някакво вдъхновение: — Пусни хората, които са на двора. Тази нощ няма да има патрули.

После повика в блиндирания кабинет тримата полицаи, които по негова заповед бездействаха в участъка. Нареди им да си облекат униформите, които пазеше под ключ в шкафа. Докато те се обличаха, той събра на масата халосните патрони, които предишните вечери бе раздавал на хората от патрулите, и извади от желязната каса шепи куршуми.

— Тази вечер вие ще патрулирате — им каза той, като проверяваше пушките, за да им даде най-добрите. — Не трябва да правите нищо, но нека хората разберат, че именно вие сте на улицата. — След като всички бяха въоръжени, той им раздаде муниции. Изправи се пред тях.

— Но чуйте добре — предупреди ги той, — ако някой от вас извърши някоя глупост, ще бъде разстрелян в двора. — Почака отговор, но такъв не последва. — Ясно ли е?

Тримата мъже — двамата с индиански черти и съвсем обикновен вид, а третият рус, предразположен към гигантизъм и с прозрачно сини очи — изслушаха последните думи, зареждайки пушките. Застанаха мирно.

— Ясно, лейтенант.

— И още нещо — каза кметът и смени тона с по-неофициален. — Асисовци са в селото и няма да е чудно да срещнете някого от тях, пиян, да налита на бой. Каквото и да става, не го закачайте. — И този път не последва очакваният отговор. — Ясно ли е?

— Ясно, лейтенант.

— Е, хайде тогава — заключи кметът. — И бъдете нащрек.

Като затваряше църквата след вечерната молитва, която бе преместил с един час напред заради комендантския час, отец Анхел усети миризма на мърша. Това бе мигновена воня, която не успя да привлече вниманието му. По-късно, докато пържеше зелени банани и топлеше млякото за вечеря, откри причината за миризмата — Тринидад, която от събота беше болна, не бе изхвърлила умрелите мишки. Тогава се върна в църквата, отвори и почисти капаните, а след това се упъти към дома на Мина, на две преки от църквата.

Сам Тото Висбал му отвори вратата. В сумрачното салонче, където имаше няколко кожени табуретки в безпорядък и окачени по стените литографии, майката на Мина и сляпата ѝ баба пиеха в големи чаши някакво горещо и ароматно питие. Мина правеше изкуствени цветя.

— Вече петнадесет години — каза сляпата — не сме ви виждали в тази къща, отче.

Това беше вярно. Всеки следобед той минаваше край прозореца, до който Мина сядаше да прави изкуствени цветя, но никога не влизаше.

— Как минава времето — каза той. После, давайки да се разбере, че бърза, се обърна към Тото Висбал:

— Идвам да ви помоля да пуснете Мина от утре да се заеме с капаните. Тринидад — обясни той на Мина — от събота е болна.

Тото Висбал даде съгласието си.

— Това е губене на време — намеси се сляпата. — В края на краищата тази година светът ще свърши.

Майката на Мина сложи ръка на коляното ѝ, за да я накара да замълчи. Сляпата отстрани ръката ѝ.

— Бог наказва суеверието — каза свещеникът.

— Така е писано — каза сляпата, — кръв ще се лее по улиците и никаква човешка сила не ще е в състояние да я спре.

Свещеникът ѝ хвърли поглед на състрадание — тя беше много стара, извънредно бледа и мъртвите ѝ очи сякаш проникваха в тайната на нещата.

— Ще се къпем в кръв — подигра се Мина.

Тогава отец Анхел се обърна към нея. Видя я как изниква — с гарвановочерна коса и същата бледост като на сляпата, иззад мъгляв облак от разноцветни ленти и хартии. Приличаше на алегорична жива картина от някоя училищна вечеринка.

— А ти — каза ѝ той — работиш в неделя.

— И аз ѝ казах — намеси се сляпата. — Горяща пепел ще се посипе върху главата ѝ.

— Нуждата има остри зъби — усмихна се Мина.

Тъй като свещеникът продължаваше да стои прав, Тото Висбал издърпа една табуретка и отново го покани да седне. Той беше дребен човечец, с нервни от стеснение движения.

— Благодаря — отказа отец Анхел. — Комендантският час ще ме заvari на улицата. — Той се заслуша в дълбоката тишина в селото и забеляза: — Като че ли вече е минало осем.

Тогава узна — след почти две години празни килии, Пепе Амадор беше в затвора, а селото — оставено в ръцете на трима престъпници. Хората се бяха прибрали още в шест часа.

— Странно. — Отец Анхел сякаш си говореше сам. — Едно такова нещо изглежда безразсъдно.

— Рано или късно, трябваше да се случи — каза Тото Висбал. — Цялата страна е закърпена с паяжина.

Той изпрати свещеника до вратата.

— Не сте ли виждали нелегалните позиви?

Отец Анхел се вкамени.

— Пак ли?

— През август — намеси се сляпата — ще започнат трите дни мрак.

Мина протегна ръка и ѝ подаде едно започнато цвете. „Млъкни — каза ѝ тя — и завърши това.“ Сляпата опипа цветето.

— Значи, пак започнаха — каза свещеникът.

— Вече от близо седмица — каза Тото Висбал. — Тук се появи един и никой не разбра кой го е донесъл. Нали знаете как стават тия работи.

Свещеникът кимна с глава.

— Казват, че всичко си продължава както по-рано — продължи Тото Висбал. — Правителството се смени, обеща мир и сигурност и в началото всички повярваха. Но държавните служители са си все същите.

— Вярно е — намеси се майката на Мина. — Ето тук пак въведоха комендантски час и тези трима престъпници са на улицата.

— Но има нещо ново — каза Тото Висбал, — сега казват, че във вътрешността на страната пак се организира партизанска борба срещу правителството.

— Всичко е писано — каза сляпата.

— Това е абсурдно — каза свещеникът замислено. — Трябва да признаем, че отношението се е променило. Или поне — поправи се той — се беше променило до тази вечер.

Няколко часа по-късно, разсънен в задухата под мрежата за комари, той се запита дали наистина времето бе изминало през тези деветнадесет години, откакто беше в енорията. Чу точно пред къщата си шума на ботуши и оръжие, който по-рано предхождаше изстрелите. Само дето този път ботушите се отдалечиха, минаха отново след един час и пак се отдалечиха, без да прозвучат изстрели. Малко след това, измъчен от безсънието и жегата, той разбра, че вече от доста време петлите кукуригат.

Матео Асис се опита да определи колко е часът по кукуригането на петлите. Накрая изплува на повърхността на действителността.

— Колко е часът?

Нора де Хакоб протегна ръка в полумрака и взе часовника със светещ циферблат, сложен на нощната масичка. Отговорът, който още не беше произнесла, напълно я разбуди.

— Четири и половина — рече тя.

— По дяволите!

Матео Асис скочи от леглото. Но главоболието и горчивата утайка в устата го принудиха да сдържи порива си. Потърси с крака обувките си в мрака.

— Денят щеше да ме свари — каза той.

— Много хубаво — рече тя. Запали лампичката и видя възлестия му гръб и бледите бедра. — Трябваше да останеш затворен тук до утре.

Тя беше съвсем гола, само слабините ѝ бяха покрити с единия край на чаршафа. При запалената светлина дори гласът губеше мекото си безсрамие.

Матео Асис нахлузи обувките си. Беше висок и едър. Нора де Хакоб, която го приемаше от време на време от две години насам, изпитваше нещо като поражение пред необходимостта да има тайно мъж, който на нея ѝ се струваше създаден, за да може една жена да разказва за него.

— Ако не внимаваш, ще напълнееш — каза тя.

— От лек живот — възрази той, като се мъчеше да прикрие досадата си. После усмихнат добави: — Сигурно съм бременен.

— Дано — каза тя. — Ако мъжете можеха да раждат, щяха да бъдат по-внимателни.

Матео Асис вдигна от пода презерватива заедно с гащетата, отиде в банята и го хвърли в клозетната чиния. Изми се, като се мъчеше да не вдишва дълбоко — всяка миризма рано сутринта миришеше на нея. Когато се върна в стаята, той я завари седнала в леглото.

— Някой ден — каза Нора де Хакоб — ще ми омръзнат тия криеници и ще разкажа всичко на всички.

Той не я погледна, докато не се облече напълно. Тя осъзна разголените си повехнали гърди и се покри с чаршафа до брадичката.

— Не виждам кога бихме могли — продължи тя — да си закусваме в леглото и да стоим тук до следобед. Способна съм сама да си напиша пасквил.

Той широко се разсмя.

— Старият Бенхаминсито ще умре — рече той. — Как върви тая работа?

— Представи си — отвърна тя, — чака да умре Нестор Хакоб.

Видя го как ѝ маха с ръка от вратата. „Гледай да дойдеш за Коледа“ — му каза. Той обеща. Прекося двора на пръсти и излезе на улицата. Ръмеше едва-едва и леко овлажняваше кожата му. Като стигна площада, един вик го закова на място.

— Стой!

Някакво фенерче светна в очите му. Той се извърна настрани.

— А-а, дявол го взел! — каза кметът, невидим зад ъгъла светлина. — Я вижте кого срещаме. Идваш ли, или отиваш?

Той угаси фенерчето и Матео Асис го видя, следван от тримата полицаи. Лицето му беше свежо и умито, на рамото си носеше картеница.

— Идвам — отвърна Матео Асис.

Кметът се приближи, за да види колко е часът на светлината на уличната лампа. Беше пет без десет. Той направи знак на полицаите да свирят отбой за комендантския час. Стоя неподвижен, докато тръбата спря да свири, придавайки тъжна нотка на съмването. После отпрати полицаите и тръгна с Матео Асис през площада.

— Край — каза той. — Край на тая история с хартийките.

В гласа му звучеше по-скоро умора, отколкото задоволство.

— Хванахте ли го?

— Още не — отвърна кметът. — Но току-що извърших последния патрул и мога да твърдя, че днес за пръв път селото осъмна без нито един пасквил. Трябваше да се затегнат гащите.

Като стигна до вратата на къщата, Матео Асис мина напред, за да върже кучетата. Жените от прислугата се протягаха в кухнята. Когато кметът влезе, посрещна го лай на вързани кучета, който миг след това бе заменен от стъпки и пръхтене на домашни животни. Вдовицата Асис ги завари да пият кафе, седнали на зида на кухнята. Беше се развиделило.

— Ранобудният човек — каза вдовицата — е добър съпруг, но лош мъж.

Въпреки доброто ѝ настроение лицето ѝ издаваше, че е прекарала нощта в мъчително будуване. Кметът отвърна на поздрава. Взе картечницата от земята и я метна на рамо.

— Пийте кафе колкото искате, лейтенанте — каза вдовицата, — но не ми мъкнете пушки в къщата.

— Напротив — усмихна се Матео Асис. — Трябваше да му я искаш назаем, за да идеш на черква. Не мислиш ли?

— На мене не ми трябват тези железни, за да се защитавам — възрази вдовицата. — Божието провидение е на нашата страна. Асисовци — добави тя — почитахме бога още преди да има попове на много левги наоколо.

Кметът се сбогува. „Трябва да поспя — каза той. — Това не е живот.“ Проби си път между кокошките, патиците и пуйките, които започнаха да завладяват двора. Вдовицата пропъди животните. Матео Асис отиде в спалнята, изкъпа се, преоблече се и излезе да оседлае мулето. Братята му бяха потеглили още на разсъмване.

Вдовицата Асис се бе заела с клетките, когато синът ѝ се появи в двора.

— Помни — рече му тя, — че едно е да си пазиш кожата, друго е да ставаш приятел.

— Влезе само да изпие чашка кафе — каза Матео Асис. — Разговаряхме и стигнахме дотук, без да се усетим.

Стоеше в края на коридора и гледаше майка си, но тя му отвърщаше, без да се обърне. Сякаш говореше на птичките. „Само това ти казвам — натърти тя. — Не ми води убийци в къщата.“ Като свърши с клетките, тя се зае със сина си:

— А ти къде беше?

Тази сутрин съдията Аркадио като че ли откри зловещи признаци в дребните епизоди, които правят ежедневието. „Времето е главоболие“ — каза на жена си, като се мъчеше да обясни обзелата го тревога. Утрото беше слънчево. Реката — за пръв път от няколко седмици, бе изгубила заплашителния си вид и цвета си на сурова кожа. Съдията Аркадио отиде в бръснарницата.

— Правосъдието — посрещна го бръснарят — куца, но пристига. Подът бе лъснат с газ, а огледалата бяха покрити с белило. Бръснарят започна да ги лъска с парцал, докато съдията Аркадио се наместваше на стола.

— Не би трябвало да има понеделници — каза съдията.

Бръснарят бе започнал да го подстригва.

— Неделите са виновни — рече той. — Ако не бяха неделите, нямаше да има и понеделници — доуточни с весело изражение.

Съдията Аркадио затвори очи. Този път, след десет часа сън, след няколко бурни любовни мига и продължителна баня нямаше в какво да се упрекне неделята. Но сега беше напрегнат понеделник. Когато часовникът на кулата удари девет часа и камбанният звън бе заменен със съскането на шевната машина в съседната къща, нов признак накара съдията Аркадио да потрепери — тишината по улиците.

— Това е село-призрак — каза той.

— Вие така пожелайте — каза бръснарят. — По-рано в понеделник по това време вече да съм подстригал пет души най-малко. Днес вие сте ми сефтето.

Съдията Аркадио отвори очи и за миг остана загледан в отражението на реката в огледалото. „Вие“ — възрази. И попита:

— Кои сме ние?

— Ами вие — поколеба се бръснарят. — Преди да дойдете вие, това село беше загубено като всички останали, но сега е нещо още по-лошо.

— Щом ми казваш тези неща — възрази съдията, — значи, знаеш, че нямам нищо общо с тях. Би ли посмял — попита, но не нападателно — да кажеш същото и на лейтенанта?

Бръснарят призна, че не.

— Вие не знаете — рече той — какво значи всяка сутрин да ставаш с убеждението, че ще те убият и да минат десет години, без да те убият.

— Не знам — съгласи се съдията Аркадио, — нито искам да знам.

— Направете всичко възможно — каза бръснарят — никога да не го узнаете.

Съдията наведе глава. След продължително мълчание той запита: „Знаеш ли едно нещо, Гуардиола? — И без да дочака отговора, продължи: — Лейтенантът пуска корени в селото. И с всеки изминат ден затъва все повече и повече, защото е открил удоволствие, от което човек не се отказва — малко по малко, без да вдига много шум, той богатеє.“ Тъй като бръснарят го слушаше мълчаливо, завърши:

— Обзалагам се, че вече няма да има нито един убит по негова вина.

— Мислите ли?

— Обзалагам се на едно срещу сто — настоя съдията Аркадио. — За него, в този момент, най-добрата сделка е спокойствието.

Бръснарят свърши да го подстригва, дръпна стола назад и смени кърпата, без да продума. Когато най-последно проговори, в гласа му се прокрадваше нотка на смущение.

— Странно е, че тъкмо вие казвате това — рече той. — И че го казвате тъкмо на мене.

Ако позата му позволяваше, съдията Аркадио щеше да свие рамене.

— Не го казвам за пръв път — наблегна той.

— Лейтенантът е най-добрият ви приятел — каза бръснарят.

Бе снишил гласа си и сега звучеше напрегнато и доверено. Съсредоточен в работата си, изражението му беше като на човек, който няма навика да пише, а трябва да се подпише.

— Я ми кажи, Гуардиола — запита съдията Аркадио някак тържествено, — какво си мислиш ти за мене?

Бръснарят бе започнал да го бръсне. Замисли се за миг, преди да отговори.

— Досега — каза той — мислех, че вие сте човек, който знае, че си отива и иска да си иде.

— Можеш да продължиш да мислиш същото — усмихна се съдията.

Оставяше се да го бръснат със същото мрачно безразличие, с което би се оставил да го заколят. Стоя със затворени очи, докато бръснарят търкаше брадата му със стипца, поръсваше я с талк, а после го изчеткваше с много мека четка. Докато сваляше кърпата от врата му, той пхна една хартия в джоба на ризата му.

— Само в едно нещо се лъжете, съдия — рече му той. — В тази страна ще има да стават големи работи.

Съдията Аркадио установи, че все още са сами в бръснарницата. Силното слънце, шушукането на шевната машина в тишината в девет и половина, неизбежният понеделник му подсказваха още нещо — като че ли бяха сами в цялото село. Тогава измъкна листчето от джоба си и го прочете.

Бръснарят му обърна гръб, за да подреди нещата върху тоалетката. „Две години, речи — изрече по памет, — и все същото извънредно положение, същата цензура на печата, същите държавни служители.“ Като видя в огледалото, че съдията Аркадио е свършил да чете, му каза:

— Разпространете го.

Съдията отново пъхна листчето в джоба си.

— Смелчага си — рече той.

— Ако някой път се бях излъгал в някого — каза бръснарят, — отдавна щях да съм пълен с олово. — После добави съвсем сериозно: — И помнете едно, съдия, това вече никой не може да го спре.

Като излезе от бръснарницата, съдията Аркадио усети, че устата му е суха. В салона за билиард си поръча две двойни и след като ги изпи едно след друго, разбра, че му остава още много време, за да свърши. В университета в една събота от страстната седмица той се опита да излекува със сила несигурността си — влезе, свършено трезвен, в клозета на един бар и сипа барут върху възпалението от шанкър и го запали.

На четвъртата чаша дон Роке намали дозата. „С този ритъм — усмихна се той — ще ви изнесат на рамо като бикоборците.“ Той също се усмихна с устни, но очите му останаха угаснали. Половин час по-късно отиде в клозета, изпика се и преди да излезе, хвърли позива в дупката.

Когато се върна при тезгяха, намери до чашата бутилка, на която с мастилена черта бе отбелязано нивото на течността. „Всичко това е за вас“ — му каза дон Роке, като бавно си вееше. Бяха сами в салона. Съдията Аркадио си наля половин чаша и отпи, без да бърза. „Знаете ли?“ — попита той. И тъй като дон Роке не даваше признаци да е разбрал, му каза:

— Ще стават големи работи.

Дон Сабас претегляше на везните обяда си на птиче, когато му съобщиха за ново посещение на господин Кармичаел. „Кажи му, че спя“ — прошепна на ухото на жена си. И наистина, десет минути преди това той спеше. Когато се събуди, въздухът беше сух, а къщата се бе вцепенила от жегата. Минаваше пладне.

— Какво сънува? — запита го жена му.

— Нищо.

Тя бе изчакала мъжът ѝ сам да се събуди. Миг след това извари спринцовката и дон Сабас си би инжекцията инсулин в бедрото.

— Вече от три години нищо не сънуваш — каза жената със закъсняло разочарование.

— По дяволите — възкликна той. — Сега пък какво искаш? Човек не може да сънува насила.

Преди години, в краткия си предобеден сън, дон Сабас бе сънувал някакъв дъб, по който вместо цветове имаше ножчета за бръснене. Жена му бе изтълкувала съня и бе спечелила на лотария.

— Ако не е днес, ще е утре — каза тя.

— Нито днес, нито утре — възрази нетърпеливо дон Сабас. — Няма да взема да сънувам само за да можеш ти да вършиш глупости.

Той отново се изтегна в леглото, докато жена му слагаше в ред стаята. Всякакви остри и режещи предмети бяха изхвърлени от помещението. След половин час дон Сабас се надигна на няколко етапа, като се мъчеше да не се вълнува, и започна да се облича.

— А, да — запита тогава, — какво каза Кармичаел?

— Че ще дойде по-късно.

Не си проговориха, докато не седнаха на масата. Дон Сабас кълвеше простия си обяд на болен. Тя си сипа от всичко, на пръв поглед прекалено много за дребното ѝ тяло и посърналото ѝ лице. Дълго премисля, преди да се реши да го попита:

— Какво иска Кармичаел?

Дон Сабас дори не вдигна глава.

— Какво може да иска? Пари.

— Така си и мислех — въздъхна жената. И продължи състрадателно: — Горкият Кармичаел, река от пари минава през

ръцете му от толкова години, а живее с хорската милостиня. — Докато говореше, въодушевлението ѝ към храната изстиваше.

— Дай му, Сабитас — помоли тя. — Господ ще ти се отплати. — Тя кръстоса приборите върху чинията и любопитно попита: — Колко иска?

— Двеста песос — отвърна невъзмутимо дон Сабас.

— Двеста песос!

— Представи си!

За разлика от неделята, която беше най-заетият му ден, в понеделник дон Сабас разполагаше с един спокоен следобед. Можеше да прекара дълги часове в кабинета, да дреме пред електрическия вентилатор, докато добитъкът растеше, угояваше се и се множеше в чифлиците му. Този следобед обаче той не можа да се отпусне нито за миг.

— От жегата е — каза жената.

Дон Сабас позволи в обезцветените му зеници да проблесне искрица отчаяние. В тясната кантора със старо дървено писалище, четири кожени кресла и струпани в ъглите конски такъми щорите бяха спуснати, а въздухът бе тежък и топъл.

— Може би — рече той. — Никога не е било толкова топло през октомври.

— Преди петнадесет години, при една такава жегата, стана земетресение — каза жена му. — Спомняш ли си?

— Не си спомням — отвърна дон Сабас разсеяно, — нали знаеш, че никога нищо не помня. Освен това — добави начумерено — този следобед не ми се говори за бедствия.

Като затвори очи и скръсти ръце на корема, той се престори на заспал. „Ако дойде Кармичаел — измърмори, — кажи му, че ме няма.“ Умолителна гримаса сгърчи лицето на жена му.

— Лош човек си — рече тя.

Но той не продума. Тя излезе от кабинета, като съвсем безшумно затвори замрежената врата. Късно следобед, след като наистина беше спал, дон Сабас отвори очи и видя пред себе си — сякаш бе продължение на съня му — кмета, който го чакаше да се събуди.

— Човек като вас — усмихна се лейтенантът — не бива да спи при отворена врата.

Дон Сабас с нищо не показва смущението си. „За вас — каза той — вратите на къщата ми винаги са отворени.“ Той протегна ръка, за да раздрънка камбанката, но кметът го спря с движение на ръката.

— Не искате ли кафе? — попита дон Сабас.

— Сега не — каза кметът, като оглеждаше стаята с тъжен поглед. — Много ми беше приятно тук, докато вие спяхте. Все едно, че бях в друго село.

Дон Сабас разтърка клепачи с опакото на ръката.

— Колко е часът?

Кметът погледна часовника си: „Близо пет“ — отвърна. После, като се намести по-удобно в креслото, леко премина към въпроса:

— Ще поговорим ли?

— Предполагам — каза дон Сабас, — че нищо друго не ми остава.

— Не би имало смисъл — каза кметът. — В края на краищата това не е тайна за никого. — И със същата спокойна плавност, без да насилва нито за миг жестовете или думите си, добави:

— Кажете ми, дон Сабас, колко говеда сте измъкнали и белязали с вашето клеймо от стадата на вдовицата Монтиел, откакто тя ви предложи да ги купите?

Дон Сабас сви рамене.

— Нямам никаква представа.

— Вие знаете — натърти кметът, — че това нещо си има име.

— Кражба на добитък — уточни дон Сабас.

— Точно така — потвърди кметът. — Да предположим например — продължи той, без да променя тона, — че сте отмъкнали двеста глави за три дни.

— Дано — каза дон Сабас.

— Значи, двеста — каза кметът. — Вие знаете условията: петдесет песос общински данък за всяка глава.

— Четиридесет.

— Петдесет.

Дон Сабас млъкна примирен. Беше се облегнал на гърба на пружинения стол, въртеше на пръста пръстена с черен лъскав камък и беше впил очи във въображаема шахматна дъска пред себе си.

Кметът го наблюдаваше с безмилостно внимание. „Този път обаче нещата няма да свършат дотук — продължи той. — От този

момент нататък, където и да се намира, наследственият добитък на Хосе Монтиел е под закрилата на общината.“ След като напразно чака някаква реакция, той обясни:

— Тази нещастна жена, както знаете, е съвсем побъркана.

— А Кармичаел?

— Кармичаел — каза кметът — от два часа е под наблюдение.

Тогава дон Сабас го изгледа с изражение, което би могло да бъде и на преклонение, и на изумление. И без никакъв преход стовари върху писалището грамадното си отпуснато туловище, разтърсвано от неудържим смях.

— Чудесен случай, лейтенанте — рече накрая. — Сигурно ви изглежда като сън.

Привечер доктор Хиралдо изпита увереността, че е спечелил срещу миналото. Бадемовите дървета на площада отново бяха прашни. Още една зима отминаваше, но предпазливите й стъпки оставяха дълбоки следи в спомена. Отец Анхел се връщаше от вечерната си разходка, когато видя лекаря да пъха ключа в ключалката на кабинета.

— Виждате ли, докторе — усмихна се той, — и за отварянето на една врата е нужна божията помощ.

— Или помощта на фенерче — усмихна се на свой ред лекарят.

Превъртя ключа, после съсредоточи цялото си внимание върху отец Анхел. Видя го изпънат и сив в сумрака. „Почакайте малко, отче — каза той. — Мисля, че черният ви дроб не е в ред.“ Задържа го за лакътя.

— Мислите ли?

Лекарят запали лампата в преддверието и огледа с повече човешко, отколкото професионално внимание лицето на свещеника. После отвори вратата с мрежа и запали лампата в кабинета.

— Няма да е излишно да посветите пет минути на тялото си, отче — каза той. — Я да видим как е кръвното ви налягане.

Отец Анхел бързаше. Но при настойчивостта на лекаря влезе в кабинета и запретна ръкав.

— По мое време — каза той — тези неща не съществуваха.

Доктор Хиралдо премести един стол срещу него и седна, за да му сложи апарата.

— Вашето време е сега, отче — усмихна се той. — Не му отстъпвайте.

Докато лекарят наблюдаваше скалата, свещеникът изучаваше кабинета с онова глуповато любопитство, което обикновено предизвикват чакалните. На стената бяха окачени жълтеникава диплома, литографията на някакво червеникаво-виолетово момиченце с проядена от синьо петно буза и картината на лекар, оспорващ си със смъртта една гола жена. В дъното, зад желязното легло, боядисано в бяло, имаше шкаф с шишета с етикети. До прозореца имаше витрина с инструменти и други две, претъпкани с книги. Единствената определена миризма беше на медицински спирт.

Лицето на доктор Хиралдо не изразяваше нищо, докато мереше кръвното.

— В тая стая липсва образът на някой светец — измърмори отец Анхел.

Лекарят огледа стените. „Не само тук — каза той. — И в селото също.“ Той прибра апарата в кожения калъф, който затвори с енергично дръпване на ципа, и каза:

— Знайте едно нещо, отче, кръвното ви е много добре.

— Предполагам — каза свещеникът. И добави вяло, нерешително: — Никога не съм се чувствал по-добре през октомври.

Той бавно започна да смъква ръкава си. Със закърпено расо, скъсани обувки и груби ръце, чиито нокти изглеждаха като от обгорен рог, в този миг у него изпъкваше най-същественото — той беше извънредно беден човек.

— И все пак — възрази лекарят — загрижен съм за вас. Трябва да признаете, че начинът ви на живот не е най-подходящият за октомври като този.

— Господ е взискателен — каза свещеникът.

Лекарят му обърна гръб, за да погледне тъмната река през прозореца. „Питам се до каква степен — възрази той. — Не ми изглежда богоугодно толкова години човек да се мъчи да покрие с броня хорските инстинкти при пълно съзнание, че отдолу всичко си продължава постарому.“ След продължителна пауза той запита:

— През последните дни нямате ли усещания, че непреклонното ви дело е започнало да се рони?

— Всяка нощ, през целия си живот, съм имал това усещане — каза отец Анхел. — Затова знам, че на следния ден с нови сили трябва да започна отначало.

Той се бе изправил. „Наближава шест“ — рече, готвейки се да напусне кабинета. Без да се помръдне от прозореца, лекарят като че ли протегна ръка към него и каза:

— Отче, някоя нощ сложете ръка на сърцето си и се запитайте дали не се опитвате само да слагате лепенки на морала.

Отец Анхел не можа да скрие ужасното си вътрешно вълнение. „В часа на смъртта — каза той — вие ще разберете колко тежат тези думи, докторе.“ Каза лека нощ и леко притвори вратата, като излезе.

Не можа да се съсредоточи в молитвата. Когато затваряше черквата, Мина се приближи да му каже, че за два дни се беше хванала само една мишка. Той имаше чувството, че докато я нямаше Тринидад, мишките се бяха разплодили дотолкова, че заплашваха да подкопаят храма. Все пак Мина беше заредила капаните. Беше сложила отрова в сиренето, бе проследила пътя на малките и бе запушила с асфалт новите гнезда, които сам той ѝ помагаше да открият.

— Вложи вяра в работата си — ѝ беше казал — и мишките като агънца ще влязат в капаните.

Той дълго се въртя на голата рогозка, преди да заспи. В раздразнението от безсънието осъзна съвсем ясно мрачното чувство на поражение, което лекарят бе посял в сърцето му. Това безпокойство и по-късно шумът на мишките в църквата и страхотната неподвижност на комендантския час — всичко се съюзи с оная сляпа сила, която го завлече до водовъртежа на най-страшния му спомен:

Едва пристигнал в селото, го бяха събудили посред нощ, за да даде последно причастие на Нора де Хакоб. Бе изслушал една драматична изповед, изложена по спокоен, сбит и подробен начин, в спалня, приготвена, за да посрещне смъртта — липсваха само разпятието над главата и редиците празни столове край стените. Умиращата му бе разкрила, че съпругът ѝ, Нестор Хакоб, не е бащата на току-що родената дъщеря. Отец Анхел бе поставил като условие за опрощението изповедта и покаянието да бъдат повторени в присъствието на съпруга.

Изпълнявайки ритмичните заповеди на импресариото, артистите измъкнаха колчетата и палатката се разду и падна с жаловито свиркане — като на вятъра между дърветата. На разсъмване тя вече беше сдиплена и жените и децата закусваха върху сандъците, докато мъжете товареха животните. Когато шлеповете изсвириха за път, следите от огньовете на празното място бяха единственият признак, че някакъв праисторически звяр бе минал през селото.

Кметът не бе мигнал. След като бе наблюдавал от балкона натоварването на цирка, той се смеси с пристанищната тълпа — все още в бойна униформа, с възпалени от недоспиване очи и вкоравено от двудневната брада лице. Импресариото го зърна от покрива на шлепа.

— Здравсти, лейтенанте — извика му оттам. — Оставям ви царството.

Беше облечен в широк нагънат халат, който придаваше на кръглото му лице вид на свещеник. Носеше камшика, навит на китката.

Кметът се приближи до брега. „Съжалявам, генерале — извика той на свой ред весело, с разперени ръце. — Надявам се, че ще имате доблестта да кажете защо си отивате.“ Той се обърна към множеството и обясни високо:

— Иззех му разрешителното, защото не се съгласи да даде безплатно представление за децата.

Последната сирена на шлепа и веднага след това шумът от моторите заглушиха отговора на импресариото. От водата се разнесе дъх на разровена тиня. Импресариото изчака шлеповете да направят кръг по средата на реката. Тогава се облегна на борда, сви ръцете си на фуния и извика колкото му глас държи:

— Сбогом, полицейско копеле!

Кметът остана невъзмутим. Изчака с ръце в джобовете, докато шумът от моторите заглъхна. После си проправи път сред тълпата и усмихнат влезе в магазина на сириецца Мойсес.

Беше почти осем часът. Сириецът бе започнал да прибира стоките, изложени пред вратата.

— Значи, и вие си отивате — му каза кметът.

— Само за малко — отвърна сириецът и погледна небето. — Ще вали.

— В сряда не вали — заяви кметът.

Стоя облакътен на тезгяха, наблюдавайки гъстите облаци, които плуваха над пристанището, докато сириецът прибра стоката и нареди на жена си да им занесе кафе.

— Както е тръгнало — въздъхна на себе си, — ще трябва да искаме назаем хора от съседните села.

Кметът на бавни глътки отпиваше от кафето. Три семейства бяха напуснали селото. С тях — според сметките на сириецца Мойсес, заминалите в продължение на една седмица бяха станали пет.

— Рано или късно, ще се върнат — каза кметът. Той разгледа тайнствените петна от кафето на дъното на чашата и добави разсеяно: — Където и да идат, ще си спомнят, че пътят им е хвърлен в това село.

Въпреки предсказанията си той бе принуден да стои в магазина, докато спре проливният дъжд, който за няколко минути потопа селото в порой. После отиде в полицейския участък и завари господин Кармичаел все още седнал на скамейката в двора, целия вир-вода от дъжда.

Не му обърна внимание. След като изслуша рапорта на дежурния, той накара да отворят килията, където Пепе Амадор изглеждаше дълбоко заспал, проснат по очи на тухления под. Обърна го с крак и са миг със стаено състрадание огледа лицето му, обезобразено от ударите.

— Откога не е ял? — попита той.

— От оная вечер.

Заповяда да го вдигнат. Като го хванаха под мишницата, трима полицаи завлякоха тялото през килията и го сложиха да седне на бетонната платформа, излята на половин метър в стената. На мястото, където бе лежало тялото, остана влажно петно.

Докато двама агенти го държаха седнал, третият държеше главата му изправена, като го бе хванал за косата. Би могло да се помисли, че е умрял, ако не беше неравното дишане и израза на безкрайно изтощение на устните.

Когато полицаите го пуснаха, Пепе Амадор отвори очи и пипнешком се улови за бетонния ръб. После се просна по очи с пресипнало стенание.

Кметът излезе от килията, нареди да му занесат храна и да го оставят малко да поспи. „После — рече той — продължете да го обработвате, докато изплюе всичко, което знае. Не вярвам да издържи

дълго.“ От балкона той пак видя господин Кармичаел в двора, с лице между дланите, свит на скамейката.

— Ровира — повика кметът. — Идете в дома на Кармичаел и кажете на жена му да изпрати дрехи. После — добави с нетърпящ възражение тон — го докарайте в кабинета.

Тъкмо задрямваше, облакът на писалището, когато на вратата се почука. Беше господин Кармичаел, облечен в бял и съвсем сух костюм; само обувките му бяха подгизнали като на удавник. Преди да се заеме с него, кметът заповяда на полица да се върне за чифт обувки.

Господин Кармичаел вдигна ръка към полица. „Оставете, няма нужда“ — каза той. После се обърна към кмета с поглед на сурово достойнство и обясни:

— Това са единствените ми обувки.

Кметът му нареди да седне. Двадесет и четири часа преди това господин Кармичаел бе отведен в бронирания кабинет и бе подложен на дълъг разпит относно имуществото на Монтиел. Бе направил подробно изложение. Накрая, когато кметът бе разкрил намерението си да купи наследството на цената, която щяха да определят вещите лица от общината, Кармичаел бе изразил неотклонното си решение да не позволи това, докато наследството не е уредено.

Този следобед, след два дни глад и стоене на открито, отговорът му бе все тъй непреклонен.

— Ти си инат като магаре, Кармичаел — каза му кметът. — Ако чакаш да се уреди наследството, този разбойник дон Сабас ще бележи със своя знак цялото стадо на Монтиел.

Господин Кармичаел сви рамене.

— О, добре — каза кметът след продължително мълчание. — Знам, че си почтен човек. Но спомни си, че преди пет години дон Сабас даде на Хосе Монтиел пълния списък на хората, които са в контакт с партизаните, и затова бе единственият шеф от опозицията, който можа да остане в селото.

— Остана и друг — каза господин Кармичаел с лека нотка на сарказъм. — Зъболекарят.

Кметът се направи, че не забеляза прекъсването.

— Смяташ ли, че заради един такъв човек, който е способен да продаде ей така за нищо собствените си хора, си заслужава да стоиш

двадесет и четири часа на дъжд и пек?

Господин Кармичаел сведе глава и се загледа в ноктите си. Кметът седна върху писалището.

— Освен това — каза накрая меко — помисли за децата си.

Господин Кармичаел не знаеше, че жена му и двамата му големи синове бяха идвали при кмета предишната вечер и че той им беше обещал до двадесет и четири часа да го пусне на свобода.

— Не се безпокойте — каза господин Кармичаел, — те знаят как да се справят сами.

Не вдигна глава, докато не усети кмета да се разхожда от единия край на кабинета до другия. Тогава въздъхна и рече: „Имате още една възможност, лейтенант.“ Преди да продължи, той го погледна с нежна смиреност:

— Теглете ми куршума.

Не получи никакъв отговор. Миг след това кметът спеше дълбоко в стаята си, а господин Кармичаел се беше върнал на пейката в двора.

Само на две преки от участъка, секретарят на съда беше щастлив. Бе прекарал сутринта в дрямка в дъното на канцеларията и съвсем неизбежно бе видял пищните гърди на Ребека де Асис. То беше като гръм от ясно небе — изведнъж вратата на банята се бе отворила и ослепителната жена, само с един навит на главата пешкир, нададе приглушен писък и затвори прозореца.

В продължение на половин час секретарят продължи да предъвка в полумрака на канцеларията горчивината от тази халюцинация. Към дванадесет часа той сложи катинара на вратата и отиде да даде нещо за ядене на спомена си.

Като минаваше край телеграфската служба, пощенският управител му направи знак. „Ще имаме нов свещеник — му каза той. — Вдовицата Асис писа писмо на апостолическия префект.“ Секретарят го отблъсна.

— Най-голямата добродетел на един мъж — каза той — е да умее да пази тайна.

На ъгъла на площада той срещна господин Бенхамин, който се чудеше как да прескочи локвите пред магазина си. „Ако само знаете,

господин Бенхамин“ — започна секретарят.

— Какво? — попита господин Бенхамин.

— Нищо — отвърна секретарят. — Ще отнесе тази тайна в гроба.

Господин Бенхамин сви рамене. Като видя как секретарят с младежка пъргавина прескача локвите, той се впусна в приключението.

Докато го нямаше, някой бе занесъл в задната стаичка на магазина три котелки за храна, чинии, прибори и една сгъната покривка. Господин Бенхамин разстла покривката върху масата и подреди нещата, за да обядва. Извърши всичко това с крайна грижливост. Първо изяде супата — жълта, с големи кръгове плуваща мазнина и един гол кокал. В друга чиния яде бял ориз, задушено месо и парче пържена юка. Започваше да става горещо, но господин Бенхамин не обръщаше внимание на това. Когато свърши да обядва и след като събра чиниите накуп и постави канчетата за храна на мястото им, той изпи чаша вода. Канеше се да окачи хамака, когато усети, че някой влиза в магазина.

Един сънен глас запита:

— Тук ли е господин Бенхамин?

Той надникна и видя облечена в черно жена; главата ѝ бе покрита с пешкир, а кожата ѝ бе с пепеляв цвят. Беше майката на Пепе Амадор.

— Няма ме — отвърна господин Бенхамин.

— Вие сте — каза жената.

— Знам — каза той, — но все едно, че ме няма, защото знам за какво ме търсите.

Жената се поколеба на прага на задната стаичка, докато господин Бенхамин продължи да окачва хамака. При всяко издишване от дробовите му излизаше леко свиркане.

— Не стойте там — каза господин Бенхамин остро. — Или си вървете, или влезте.

Жената седна на стола срещу масата и започна мълчаливо да хълца.

— Простете — рече той. — Но трябва да разберете, че ме компрометирате, като стоите там, пред очите на всички.

Майката на Пепе Амадор свали пешкира от главата си и обърса очите си с него. Само по навик господин Бенхамин опипа здравината

на въжетата, след като най-после свърши да окачва хамака. После се обърна към жената.

— Значи — рече той, — искате да ви напиша молба.

Жената кимна с глава в знак на съгласие.

— Ето това е — продължи господин Бенхамин. — Вие продължавате да вярвате в молби. В тези времена — поясни той, като сниши глас — справедливостта не се постига с хартии, а с куршуми.

— Така казват всички — възрази тя, — но както виждате, само моят син е в затвора.

Докато говореше, тя развърза възлите на кърпичката, която дотогава стискаше в ръка, и извади няколко смачкани банкноти — осем песос. Протегна ги на господин Бенхамин.

— Това е всичко, което имам — каза тя.

Господин Бенхамин изгледа парите. Вдигна рамене, взе банкнотите и ги остави на масата. „Знам, че е безсмислено — каза той. — Но ще го направя само за да докажа на господ, че съм упорит човек.“ Жената мълчаливо му поблагодари и отново зариде.

— Във всеки случай — посъветва я господин Бенхамин — опитайте се да видите момчето и го убедете да каже, каквото знае. В противен случай, все едно, че пишем молби до прасетата. — Тя обърса носа си с пешкира, покри главата си и излезе от магазина, без да се обръща.

Господин Бенхамин спа до четири. Когато излезе на двора, за да се умие, времето беше ясно, а във въздуха кръжаха летящи мравки. След като се преоблече и среса малкото останали му косъма, той отиде в пощата, за да купи лист подпечатана хартия.

Връщаше се в магазина, за да напише молбата, когато разбра, че в селото става нещо. Дочу далечни викове. Група момчета минаха тичешком край него и той ги попита какво става. Без да се спират, те му отвърнаха. Тогава той пое обратно към пощата и върна подпечатаната хартия.

— Вече няма нужда — каза той. — Току-що са убили Пепе Амадор.

Без да се е разсънил напълно, като носеше в едната си ръка колана, а с другата си закопчаваше куртката, кметът с два скока слезе

по стълбата на спалнята. Блясъкът на светлината наруши чувството му за време. Още преди да разбере какво става, реши, че трябва да иде в участъка.

Прозорците се затваряха по пътя му. Една жена тичаше срещу него с разперени ръце по средата на улицата. Във въздуха се носеха летящи мравки. Преди още да разбере какво се е случило, кметът измъкна револвера от калъфа и хукна.

Група жени се опитваха да разбият вратата на участъка. Неколцина мъже се боричкаха с тях, за да им попречат. Кметът ги разбута, облегна се на вратата и насочи пистолета си към тях.

— Само да мръдне някой, и ще му тегля куршума.

Един полицай, който бе поддържал вратата отвътре, отвори със заредена пушка и наду свирката. Други двама полицаи се показаха на балкона, дадоха няколко изстрела във въздуха и групата се пръсна в края на улицата. В този миг, виеща като кучка, жената се появи на ъгъла. Кметът позна майката на Пепе Амадор. Влезе вътре и от стълбата нареди на полицая:

— Заемете се с тая жена.

Вътре цареше абсолютна тишина. Всъщност кметът не разбра какво беше станало, докато не разбута полицаите, които запречваха входа на килията, и не видя Пепе Амадор. Проснат на пода, свит, с ръце между бедрата. Беше блед, но нямаше следи от кръв.

След като се увери, че няма никаква рана, кметът обърна тялото по гръб, напъха пешовете на ризата в панталоните му и закопча цепката. Накрая затегна и колана.

Когато се изправи, той бе възвърнал самоувереността си, но изражението, с което се обърна към полицаите, разкриваше първите признаци на умора.

— Кой го направи?

— Всички — отвърна русият исполин. — Опитва се да избяга.

Кметът го загледа замислено и няколко секунди изглеждаше, че няма какво да каже повече. „Тия приказки вече не минават“ — каза после. Приблужи се към русия гигант с протегнатата ръка.

— Дай ми пистолета.

Полицаят свали колана си и му го предаде. След като смени с нови двете изстреляни капсули, кметът ги прибра в джоба си и даде пистолета на друг агент. Русият гигант, който гледаше отблизо, сякаш

беше озарен от ореола на нещо детинско, се остави да го отведат в съседната килия. Там се съблече и връчи дрехите си на кмета. Всичко бе извършено без бързане, като на церемония, на която всеки знае какво трябва да прави. Накрая сам кметът заключи килията на убития и излезе на балкона към двора. Господин Кармичаел все така седеше на пейката.

Отведен в кабинета, той не прие поканата да седне. Остана прав пред писалището, отново с прогизнали дрехи, и едва помръдна глава, когато кметът го попита дали е разбрал какво е станало.

— Е, добре — каза кметът. — Още не съм имал време да помисля какво ще правя и дали ще направя нещо. Но каквото и да направя — добави той, — не забравяй следното: щеш не щеш, ти си забъркан в кашата.

Господин Кармичаел продължи да стои унесен пред писалището, със залепнали за тялото му дрехи, леко подута вече кожа, като че ли все още не беше изплувал от третата си нощ на удавник. Кметът напразно чака някакъв признак на живот.

— Тогава проумей положението, Кармичаел, сега сме съдружници.

Каза го сериозно и дори с малко драматизъм. Но, изглежда, това не стигна до съзнанието на господин Кармичаел. Той остана все така неподвижен пред писалището, подут и тъжен, дори след като затвори бронираната врата.

Пред казармата двама полицаи държаха за китките майката на Пепе Амадор. Тримата сякаш си отдъхваха. Жената дишаше спокойно и очите ѝ бяха сухи. Но щом кметът се появи на вратата, тя нададе пресипнал вой и се разтърси с такава сила, че единият от полицаите трябваше да я пусне, а другият с хватка я прикова на земята.

Кметът дори не я погледна. Следван от друг полицай, той се изправи пред групата, която от ъгъла наблюдаваше борбата. Не се обърна лично към никого.

— Ей, кой да е от вас — каза той, — ако искате да предотвратите нещо по-лошо, отведете тая жена у дома ѝ.

Все така следван от полицая, той си проби път сред групата и стигна до съда. Не намери никого. Тогава отиде до къщата на съдията и като блъсна вратата, без да чука, извика:

— Съдия!

Жената на съдията Аркадио, измъчена от тежестта на бременността, отвърна в полумрака:

— Замина си.

Кметът на прага не се помръдна.

— Къде?

— Как къде — отвърна жената, — на майната си.

Кметът даде знак на полицаия да влезе вътре. Минаха край жената, без да я погледнат. След като преровиха спалнята и установиха, че никъде няма мъжки вещи, те се върнаха в гостната.

— Кога замина? — попита кметът.

— Преди две нощи — отвърна жената.

Кметът дълго мълча в размисъл.

— Копеле — изкрещя изведнъж. — Може да се скрие на петдесет метра под земята, може да се пхне отново в корема на мръсната си майка, пак ще го измъкна жив или мъртъв. Ръцете на правителството са дълги.

Жената въздъхна.

— Чул ви господ, лейтенант.

Смрачаваше се. Още имаше групички, държани на разстояние от полицаите по ъглите край участъка, но бяха отвели майката на Пепе Амадор и селото изглеждаше спокойно.

Кметът отиде право в килията на убития. Накара да донесат едно платнище и подпомаган от полицаия, сложи шапката и очилата на трупа и го уви в платнището. После потърси из участъка въже и тел и овърза тялото в спирала от глезените до главата. Когато свърши, беше се изпотил, но бе възстановил предишния си вид. Все едно, че физически бе смъкнал от гърба си тежестта на трупа.

Едва тогава запали лампата в килията. „Потърси лопата, кирката и една лампа — нареди той на полицаия. — После ще повикаш Гонсалес, ще идете в задния двор и ще изкопаете дълбока дупка, в задната част, където е по-сухо.“ Каза го по такъв начин, сякаш проумяваше смисъла на всяка дума, докато я изговаряше.

— И запомнете за цял живот — завърши, — това момче не е умряло.

Два часа по-късно още не бяха изкопали гроба. От балкона кметът установи, че на улицата няма никого, с изключение на един от полицаите му, който стоеше на пост и обикаляше от единия до другия

ъгъл. Запали лампата на стълбището и се изтегна да почине в най-тъмния ъгъл на залата, като едва чуваше редките писъци на далечен алкараван.

Гласът на отец Анхел го изтръгна от размишленията му. Чу го първо, като се обърна към стоящия на пост полицаи, после към някого, който вървеше с него, а накрая позна и другия глас. Остана приведен на сгъваемия стол, докато отново чу гласовете, вече вътре в участъка, и първите стъпки по стълбата. Тогава протегна лявата си ръка в мрака и сграбчи карабината.

Като го видя да се появява на най-горното стъпало на стълбата, отец Анхел се спря. Две стъпала по-надолу стоеше доктор Хиралдо, облечен в къса бяла колосана престилка и с куфарче в ръка. Той разкри остриите си зъби.

— Разочарован съм, лейтенанте — каза той весело. — Цял следобед чакам да ме повикате, за да направя аутопсията.

Отец Анхел впи в него бистрите си очи, после се вторачи в кмета. И кметът се усмихна.

— Няма аутопсия — рече той, — тъй като няма и труп.

— Искаме да видим Пепе Амадор — каза свещеникът.

С насочена надолу карабина, кметът продължи да говори на доктора. „И аз бих искал да е така — каза той. — Но нищо не може да се направи.“ И престана да се усмихва, когато каза:

— Избяга.

Отец Анхел изкачи още едно стъпало. Кметът вдигна карабината срещу него. „Стойте кротко, отче“ — предупреди той. Лекарят на свой ред също изкачи едно стъпало.

— Слушайте, лейтенанте — каза той все още усмихнат, — в това село нищо не остава в тайна. От четири часа следобед всичко знае, че сте направили с момчето същото, което е правил дон Сабас с магаретата, дето ги е продавал.

— Избяга — повтори кметът.

Наблюдавайки лекаря, той едва успя да застане нащрек, когато отец Анхел наведнъж изкачи две стъпала с вдигнати ръце.

Кметът свали предпазителя със сух удар на опакото на ръката и застана неподвижно с разкрячени крака.

— Стой! — извика.

Лекарят хвана свещеника за ръкава на расото. Отец Анхел се закашля.

— Да играем с открити карти, лейтенанте — каза лекарят. За пръв път от много време гласът му стана твърд. — Трябва да направим тази аутопсия. Сега ще изясним загадката за припадъците, които получават задържаните в този участък.

— Докторе — каза кметът, — ако се помръднете от мястото си, ще ви тегля куршума. — Той едва отмести очи към свещеника. — И на вас също, отче.

Тримата останаха неподвижни.

— Освен това — продължи кметът, като се обърна към свещеника — вие трябва да сте доволен, отче, това момче пускаше пасквилите.

— За бога... — започна отец Анхел.

Конвулсивната кашлица не му позволи да продължи. Кметът изчака да премине пристъпът.

— Слушайте — каза тогава, — ще броя до три. След това започвам да стрелям със затворени очи по тази врата. Знайте отсега и завинаги — предупреди изрично лекаря, — край на шегичките. Във война сме, докторе.

Лекарят задърпа отец Анхел за ръкава. Започна да слиза, без да обръща гръб на кмета, и изведнъж се разсмя с пълен глас.

— Така вече ми харесвате, генерале — каза той. — Сега започваме да се разбираме.

— Едно — каза кметът.

Те не чуха следващото число. Когато се разделиха на ъгъла на участъка, отец Анхел беше съсипан и трябваше да извърне лице, защото очите му бяха влажни. Доктор Хиралдо го потупа по рамото, без да престава да се усмихва. „Не се учудвайте, отче — каза му той. — Това е животът.“ Като зави на ъгъла до дома си, той погледна часовника на светлината на уличната лампа — беше осем без четвърт.

Отец Анхел не можа да яде. След комендантския час той седна да пише писмо и стоя наведен над писалището чак след като мина полунощ, а в това време ситният дъжд заличаваше света наоколо му. Писа с увлечение, като рисувахе еднакви букви, почти краснописно,

и то с такава жар, че топеше перото едва след като напишеше две невидими думи, дращейки по хартията със сухото перо.

На следния ден след литургия той пусна писмото в пощата, макар че щяха да го изпратят чак в петък. Цялата сутрин въздухът беше влажен и мрачен, но по пладне стана прозрачен. Някаква заблудена птичка се появи в двора и близо половин час подскача като инвалид между нардите. Запя една и съща нота, като непрекъснато се качваше с една октава, докато стана толкова остра, че човек трябваше да си я представи.

По време на вечерната разходка отец Анхел беше сигурен, че през целия следобед го е преследвало някакво есенно благоухание. В дома на Тринидад, докато водеше с оздравяващата тъжен разговор за болестите през октомври, му се стори, че разпознава мириса, който една вечер излъчи в кабинета му Ребека де Асис.

На връщане бе посетил семейството на господин Кармичаел. Съпругата и най-голямата дъщеря бяха неутешими и винаги щом споменаваха затворника, проплакваха. Но децата бяха щастливи без бащината строгост и се опитваха да дадат вода от една чаша на двойката зайци, които им бе изпратила вдовицата Монтиел. Внезапно отец Анхел бе прекъснал разговора и описвайки с ръка дъга във въздуха, бе рекъл:

— Аха, вече знам, мирише на вълчи корен.

Но не беше вълчи корен.

Никой не говореше за пасквилите. В бурята на последните събития те едва ли бяха нещо повече от живописен анекдот от миналото. Отец Анхел се увери в това по време на вечерната си разходка и след молитвата, в разговора си в кабинета с група дами-католички.

Като остана сам, почувства глад. Изпържи си няколко резена зелен банан, приготви си кафе с мляко и прибави парче сирене. Задоволството на стомаха го накара да забрави миризмата. Докато се събличаше, за да си легне, и по-късно под мрежата, докато ловеше комарите, оцелели след пръскането с препарата, той се оригна няколко пъти. Имаше киселини, но духът му беше спокоен.

Спа като праведник. В тишината на нощта чу развълнуван шепот, настройването на струните, опънати от сутрешния хлад, и накрая една едновременно песен. В пет без десет усети, че е жив. Изправи се с

тържествено усилие, като си търкаше очите с пръсти, и помисли: „Петък, 2 октомври.“ После си спомни на глас: „Свети Иларион.“

Облече се, без да се мие и без да се помоли. След като закопча множеството копчета по расото си, нахлузи всекидневните си напукани обуца, чиито подметки бяха започнали да се отпарят. Като отвори врата към нардите, си спомни думите на някаква песен.

— Ще остана в съня ти до смъртта — въздъхна.

Мина бутна вратата на църквата, докато той биеше камбаната. Тя се отправи към ризницата и намери сиренето непокътнато, а капаните празни. Отец Анхел широко отвори вратата към площада.

— Лош късмет — каза Мина, разтърсвайки празната картонена кутия. — Днес не се хвана нито една.

Но отец Анхел не ѝ обърна внимание. Разпукваше се бляскаво утро, с прозрачно чист въздух — като предвестие, че и тази година, въпреки всичко, декември ще дойде навреме. Никога мълчанието на Пастор не му се бе струвало по-безвъзвратно.

— Снощи имаше серенада — каза той.

— С куршуми — потвърди Мина. — Доскоро се чуваха изстрели.

Свещеникът за пръв път я погледна. И тя, извънредно бледа като сляпата си баба, носеше синята лента на едно светско братство. Но за разлика от Тринидад, която имаше мъжки дух, в нея бе започнала да зрее жената.

— Къде?

— Навсякъде — отвърна Мина. — Изглежда, че бяха полудели да търсят нелегални позиви. Казват, че случайно вдигнали дюшемето на бръснарницата и намерили оръжие. Затворът е пълен, но казват, че мъжете бягат в планината, за да се присъединят към партизаните.

Отец Анхел въздъхна.

— Не съм усетил нищо — рече.

Отправи се към дъното на църквата. Тя мълчаливо го последва до главния олтар.

— И това не е нищо — каза Мина — снощи въпреки комендантския час и въпреки куршумите...

Отец Анхел се спря. Обърна към нея присвитите си, невинно сини очи. Мина също се спря, с празната кутия под мишница, и нервно захихика още преди да довърши изречението.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.